

KISSADAN HİSSE

**'Peygamberlerin Kissalarında
Akıl Sahipleri İçin İbretler Vardır.'**

Yusuf Suresi-111.

KISSADAN HİSSE

Mehmet ERSÖZ

Hacer ÇÖLLÜOĞULLARI

Bucak İlçe Müftüsü

Bucak Oğuzhan MTAL Müdürü

Derleyenler:

Hz. Yakup ve Hz. Yusuf : Mehmet ERSÖZ

Hz. Hud ve Hz. Şuayb : Kadriye ALTINKAYNAK

Hz. Âdem ve Hz. İsa : Betül GÖK

Hz. Nuh ve Hz. İbrahim : Fatma CANKARA

Hz. İdris ve Hz. Üzeyr : Adem Uğur YILDIRAN

Hz. İsa ve Hz. Süleyman : İsa GÜNEŞ

Hz. Lut ve Hz. Yunus : Fatma EMİR

Oğuzhan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Proje Sorumluları:

Ömer SAYLIK Hatice OKTAY Gülay GÜNEŞ

Ali DİNÇ Cengiz GÖZÜTOK Nil YAMAN

Yadigar DOĞAN Esra ZENGİN

Bucak İlçe Müftülüğü ve Bucak Oğuzhan Mesleki ve Teknik

Anadolu Lisesi Müdürlüğü Ortak Projesi Aralık 2019

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	4
Kıssanın Anlamları.....	6
“Kıssa” Kavramının Sözlük ve Terim Anlamları.....	6
Kıssaların Kur’an’daki Anlamları.....	7
Kıssaların Çeşitleri, Özellikleri ve Amaçları.....	7
Hz. Âdem.....	11
Hz. İdris.....	18
Hz. Nuh.....	21
Hz. Hud.....	30
Hz. Salih.....	33
Hz. İbrahim, Hz. İsmail ve Hz. İshak.....	39
Hz. Yakub ve Hz. Yusuf.....	47
Hz. Lud.....	55
Hz. Şuayb.....	61
Hz. Davud.....	64
Hz. Süleyman.....	70
Hz. Yunus.....	74
Hz. Üzeyir.....	81
Hz. İsa.....	85
Hz. Musa.....	92
Hz. Eyyub.....	99
Kaynakça.....	102

“Peygamberlerin Kıssalarında Akıl Sahipleri İçin İbretler Vardır.”

Yusuf Suresi-111.

ÖNSÖZ

Kur'an-ı Kerim çeşitli konulardan bahsederken; bunlarla birlikte Kur'an-ı Kerim'in önemli bir bölümünün Peygamber kıssalarından oluştuğu bir gerçektir. Hak-batıl mücadelesinin en çarpıcı örneklerinin yer aldığı kıssalar, insanoğlunun ne tür bir davranış sergilemesi halinde nasıl bir sonuçla karşılaşacağı konusunda önemli ipuçları sunmaktadır. Kıssalar, insanoğlunun bir beşer olarak hemcinsleriyle ve Rabbiyle olan diyalogunun nasıl bir çerçeve içerisinde gerçekleşmesi gerektiğini çok çarpıcı örnekler sunarak ibret almamızı isterler. Günümüzde hemcinsleriyle bir arada yaşamada sıkıntı çeken insanlığın aslında firavunla konuşan Hz. Musa (a.s.) kıssasından dersler çıkarması gerekir. Günümüzdeki insan ilişkilerinin nasıl olması gerektiği konusunda, kardeşleri tarafından kuyuya atılan Hz. Yusuf (a.s.) kardeşleriyle diyalogu; Putperest babası ile konuşabilen Hz. İbrahim (a.s.)'ın; inanmayan oğlunu kurtarmak için konuşan Hz. Nuh (a.s.)'ın ibretlik hayatları bizlere örnektir.

Kıssalarda geçen bütün Peygamberler Allah'ın birliği, O'na itaat ve kulluk ana fikrinde odaklanmışlardır. Kıssalarda âhiret inancı, cennet ve cehennem hayatı işlenmiştir. Bütün peygamberlerin İslâm dinini tebliğ ettiğini, bu sebeple hepsinin de Allah'ın birliği ve âhiret inancı ile iyiliği emir, kötülükten nehiy gibi temel hedeflerde birleştiğini görmek mümkündür.

Kıssaları okudukça derinlemesine düşündükçe anladık ki hayatın acılarına katlanmak isteyen, olaylar karşısında yüreklenmek isteyen herkes kıssaları okumalı ve hayatına aktarmalıdır. Okuyan, ibret nazarıyla bakan herkes Kur'an-ı Kerimde anlatılan kıssalarda kendisine dair izler bulacaktır. Çünkü kimisi eşyle, kimisi çocuklarıyla, kimisi anne babasıyla, kimisi komşularıyla, kimisi sağlığıyla, kimisi içinde yaşadığı toplumla, kimisi malı mülkü, şanı şöhreti heva ve hevesi, kimisi hastalıkla, kimisi ayrılık azabıyla imtihan olmaktadır. Bunlar gibi birçok imtihanın sebep ve sonuçları kıssalardan dersler çıkararak, kıssaları içselleştirerek kendimize çıkış yolları bulabiliriz.

Kur'an-ı Kerim Kıssalarını okuyup anlamak içselleştirip yaşamak dileklerimizle...

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

A. KISSANIN ANLAMLARI

1- “Kıssa” Kavramının Sözlük ve Terim Anlamları

a) Sözlük Anlamları

Arapça’da “k-s-s” kökünden gelen “kassa” fiili, “kasas” ve “kıssa” kelimeleri; önemli şahsiyetlerin durumunu açıklamak için kullanılan¹ kelimelerden olup bir kimsenin izini sürüp ardından gitmek,² yaptığı işte birinin yolunu takip etmek,³ bir kimse yahut bir şeye ait hadisele- rin adım adım, nokta nokta takip edilerek anlatılması / hikâye edilmesi ve bu niteliği taşıyan hikâye⁴ veyahut akıllılar için ibret, öğüt ve geleceğe ışık tutma, uydurmadan uzak, önceki kitapları doğrulayan, her şeyi açıklayan ve inananlar için kılavuz,⁵ anlamlarında kullanılmıştır.

Kelimenin bu etimolojik anlamı, kıssa türü hikâyede olayın adım adım izlenecek nitelikte önemli ve ilginç olmasıyla doğru ve gerçekçi olması niteliklerini ön plana çıkarır. Kıssanın hikâyeden farkı da bu nitelikleri dolayısıyladır. Çünkü asıl anlamı “nakil” olan hikâye gerçekçi-hayalî, önemli-önemsiz başkalarına aktarılıp anlatılabilecek her tür olayı kapsar. Kur’an’da yer alan kıssalar için hikâye kelimesinin kullanılmaması da bu ayırımı dayanır. Zira Kur’an kıssaları ibret alınacak olan, tarihî doğruluk ve gerçeklik niteliği taşıyan olaylardır.⁶

¹ Konuyla ilgili bk. Remzi Kaaya, *Kur’an-ı Kerim Kıssaları Ve Düşündürdükleri*, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Bursa, 2002, Cilt: 11, Sayı:2, sayfa 32.

² Ragıp İsfahânî, *el-Müfredât fî Garibi'l-Kur’ân*, Beyrut ts. s. 610.

³ Şamil Dağcı, “Kısas”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 25, Ankara, 2002, s. 488.

⁴ İdris Şengül, “Kıssa”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 25, Ankara, 2002, s. 498.

⁵ Yusuf Suresi, 12/111.

⁶ İdris Şengül, *a.g.e.*, s. 498-499.

b) Terim Anlamı

Kur'an'da yer alan yukarıda belirtilen anlamlardan hareket ederek bir tanım yapılacak olursa kıssa; geçmişte olmuş bir olayı, daha sonra gelecek insanlara, ders alınacak kısmını aktarmak⁷ şeklinde ifade edilebilir.

2-Kıssaların Kur'an'daki Anlamları

Kıssa kelimesinin Kur'an-ı Kerimde şu anlamlarda kullanıldığı gözlemlenmiştir.

- a) Peygamber kıssalarını anlatma,⁸
- b) Açıklama,⁹
- c) İzini takip etme,¹⁰
- d) Haber¹¹
- e) Geçmiş olayları haber veren tarihi bilgi.¹²

3-Kıssaların Çeşitleri, Özellikleri ve Amaçları

a) Kıssaların Çeşitleri

Kur'an'ın genel anlatımı içinde üç çeşit kıssa bulunmaktadır.

Birinci çeşit kıssalar; peygamberlerin haberleri, kendi kavimlerini tevhid dinine davet etmeleri, gösterdikleri mucizeler, toplumun karşı çıkış sebepleri, inananların ve inkârcıların sonlarının durumu gibi konuları içerir.

İkinci çeşit kıssalarda; Peygamberlikleri kesin olmayan şahıslar ve bazı toplumların başlarına gelen olaylar dile getirilmektedir. Bu kısma Talut, Calut, Zü'l-karneyneyn, Ashab-ı Kehf, Ashab-ı Sebt, Hz. Meryem, Ashab-ı Uhdud vs. misal verilir.

⁷ Remzi Kaya, *a.g.e.*, s. 33.

⁸ En'âm Suresi, 6/130.

⁹ Nebe Suresi, 27/76.

¹⁰ Kehf Suresi, 18/64.

¹¹ Kasas Suresi, 28/25.

¹² Tâhâ Suresi, 20/99.

Üçüncü çeşidi ise; Hz. Peygamber dönemindeki olayların anlatılmasıdır. Hz. Peygamberin hicreti, savaşları ve insanlarla olan ilişkileri bu kısımda değerlendirmek mümkündür.¹³

b) Kıssaların Özellikleri

1- Kur'an-ı Kerim'de yer alan anlatımlara baktığımızda kıssaların, hayalden uzak gerçeği yansıtan olayların olduğu anlaşılmaktadır. Kur'an'da bu gerçeği ifade eden ayetler çoktur.¹⁴

2- Küçük büyük, âlim cahil, farklı insanların dilinde çeşitli amaçlar için kullanılmıştır.

3- Kur'an kıssalarında, olaylar bir hikâye veya bir romanda olduğu gibi düzenli bir şekilde, bir yerden başlayıp bitirilmez. Olayın sadece bir sahnesi tasvir edilir. Bu sahnelerde tevhid ve Peygamberlerin risaletini ispat ağırlık kazanır. Örneğin, Hz. Musa ile Firavn arasında geçtiği zikredilen kıssada, Firavn'ın inanç sistemi, sihirbazların yanılgıları hatırlatıldıktan sonra Hz. Musa'ya verilen mucizelerle, yanlış ve doğru açıklanarak tevhid ve risaletin ispatı hedeflenmiş olur.¹⁵

4- Kıssalarda bulunan diğer bir özellik, gerçek olaylara yer verilmesidir. Bunlar kıssa ismiyle değil, "nebe", "enbâ" "hadis" ve "zikir" olarak ifade edilir. Bu durum kıssaların bir vahiy mahsulü olduğunu ortaya koymaktadır.

5-Kıssaların başka bir özelliği de olayların ayrıntılarına girmekten ziyade, verilmek istenen mesajın önem kazanmasıdır. Bundan dolayı, onlarda söylenen şeyle iktifa edilmez, alınacak derslere dikkat çekilir. Her dönem için önemli ipuçları çıkarılmaya çalışılır. Kıssanın geçtiği dönemde olanlardan o dönemde yaşayan insanlar sorumlu olmakla birlikte, benzer hataların işlenmesi durumunda aynı sonuçların doğacağına akıldan uzak tutulmaması gerektiği anlaşılır.¹⁶ Bu açıdan değerlendirdiğimizde, kıssalar her asırda ayrı bir önem taşımaktadır.

6- Kıssalar insanların doğru yola gitmesini hedefleyen birer modeldirler. Bu kısım iki şekilde karşımıza çıkar:

¹³ Remzi Kaya, *a.g.e.*, s. 35.

¹⁴ Kehf Suresi, 18/13.

¹⁵ Araf Suresi 7/103.

¹⁶ Bakara Suresi, 2/134,141.

a. Olanı tasvir eder. Önce bir olay canlandırılır. Daha sonra insanların bu sahne etrafında düşünmesi sağlanır. Bunun neticesinde Yüce Yaraticının istediği ve olması gereken gösterilmiş olur.

b. Olanı gereken güzel ahlakı ve yaşantıyı gösterir. Bunun en güzel örneğini, Hz. Peygamberin sünneti oluşturur. Onun güzel ahlakı, olaylar karşısındaki tutumu ve ilişkilerdeki tutarlılık ümmeti için bir modeldir.

7- Kaynaklardaki bu açıklamalara ilaveten, akıl sahiplerine ibret kaynağı olması,

8- Gerçeği yansıtmaması, ilahi kitaplarla uyum halinde olması,

9- Açıklayıcı hasletleri taşıması ve insanlığın mutluluğunu hedeflemiş olması, kıssaların temel özelliklerini¹⁷ oluşturmaktadır.¹⁸

c) Kıssaların Amacı

İlâhi kitaplar, insanların mutluluğu için gönderilen hidayet rehberleridir. Bu rehberler karşısında insanlar iki şıktan birini tercih eder. Yaraticıya ve ondan gelene inanırlar veya inkâr ederler.

Kıssaların kahramanı insanın kendisi değildir. Kahraman, insanın inancına, davranışlarına bağlı olan iyi veya kötü hasletlerdir.

Örnek olarak, Hz. İbrahim kıssasında tevhid ve şirk, Hz. Yusuf kıssasında ise Hz. Yusuf'un iffeti, hanımın zaafına işaret edilir. Bu olaylarda verilmek istenen, toplum hayatını hikâye etmek değil, geçmiş milletlerin olumlu ve olumsuz davranışlarının sonucunu göstererek insanlığın dikkatini çekmektir. Bu yapılırken, belirli tarihi olayları ele alıp, ayrıntıya girmeden, önemli olaylara işaret edip, her devirdeki insanlara ders vermeyi hedefler.

Yüce Yaraticı, Kur'ân kıssalarıyla geçmiş milletlerin özelliklerini belirterek, daha önce gönderilen Peygamberler ile Hz. Muhammed'in benzer yönlerine işaret etmiş, hakikatin üstün geleceğini hatırlatmış, inananlara teselli vermiş, Allah'a karşı gelenlerin sonlarını hatırlatmış ve Müslümanların azmini artırmak istemiştir.

Konuya bu açıdan yaklaşıldığında kıssaların iki amacının olduğu gözlenir.

¹⁷ Remzi Kaya, *a.g.e.*, s. 36.

¹⁸ Yusuf Suresi, 12/111.

a) İnsanları tevhid inancına uymayan olumsuz alışkanlıklardan uzaklaştırmak.

b) Hz. Peygamberle tebliğ edilen inancı işlev hale getirmek. Bu iki temel prensip,

1- Tasvir,

2- Talep (yani çağrılan konu),

3- Duyguların ifade ediliş şekli ile insanlığa sunulur.

Bu yapılırken, geçmiş dönemlerde doğru yol üzerinde bulunan insanlara mükâfat verildiğini, ilahi dinlerin verilerine göre kötü ve yanlış yolda olanların cezalandırıldığını bildirip, insanın Yaratıcısını tanıması ve ona nasıl kul olunması gerektiğini göstermek olduğu görülür.

İKİNCİ BÖLÜM

HZ. ÂDEM (A.S.)

İslâmî kaynaklarda insanlığın atası olması sebebiyle ebû'l-beşer, Kur'ân-ı Kerîm'de¹⁹ Allah'ın seçkin kıldığı kişiler arasında sayılmış olduğundan safiyyullah unvanlarıyla da anılmaktadır.²⁰

Âdem'in yaratılışı Tevrat ve Kur'ân-ı Kerîm'de anlatılmaktadır. Tevrat'ta ilk insanın yaratılış şekli ve zamanı iki ayrı hikâyede farklı biçimlerde nakledilmektedir.

Kur'ân-ı Kerîm'e göre Âdem'in yaratılışının diğer insanlarınki gibi olmadığı kesindir. Özellikle Âl-i İmrân Sûresi'nin elli dokuzuncu âyetinde "Allah nezdinde -yaratılış bakımından- İshâ'nın durumu Âdem'e benzer; Allah onu topraktan yarattı, sonra ona 'ol!' dedi ve oluverdi" denilerek bu iki peygamberin yaratılışlarındaki olağan üstü duruma işaret edilmiştir.²¹

Kur'an, sahih hadisler ve bunlara dayanan diğer güvenilir İslâmî kaynakların Hz. Âdem hakkında verdiği bilgilerden çıkan sonuca göre Âdem topraktan yaratılmıştır. Konuyla ilgili âyetlerden, bu yaratılışın belli bir gelişme seyri takip ettiği ve sûresi bilinmemekle birlikte belli bir zaman içinde tamamlandığı sonucu da çıkarılabilir. Ancak bu gelişme hiçbir zaman, ilâhî irade ve kudretin tesiri olmaksızın tabii bir tekâmül şeklinde anlaşılmalıdır. Bütün ilgili âyetlerde Âdem'in yaratılması olayında Allah'ın irade ve kudretinin etkisine özellikle dikkat çekilmiştir. Ayrıca Âdem'in herhangi bir başka canlıdan tekâmül suretiyle değil, topraktan ve tamamıyla bağımsız bir canlı türün ilk atası, yeryüzünde, öteki bütün canlı ve cansız varlıkların aksine, yükümlü ve sorumlu tutulan ve bunun için gerekli mânevî, ahlâkî, zihnî ve psikolojik kabiliyetlerle donatılmış bir varlık olarak yaratıldığı, tartışmaya yer vermeyecek şekilde açıklanmıştır. Bu sebeptendir ki insa-

¹⁹ Âl-i İmrân 3/33.

²⁰ Süleyman, Hayri Bolay, "Âdem", TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 1, İstanbul, 1988, s. 358.

²¹ Bolay, a.g.e., s. 358.

nın yaratılışının bu özel yanını bütünüyle reddederek onu bayağı canlılar seviyesine indiren teorileri İslâm inançları ile bağdaştırmak mümkün değildir.²²

İslâmî kaynaklarda, Hz. Âdem'in yaratılmasından önce yeryüzünde insan veya ona benzer akıllı ve şuurlu bir varlık bulunup bulunmadığı konusu tartışılmıştır. Bu tartışmanın sebebi, Âdem'in yaratılışıyla ilgili âyetlerde geçen halîfe kelimesiyle, Bakara sûresinde meleklerle atfedilen, “Yeryüzünde orayı fesada verecek ve kan dökecek birini mi yaratacaksın?” anlamındaki ifadedir.²³

Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Âdem'le ilgili âyetlerde bu konu genellikle üç ayrı noktadan ele alınmıştır. Öncelikle Âdem'in son derece önemsiz bir madde olan topraktan başlamak üzere bedenî ve ruhî yönleriyle tam ve kâmil bir insan haline gelinceye kadar geçirdiği safhalardan söz edilir ve bu suretle Allah'ın kudretinin üstünlüğü vurgulanmış olur. İkinci olarak Âdem'in varlık türleri arasındaki mevkisinin yüksekliğine işaret edilir. Bu âyetlerde hem Âdem'in hem de onun soyunun yeryüzünün halifeleri olduğu, Allah'ın kendilerine verdiği akli, zihni, ahlâkî vb. meziyetlerden, dolayısıyla hem Allah'a ibadet eden hem de yeryüzünde Allah'ın hükümlerinin yerine getirilmesini sağlayan, ayrıca diğer birçok varlık türlerini kendi hizmetinde kullanabilen varlık olduğuna dikkat çekilir. Çeşitli âyetlerde Allah'ın emri uyarınca meleklerin Âdem'e secde* ettikleri bildirilmektedir. Buna göre Allah Âdem'i meleklerden daha üstün ve onların saygısına lâyık bir mertebeye yaratmıştır. Bu meziyet yalnız Âdem'e münhasır olmayıp aynı zamanda bütün insanlığa şâmil bir şereftir. Kur'an'da başka vesilelerle de insanoğlunun bu meziyetine işaret edilmiştir.²⁴ Kur'ân-ı Kerîm'in Âdem'le ilgili olarak ele aldığı üçüncü konu onun peygamberliğidir. Hz. Âdem'in nebî veya resul olduğunu açık ve kesin olarak ifade eden

²² Bolay, *a.g.e.*, s. 359.

²³ Bolay, *a.g.e.*, s. 359.

* *Bu secde: namaz ve ibadet secdesi değil, tazim ve selamlaşma secdesi idi.* (Salebi- Arais s. 29.

²⁴ İsrâ 17/70; Tîn 95/4.

âyet yoksa da yine Kur'an'ın açıkladığına göre, “Âdem rabbinden vahiy (kelimât) almıştır”²⁵ Allah ona hitap etmiş, yükümlülük ve sorumluluğunu bildirmiştir.²⁶ Başka bir âyette de Allah'ın Nûh, İbrâhim hânedanı ve İmrân hânedanı ile birlikte Âdem'i de âlemlere üstün kıldığı belirtilmektedir²⁷ böylece dolaylı olarak onun peygamber olduğuna işaret edilmektedir. Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde yer alan bir hadiste ilk peygamberin kim olduğu yolundaki bir soruya Hz. Peygamber'in “Âdem'dir” karşılığını verdiği belirtilmektedir.²⁸

Hz. Âdem ve onun soyunun diğer birçok varlıktan daha üstün ve değerli sayılmasının²⁹ temelinde Allah'ın onlara verdiği bilgi gücü bulunduğu söylenebilir. Nitekim Kur'an'da meleklerin, insanoğlunu “yeryüzünde fesat çıkararak ve kan döken” varlık olarak nitelendirmeleri üzerine Allah'ın Âdem'e bütün isimleri öğrettikten sonra bunları meleklerle sorduğu, onlar bilemeyince Âdem'e, “Ey Âdem, onlara eşyanın isimlerini bildir!” dediği ve Âdem'in isimleri onlara bildirdiği açıklanmıştır³⁰ Tefsirlerde genellikle, bu âyetlerdeki isimlerin kavram bilgisi olduğu ve meleklerin bilmedikleri şeyler hakkında Hz. Âdem'in bilgili kılındığı, böylece onun ilimde meleklerden daha üstün nitelikte yaratıldığı yine bu âyetlerde belirtilmektedir. Söz konusu âyetlerin birinde, “Allah Âdem'e bütün isimleri öğretti” denilerek Âdem'in bilgisinin genişliğine işaret edilmiştir. Bilgi gibi bir meziyet ve imtiyaza sahip olmak meleklerin bile Âdem'e secde etmesini gerektirdiğine göre, insanoğlu aynı meziyet sayesinde tabiattaki birçok varlığa ve güçlere hâkim olup eşyaya şekil verme ve onları kendi yararına kullanma kabiliyetinde yaratılmıştır.³¹

²⁵ Bakara 2/37.

²⁶ Bakara 2/33, 35; A'râf 7/19; Tâhâ 20/117.

²⁷ Al-i İmran 3/33.

²⁸ Bolay, *a.g.e.*, s. 360.

²⁹ İsrâ 17/70.

³⁰ Bakara 2/30-33.

³¹ Bolay, *a.g.e.*, s. 360.

Kur'ân-ı Kerîm'e göre, Allah Âdem'i yarattığı ve ona ruh verdiği zaman meleklerle, "Âdem'e secde edin!" diye emretmiş, bütün melekler bu emre uymuşlar³²ancak, İblîs kendisinin ateşten, Âdem'in ise topraktan yaratıldığını, dolayısıyla ondan üstün olduğunu ileri sürerek emre karşı gelmiş³³ve bu yüzden lânetlenerek Allah'ın rahmetinden uzaklaştırılmıştır.³⁴ Bunun üzerine, Allah'tan kıyamete kadar, düşmanı olan Âdem soyunu doğru yoldan ayırmak, kendi cemaatini çoğaltmak için mühlet istemiş³⁵, Allah da ona bu fırsatı vermiştir. İslâm'da Allah'tan başkasına ibadet maksadıyla secde etmek küfür olduğundan, meleklerin Hz. Âdem'e secdesi İslâm âlimlerince ibadet secdesi değil, saygı secdesi ve bir nevi biat olarak yorumlanmıştır.³⁶

Kur'ân-ı Kerîm'de Allah'ın Hz. Âdem ve Havvâ'ya cennete yerleşmelerini emrettiği belirtilmekte³⁷ ancak bunun âhirette iyilerin kalacakları "ebedîlik yurdu" (dârülhuld) olan cennet olup olmadığı konusunda açık bir ifade bulunmamaktadır. Bu yüzden İslâm bilginlerinden bir kısmı, ilgili âyetlerdeki cennet kelimesinin sözlük anlamıyla "bahçe" demek olduğunu, bunun da yeryüzünde bir yer olması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Âdem ve Havvâ cennete yerleştikten sonra orada Allah'ın nimetlerinden diledikleri gibi faydalanıyorlardı. Allah onları yasak ağaca yaklaşmamaları hususunda uyardı: "Ey Âdem! Eşin (Havvâ) ile birlikte cennete yerleş; orada çekinmeden istediğiniz her yerde cennet nimetlerinden yiyin; sadece şu ağaca yaklaşmayın, sonra ikiniz de zalimlerden olursunuz" Kur'ân-ı Kerîm'de bu ağacın mahiyeti hakkında bilgi verilmemiştir. Diğer İslâmî kaynaklarda yer alan ve bu ağacın hayrı ve şerri bilme ağacı veya üzüm asması, buğday, incir ağacı vb. bitki türlerinden biri olduğunu belirten rivayetler ise İslâm dışı kaynaklara dayanmaktadır.³⁸

³² Bakara 2/34; A'râf 7/11; Hicr 15/29-31; İsrâ 17/61; Kehf 18/50; Tâhâ 20/116; Sâd 38/72-74.

³³ A'râf 7/12; Hicr 15/33; İsrâ 17/61; Sâd 38/76.

³⁴ Sâd 38/74-78.

³⁵ A'râf 7/13-18; Hicr 15/34-43; İsrâ 17/61, 65; Sâd 38/75-83.

³⁶ Bolay, *a.g.e.*, s. 361.

³⁷ Bakara 2/35.

İsrailiyat kaynaklı bilgilere göre şeytan yılan kılığına girerek Havva'yı kandırmış, Havva da Adem'in aklını çelmiştir. Hâlbuki Kur'an'a göre onları yasak ağaca yaklaşmaya teşvik eden şeytandır. Âdem'e karşı açık bir kıskançlık içinde bulunan şeytan, önce Allah'ın emrine karşı gelerek Âdem'e secde etmemiş³⁹, sonra da onu aldatarak günah işlemesine sebep olmuştur. Âdem ve eşi, işlenen bu suç sebebiyle içinde buldukları cennetten, belirli bir müddet yaşamaları için yeryüzüne indirilmişlerdir.

Hıristiyanlar Âdem'in yasak ağaca yaklaşmakla büyük bir günah işlediğine, Allah'ın gazabına uğradığına, onun bu günahının kıyamete kadar her yeni doğan çocuğa geçtiğine, dolayısıyla onların da günahkâr olarak doğduklarına, ancak vaftiz edilmek suretiyle cehennemlik olmaktan kurtulduklarına inanırlar. Bu "aslî günah" inancı, hristiyan kültür ve felsefesinin ana fikridir.⁴⁰ Hristiyanlık'ta insan kötülüğün içinde rehbersiz bırakılmıştır, günahı ile baş başa kalmıştır. İslâm'a göre ise Allah yol gösterici, bağışlayıcı ve yardım edicidir. Müfessirlerimizin büyük çoğunluğuna göre, Hz. Adem ve Hz. Havva yeryüzüne gönderildiklerinde Şeytan'ın onları kandırmasından dolayı büyük pişmanlıklar yaşamış ve Allah'ın onlara ilke ettiği kelimelerle kendilerinin affını Yüce Allah'tan dilemişler⁴¹ ve Allah da onları affetmiştir.⁴² İslâm'a göre suç ve ceza ferdîdir; kimse kimsenin günahından sorumlu değildir.⁴³ Kur'ân-ı Kerîm'de, hristiyan itikadının aksine, Âdem'in hatasının ve cezasının ferdîliği, Allah'ın insanlara yönelttiği şu hitapla da belirtilmiştir: "Yalnız size benden bir hidâyet geldiği zaman kimler benim hidâyetime uyarsa artık onlara bir korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir; inkâr edip âyetlerimizi yalanlayanlar ise ateş ehlidir, orada ebedî kalacaklardır".⁴⁴ Hz. Âdem'in hayatının yasak

³⁹ A'râf 7/11-12.

⁴⁰ Mehmet Aydın, "*Dinler Tarihine Giriş*", İstanbul, 2015, Literatürk yay., s. 215

⁴¹ Gürbüz Deniz, "*Kur'an'a Göre Hz. Adem (a.s.)'in Serüveni*", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Ankara, 2002, s. 102

⁴² Bakara 2/37.

⁴³ En'âm 6/164.

⁴⁴ Bakara 2/38-39; Tâhâ 20/123.

meyveyi yedikten ve cennetten çıkarıldıktan sonraki dönemi hakkında Kur'ân-ı Kerîm'de bilgi yoktur. Diğer İslâmî kaynaklardaki haberler ise genellikle yahudi geleneğinden aktarılmış bilgilerdir.⁴⁵

Kıssadan Hisse

Bu kıssada üç yaratıktan söz edilmiştir. Bunlar; teslimiyet örneği melekler, kibir, öfke, isyan ve günaha ısrar eden nankörlük örneği İblis ve iyilik ve kötülüğe yönelme hissini içinde barındıran ve iki yöne de gidebilme gücüne sahip olan insan. İnsan bu haliyle hem meleklerle ve hem de İblisle aynı yerde bulunabilecek ve yarışabilecek durumdadır. Yani hem meleklerden de yüce ve hem de İblisten de aşağılık olabilir.

İnsanın dünyadaki hayatı tesadüfen başlamamıştır. Onu Allah yaratmış ve yaratılışını da belli ölçüler içinde ve kâinatın işleyişiyle uyumlu bir şekilde yapmıştır. Kur'an'ın anlattığı Âdem (a.s.) ve yaratılış kıssasına göre kadının erkeğin kaburga kemiğinden yaratıldığı iddia edilemez. Kadın ve erkeğin ortak adı insandır ve insan topraktan yaratılmıştır. İnsan dünyada kendi başına buyruk olarak yaratılmamıştır. İnsan Allah'ın ölçülerini unutmamalı, halife olduğunu unutup, kendini hâkim zannetmemelidir.

Allah Adem'e isimleri öğreterek eşya hakkında temel bilgiyi vermiştir. İnsana bilgi ve yetki (irade) birlikte verilmiş ve ondan bazı isteklerde bulunulmuştur. O hilafetini bu verilen bilgi ve yetkiyle sürdürecektir. Hilafeti adalet sınırları içinde olmalı, hevasına uymamalı ve Allah'a teslim olması gerektiğini unutmamalıdır.

İnsanın önünde iki yol vardır; birisi İblisin (itaatten çıkma, nasihat kabul etmeme ve Allah'a karşı isyan yolunda ısrarla devam etme) yolu, diğeri de Adem'in (itaat ve yanıldığı zaman hatasında ısrar etmeyerek dönme, tevbe etme) yolu. Allah da günahında ısrar etmeyen, günahını kabul edip vazgeçen kullara karşı çok bağışlayandır. İnsana yakışan hatasında ısrar değil, tevbedir.

⁴⁵ Bolay, *a.g.e.*, s. 362.

Bu kıssaya göre; "ilk saptırılan kimse kadındır veya erkektir" denilemez. Kadın ve erkek (Âdem ve eşi) yasağı birlikte çiğnemişlerdir. Allah, yasak sınırını aşan Âdem ve eşini affetmiş dünya imtihanını günahsız olarak başlatmıştır. Tüm insanlar da dünyaya günahsız olarak gelecekler, dünya hayatları boyunca sayısız imtihanlar geçireceklerdir.

Allah'ın başlangıçta insan için uygun gördüğü yer cennettir. İnsan Allah'ın hidayetine uyar ve hatalarında ısrar etmeyip tevbe yolunu seçerse yine cennete dönecektir. Ancak bu defa kazanarak, yani dünyada iken şeytanın yolunu reddedip onların tüm çabalarını boşa çıkarmanın bir mükafatı olarak cennete girecektir. Melekler Allah'ın kızları değil, Allah'a tamamen teslim olmuş, Allah'ı hamd ile tesbih eden kullardır.

HZ. İDRİS (A.S.)

Hiz. İdris'in adı Kur'an-ı Kerim'de adı iki yerde geçmektedir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de Hiz. İdris (a.s.) için **“Biz O'nu yüksek bir mekâna kaldırdık!”** buyrulmaktadır.

Hiz. İdris; Hiz. Âdem'in altıncı kuşaktan torunu olup, Bâbil taraflarında doğduğu rivayet edilmektedir.

Hiz. Âdem ve Şit'ten sonra Ademoğluna gönderilen üçüncü peygamberdir. Hiz. İdris (a.s.)'a 30 sâhife⁴⁶ indirilmiştir.

Şit (a.s.)'ın gösterdiği yoldan ayrılan, kulluk vazifesini terkederek, her türlü haram ve kötülüğü, helâl sayarak işleyen ve maddeten ve mânen çok bozulan ve kendisinin de içinde yaşadığı. Kâbiloğullarına Cenâb-ı Hak, İdrîs (a.s.)'ı peygamber olarak göndermiştir.

Hiz. İdris, Kâbiloğulları'nı, hak yola davet etmiş, onlardan Allah'a itaat etmelerini, şeytana karşı çıkmalarını istemiş, fakat kavminin çoğu onu dinlememiştir. Kendisine inanan 1000 kadar mü'min cemâati olduğu rivayet olunmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'de fazileti ile ilgili sadık ve sabreden, salih bir Peygamber olarak zikredilir.

Kur'ân-ı Kerim İdris (a.s.)'dan şöyle bahseder:

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا

“Kitap'ta İdris'i de an. Şüphesiz o, doğru sözlü bir kimse, bir nebî idi.”⁴⁷

وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا

Onu yüce bir makama yükselttik.⁴⁸

⁴⁶ Râzî, Tefsîr, XXXI, 136

⁴⁷ Meryem 19/56.

⁴⁸ Meryem 19/57.

Kitaplı dinlerde ortak rivayet ve inanışa göre İdrîs (a.s.); ilmin, medeniyetin ve aklî sistemlerin ilk kurucusudur. “Remil ilmi, hey’et, nücûm, hesap, tıp, nebatların sırları, garip sanatlar, yazı yazmak, dikiş dikmek, terazi kullanmak gibi meslek ve sanatları İdrîs (a.s.) icat etmiştir. İdris (a.s.), kendisine Peygamberlik verilmeden önce de ibâdetle meşgûl olurdu. Sâlih kimselerle beraber bulunur, geçimini el emeğiyle kazanırdı. Sahifelerinde semavî sırlar, ruhanîlere hükmetmenin yöntemleri, varlıkların özellikleri gibi konulara dair bilgiler vardı. Çok sayıda talebesi olan İdrîs (a.s.) demiri keşfedip ondan aletler yapmış, ziraatı geliştirmiş, deri ve kumaşlardan elbise dikmiştir.”⁴⁹ İdrîs (a.s.)’ın “üstün bir konuma getirilmesi” ile muhtemelen onun yukarıda açıklanan özellikleri kastedilmiştir. Bu ifadeyi, onun mânevî âlemde (göklerde) müstesna yerlerde bulunduğu şeklinde anlamak da mümkündür; bu mânayı destekleyen rivayetler vardır.

İdris (as), Kur’an’da, **“Pek doğru bir insan ve bir peygamber”**⁵⁰ nitelemesi yapılarak taltif edilen ve **“Biz onu yüce bir makama yükselttik.”**⁵¹ âyetinde zikredildiği üzere, üstün bir makama yüceltildiği belirtilen bir nebî idi. Onun yükseltildiği bu yüce mekân, Allah Teâlâ’ya yakın bir mertebeye, cennete veya dördüncü kat semaya kaldırılması olarak yorumlanmıştı.⁵² Nitekim Peygamber Efendimiz, İdris (as) hakkında, **“Mi’raca çıkarıldığımda İdris (Peygamber)’i dördüncü kat semada gördüm.”**⁵³ buyurmuştu. Buna göre Mîrac’da Hz. İdris ile karşılaşması hadisesi Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.)’in dilinde ifadesini şöyle bulmuştu: **“Dördüncü kat semaya vardık... (Bir süre sonra) İdris’in (as) yanına gittim ve ona selâm verdim. O da bana, "Bir kardeş ve peygamberden sana merhaba!" dedi.”**

54

⁴⁹ DîA, C.XXI, S.480

⁵⁰ Meryem, 19/56.

⁵¹ Meryem 19/57.

⁵² İbn Kesîr, Tefsîr, V, 240.

⁵³ Tirmizî, Tefsîru’l-Kur’ân, 19

⁵⁴ Buhârî, Bed’ü’l-halk, 6

İdris (a.s.)'ın da Kur'an'da ifadesini bulan **“O; dosdoğru bir insandı ve nebî idi.”**⁵⁵ gerçeği, örnek alınması ve rehber edinilmesi gereken yönüne dikkatleri çekmektedir.

Yine onun bir diğer özelliğinden bahseden Kur'an; **“Sabredenlerdendi”** ifadesiyle, sabrın ne kadar zor ama, sonunda **“Onu yüce bir makama yükselttik.”**⁵⁶ müjdesi ve mükâfatıyla peygamberlerin şahsında adeta insanoğlunun sonu ne kadar güzel bir davranışı örnek alabileceğini ve davranışlarına yansıtabileceği reçetesiyle bizi Rabbimiz'e olan bağımızı kuvvetlendirmeye davet etmekte ve bize dünya ve ahiretin mutluluğunu sunmaktadır.

Ne mutlu, Allah'ın elçisi kutlu peygamberleri örnek alıp onların yolundan gidenlere.

⁵⁵ Meryem, 19/56

⁵⁶ Meryem, 19/57.

HZ. NUH (A.S.)

(Büyük peygamberler arasında sayılan, kendisine inanmayan kavmi tûfan ile helâk edilen peygamber)

Nûh aleyhisselâm; Âdem (a.s.)'in oğlu Şît'in neslinden gelen Lamek'in oğludur.⁵⁷ Hz. İdris'ten sonra kavmine peygamber olarak gönderilmiştir.⁵⁸

Kavminin Allah inancından sapması ve puta tapmaya başlaması sebebiyle, kendisine inanan oğulları Sâm, Hâm, Yâfes ile onların eşleri ve az sayıdaki inanmış kişi dışında insanların tûfan dolayısıyla helâk edilmesi ve tufandan sonra yeni bir nesil yaratılması dolayısıyla insanlığın ikinci babası kabul edilmiştir

Hz. Nûh (dînin tebliği konusunda azim ve sebat sahibi anlamında) ulül-azm peygamberlerin birincisidir.⁵⁹ Hz. Nûh Kur'an-ı Kerim'de ve hadislerde diğer peygamberlere oranla geniş bir şekilde tanıtılır. Kur'an'da 28 sûrede hakkında bilgi verilmiş ve 43 yerde ismen zikredilmiştir. Kur'an'ın 71. suresi onun adını taşır ve baştan sona onun tevhîd mücadelesini anlatır. Kendisine inanmayan kavmi tûfanla cezalandırıldığından tûfan hadisesi de O'na nisbetle Nûh Tûfanı diye anılmaktadır.⁶⁰

Rivayete göre insanlar Hz. Nûh'a kadar tevhîd inancıyla yaşamış, putperestlik ilk defa Nûh'un kavmiyle ortaya çıkmıştır.⁶¹ Kur'an-ı Kerim'de Nûh sûresi 23. ayette Allah'ü Teâlâ şöyle buyuruyor:

⁵⁷ Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Cilt: 3, Ankara, 2007, s. 163

⁵⁸ Ömer Faruk Harman, "Nûh", TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 33, İstanbul, 2007, s. 226

⁵⁹ Şaban Özkavukçu, *Kur'an-ı Kerim'den Peygamber Kıssaları Günümüz İnsanına Hisseler*, İz Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 57

⁶⁰ Ömer Faruk Harman, a.g.e, s. 226

⁶¹ Ömer Faruk Harman, a.g.e, s. 226

“Ve dediler ki: Sakın ilâhlarınızı bırakmayın; hele Ved’den, Suvâ’dan, Yeğûs’tan, Ye’ûk’tan ve Nesr’den asla vazgeçmeyin!”

Bunlar, o kavmin taptığı en önemli putların isimleriydi. Burada geçen isimlerin, aslında Âdem’in çocuklarına veya salih kişilere ait isimler olduğu bildirilmektedir. Buna göre salih kişilerin ölümünden sonra, önceleri onların anılarını canlı tutmak ve hatıralarına saygı gösterip şefaatlerini dilemek amacıyla heykelleri yapılarak her birine temsil ettiği salih kişinin ismi verilmiş; fakat zamanla kutsallık yüklenen bu heykellere Tanrı gözüyle bakılıp tapılmıştır.⁶²

Hz. Nûh, kavmini, putperestlikten uzaklaştırıp tevhîd inancına döndürmek için gönderilmiştir.

Kur’an-ı Kerim’de Nûh’un Allah tarafından seçildiği (Âl-i İmran 33), kendisine vahyedildiği (Nisa 163) kavmine peygamber olarak gönderildiği (Nûh 1), 950 yıl kavminin arasında kaldığı (Ankebût 14) ve kavmini Allah’a kulluğa davet ettiği (Yunus 71; Hûd 25-26; Şuarâ 106-110) belirtilmektedir. Nûh, kavmini Allah’tan başkasına ibadet etmemeleri hususunda uyarmış, aksi takdirde başlarına gelecek azabı kendilerine haber vermiştir (Nûh 1-4). Yoldan çıkmış, çok zalim ve azgın olan kavmi (Zâriyât 46, Necm 52) Nûh’a inanmadığı gibi ona mecnûn demiş, taşlamakla tehdit edip (Şuarâ 116) yalancılıkla itham etmiş, ondan kendisine uyan alt tabakadan insanları yanından uzaklaştırmasını istemiştir. (A’râf 59-63).⁶³

Nûh aleyhisselâm 950 yıl yaşamış ve kavmini Allah’ın dinine davet etmiştir. Ankebût sûresi 14. ayette Allahü Teâlâ şöyle buyuruyor:

“Andolsun ki biz Nûh’u kendi kavmine gönderdik de o bin yıldan elli yıl eksik bir süre onların arasında kaldı. Sonunda onlar zulümlerini sürdürürken tufan kendilerini yakalayıverdi.”

⁶² Kur’an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Cilt: 5, Ankara, 2007, s. 467

⁶³ Ömer Faruk Harman, a.g.m, s. 226

Uzun yıllar kavmini dine davet etmesine rağmen putperest olan kavmi onun davetini kabul etmedi ve kendisini sapkınlıkla itham etti; hatta tebliğ faaliyetine son vermediği takdirde onu taşıyarak öldüreceklerine dair tehditte bulundu.

“Kavminden ileri gelenler dediler ki: Biz seni gerçekten apaçık bir sapıklık içinde görüyoruz!”. (A'râf 60)

“Dediler ki: Ey Nûh! (Bu davadan) vazgeçmezsen, iyi bil ki, taşlanmışlardan olacaksın!” (Şuarâ 116)

Birçok peygamber gibi Hz. Nûh da kendi halkının ileri gelenlerinin direnişiyle karşılaşmıştır. Halkın peşinden gittiği bu üst tabakanın servet ve mevkileri kibirlerini ve küstahlıklarını arttırarak onları bir yok oluşa sürüklemiştir. Sadece dünyevî nimetlere ve ikballere önem vermek uzun vadede mutlaka manevî değerleri yok edip toplumun temel dokusunu tahrip eder.⁶⁴

Kavmi Hz. Nûh'a, peygamberliği boyunca çok hakaret ve işkence etti. Nûh (a.s.) eziyetlere takat getiremeyince;

“Rabbine: Ben yenik düştüm, bana yardım et! diyerek yalvardı.”

(Kamer 10)

İnanmayanları cezalandırması için Allah'a dua etti:

“Nûh: Rabbim! dedi, kavmim beni yalancılıkla suçladı. Artık benimle onların arasında sen hükmünü ver. Beni ve beraberimdeki mü'minleri kurtar. Bunun üzerine biz onu ve beraberindekileri, o dolu geminin içinde (taşıyarak) kurtardık. (Şuarâ 118-119)

“Nûh: ‘Rabbim! dedi, yeryüzünde kâfirlerden hiç kimseyi bırakma! Çünkü sen onları bırakırsan kullarını saptırırlar; yalnız ahlâksız, nankör (insanlar) doğururlar (yetiştirirler). Rabbim! Beni, ana

⁶⁴ Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Cilt: 5, Ankara, 2007, s. 467

babamı, iman etmiş olarak evime girenleri, iman eden erkekleri ve iman eden kadınları bağışla, zalimlerin de ancak helâkini arttır'.” (Nûh 26-28)

Allah Nûh'un duasını kabul etmiş ve inkârcı kavminin tûfanla helâk edileceğini, kendisinin ve inananların kurtulacağını bildirerek bir gemi yapmasını istemiş ve bunun için ona gerekli olan tüm bilgileri vermiştir. Böylelikle Rabbimiz, Nûh peygambere nasıl bir gemi yapacağını tarif etmiştir. Gemi inşa edilirken Nûh'un kavmi kendisiyle alay etmiştir.⁶⁵

“Nûh'a vahyolundu ki: Kavminden iman etmiş olanlardan başkası artık (sana) asla inanmayacak. Öyleyse onların işlemekte olduklarından (günahlardan) dolayı üzülme. Gözlerimizin önünde ve vahyimiz (emrimiz) uyarınca gemiyi yap ve zulmedenler hakkında bana (bir şey) söyleme! Onlar mutlaka boğulacaklardır! Nûh gemiyi yapıyor, kavminden ileri gelenler ise, yanına her uğradıkça onunla alay ediyorlardı. Dedi ki: “Eğer bizimle alay ediyorsanız, iyi bilin ki siz nasıl alay ediyorsanız biz de sizinle alay edeceğiz! Kendisini rezil edecek azabın kime geleceğini ve sürekli bir azabın kimin başına ineceğini yakında bileceksiniz.” (Hûd 36-39)

Rivayete göre gemi yapması istenince Hz. Nûh tahtayı nereden bulacağını sorar, ona ağaç dikmesi emredilir ve Hint meşesi denilen ağaçları diker. Kırk yıl geçtikten sonra bu ağaçları keserek gemiyi yapar (Fîrûzâbâdî, VI, 29).⁶⁶

Nûh aleyhisselâm çok iyi bir marangozdu. Yani tahtaları keserek, onlardan çok güzel eşyalar yapıyordu. Ama buna rağmen gemiyi uzun bir zamanda yaptı. Çünkü o zamana kadar hiç gemi yapılmamıştı. İnsanlar, gemiyi gördüklerinde Nûh peygamberle alay edip, ona gülüyorlardı.

⁶⁵ Ömer Faruk Harman, a.g.m, s. 226

⁶⁶ Ömer Faruk Harman, a.g.m, s. 226

Fakat Nûh (a.s.) her şeye rağmen, insanlara güzel öğüt vermekten vazgeçmedi. Ama kötü insanlar, onu duymamak için parmaklarıyla kulaklarını tıkadılar. Kötülük yapmakta o kadar ileri gitmişlerdi ki, Nûh peygamberi dövüp hapse bile atmışlardı.

Nûh (a.s.), uzun bir zaman sonra nihayet gemiyi tamamladı. Artık Allah'ın (c.c) kötü insanlara vereceği cezanın zamanı gelmişti.⁶⁷ Geminin inşası bitince her hayvan türünden birer çift, ayrıca boğulmasına hükmedilenler dışındaki aile fertleri ve iman eden diğer kimseler gemiye bindirildi.⁶⁸ Beklenen azabın gelmekte olduğuna dair belirtiler gözükmeye başladı. Yer ve göklerin kapıları açıldı. Yerden sular fışkırıyor, gökten sular boşalıyordu. Bu durum Kamer sûresi 11 ve 12. ayette şöyle tasvir edilir:⁶⁹

“Derken, göğün kapılarını bardaktan boşanırcasına inen bir yağmura açtık. Yerden de sular fışkırttık; derken sular önceden belirlenmiş bir iş için birleşti.”

Nihayet sular Allah'ın takdir ettiği seviyeye geldiğinde, gemi dağlar gibi dalgalar arasında yüzmeye başladı. Bu arada Hz. Nûh, kendisini yalanlayanlardan olup yalnız olarak bir kenara çekilmiş bulunan dördüncü oğlu Yâm (Kenân)'a (İbn Kesîr, IV, 256) babalık şefkat ve merhametiyle son olarak bir daha seslenip gemiye çağırdı. Oğlu babasının şefkat yüklü bu çağrısına kulak vermedi; çünkü olayın diğer tabii âfetler gibi bir âfet olduğunu düşünüyor ve yüksek yerlere çıkarak kurtulabileceğini sanıyordu. Bu sebeple babasının çağrısına, “Beni sudan koruyacak bir dağa sığınacağım” diye cevap verdi. Oysa geminin dışında kalanlar bu tufandan kurtulamayacaklardı.⁷⁰ Derken baba ile

⁶⁷ T. Nur Arıcan, *Peygamberlerin Hikayeleri*, Mavi Lale, İstanbul, 2010, s.32

⁶⁸ Ömer Faruk Harman, a.g.m, s. 226

⁶⁹ Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Cilt: 3, Ankara, 2007, s. 172

⁷⁰ Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Cilt: 3, Ankara, 2007, s. 172

oğul arasına dağlar gibi dalgalar giriverdi, o da diğer inkarcılarla birlikte boğulanlardan oldu. Kur'an-ı Kerim'de ayrıca Nûh'un oğlu için dua ettiği, ancak bunun kabul edilmediği belirtilmektedir.

“Nûh Rabbine dua edip dedi ki: ‘Ey Rabbim! Şüphesiz oğlum da ailemdendir. Senin vâdin ise elbette haktır. Sen hâkimler hâkimisin.’ Allah buyurdu ki: ‘Ey Nûh! O asla senin ailenden değildir. Çünkü onun yaptığı kötü bir iştir. O halde hakkında bilgin olmayan bir şeyi benden isteme! Ben sana cahillerden olmamanı tavsiye ederim.” (Hûd 45-46)

Hız. Nûh'un gemisi dalgalar arasında ne kadar zaman kaldı? Bu sorunun cevabı da kesin olarak bilinmemektedir. Nûh'un gemisi Allah'ın dilediği kadar su üzerinde kaldıktan sonra yüce Allah göklere suyunu tutmasını, yerlere de suyu çekmesini emretti. Böylece sular çekildi, hüküm yerini bulmuş oldu, gemi Cûdî Dağı'nda karaya oturdu, Hız. Nûh'un duasında istediği gibi yeryüzünde yürüyen bir tek kâfir kalmamak üzere tamamı yok olup gitti.⁷¹

Tûfan sona erince artık gemidekilerin yeryüzüne inme zamanı gelmişti. Nûh ve yanındakiler Allah'ın emrine uyarak bereketli topraklara inip orayı yurt edindiler.⁷²

“Denildi ki: ‘Ey Nûh! Sana ve seninle beraber olan ümmetlere bizden selam ve bereketlerle (gemiden) in! Kendilerini (dünyada) faydalandıracağımız, sonra da bizden kendilerine elem verici bir azabın dokunacağı ümmetler de olacaktır.” (Hûd 48)

Bu âyetin ifadesinden anlaşıldığına göre Hız. Nûh'a kendi soylarından, Allah'ın lütuf ve ihsanlarına mazhar olacak dindar milletler geleceği gibi, dünya nimetlerinden “bir süre” faydalandırılıp arkasından

⁷¹ Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Cilt: 3, Ankara, 2007, s. 173

⁷² Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Cilt: 3, Ankara, 2007, s. 174

inançsızlık ve kötülüklerinin cezasını görecektir olan inkârcı toplulukların geleceği de bildirilmişti.⁷³

Kur'an-ı Kerim'e göre Hz. Nûh;

-Çok şükreden bir kuldu: “(Ey) Nûh ile birlikte (gemide) taşıdığımız kimselerin nesli! Şunu bilin ki Nûh, çok şükreden bir kul idi” (İsra 3)

-Güçlükler karşısında gösterdiği sabır örnek olarak verilmektedir

“O halde sabret. Çünkü iyi sonuç (sabredip) sakınanlarındır.” (Hûd 49)

- Mürsel (gönderilmiş) ve Rasûldür: “Kardeşleri Nûh onlara şöyle demişti: (Allah'a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Bilin ki ben, size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim.” (Şuarâ 106-107)

- Apaçık uyarıcıdır: “...Çünkü ben, size O'nun katından (gelmiş) açık bir uyarıcıyım” (Zâriyât 50)

- Muhsin ve mü'mindir: “İşte biz iyileri böyle mükâfatlandırırız. Zira o, bizim inanmış kullarımızdan idi.” (Sâffât 80-81)

- Kuldur: “Onlardan önce Nûh'un kavmi de yalanladı, hem de kulumuzun yalancı olduğunda ısrar ederek: O, delirdi, dediler.”

(Kamer 9)

⁷³ Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Cilt: 3, Ankara, 2007, s. 174

Kıssadan Hisse

*Hz. Nûh'un davasında olduğu gibi tevhid inancını güçlendirmek, öne çıkarmak için çalışmalıyız.

*İnsanlar yaptıkları iyilikleri dünyevî bir karşılık için değil sadece Allah rızasını esas alarak yapmalıdır.

*Hz. Nûh iftira ve alaylara maruz kalmıştır. Bu sebeple doğruyu anlatan ve yaşayan insanlar da aynı şeylere maruz kalabilirler.

*Kendilerini üstün görüp diğerlerini aşağı gören zihniyet hep var olmuştur. Oysa ki bu zihniyet insanı felâkete götürür. Hz. Nûh maddî değil manevî zenginleri tercih etmiştir. Yapılması gereken de budur.

*Allah, neyi emrettiyse insan onu yapmalıdır, çünkü; Allah'ın emrine itaatin sonunda hayır vardır

*Aklını kullanıp düşüneneler, evrendeki ince ayar ve düzene bakarak tek bir Allah'ın varlığı fikrine ulaşabilirler.

*Hz. Nûh gemiye her cins canlıdan birer çift almıştır. Biz de diğer canlıların hayatlarına önem vermeliyiz.

*Allah'tan başka makama, paraya, güce vb. dayananların sığındıkları dünyevî barınaklar onları felakete sürükler. Allah aileyi ve kardeşliği imanla sınırlandırır. Evlat dahi olsa yaptığı iş kötü ise arkasında durulmaz.

*İnsanlar imanlarının karşılığını sadece ahirette değil dünyada da almaktadır.

*İnsanlar Allah'a tam bir iman ve güvenle bağlanmalıdır.

*Hz. Nûh tevbenin olmazsa olmaz iki şartını bize gösterir. Birincisi yaptığına pişman olmak, ikincisi bir daha günah işlememeye azmetmek

*Dua şüphesiz Müslümanın silahıdır. Sığınağımız Allah olmalıdır.

*Müslüman iyiliği emretmeli, kötülükten men etmelidir.

*Hz. Nûh bizler için tam bir sabır örneğidir

*Allah'ı ve peygamberi devre dışı bırakan her düşünce helâk olmaya mahkumdur.

*Her geminin bir rotası ve yol haritası vardır. Ümmet-i Muhammed'in rotası ve yol haritası Kur'an'dır. Kur'an'ın kılavuzluğuna teslim olan, ahir zaman tûfanından kurtulur.⁷⁴

⁷⁴ Şaban Özkavukçu, a.g.e, s. 63-85

HZ. HUD (A.S.)

Hud (a.s.), Nuh (a.s.) oğlu Sam'ın neslindedir. Orta boylu, esmer tenli, güzel yüzlü idi. ⁷⁵Ahkaf diyarı denilen Yemen ile Umman arasında bir bölgede yaşayan Ad kavmi arasında dünyaya gelmiştir. ⁷⁶Bu bölge ırmakları, bağları, bahçeleri, sürü sürü hayvanları ve yeraltındaki su depoları olan bir bölge idi. Bu kavmin insanları fiziksel olarak da güçlü kuvvetli, uzun boylu, ömürleri de uzun idi. Kayaları yontarak evler yapar, gösterişli binalar inşa ederlerdi. ⁷⁷

Nuh tufanı gerçekleşektikten seneler sonra bu bölgede yaşayan bu kavim putperestliğe yönelmişlerdi. Bunlar zamanında, dünya nimetleri öyle çoğaldı ki öyle varlık içinde yaşamaya başlamışlardı ki bir rabbe inanma ihtiyacı duymamaya başladılar.

“Ad kavmine gelince, yeryüzünde haksız yere büyüklük tasladılar ve bizden daha kuvvetli kim var dediler. Onlar kendilerini yaradan Allah'ın, onlardan daha kuvvetli olduğunu görmediler mi?” (Fussilet/15) Onlar ilahi istikametten o kadar ayrıldılar ki puta tapma ve dünya malına düşkünlük aşırı bir hal aldı. Hatta o kadar katı kalpli hale geldiler ki toplumda maddiyatı düşük, zayıf, zavallı kesimleri eziyorlardı. Zavallı bir kişiyi yüksek yerlere çıkarıp sebepsiz yere aşağı atıp onun parçalanmış cesedini seyrediyorlardı. Yine bazı kuvvetsiz ve güçsüzlere saldırır eşkıyalık yaparlardı. Kendileri lüks, gösteriş, şamata da aşırı gitmişlerdi. Ahiret hayatını unuttular ve öldükten sonra dirilmeyi reddediyorlardı.

İşte böyle bir kavme Allah Teâlâ Hud (a.s.) peygamber olarak gönderdi. Ve dedi ki: “Ey kavmim! Allaha ibadet ediniz. Sizin ondan başka ilahınız yoktur. Korkmayacak mısınız?”

Bütün bu tebliğ ve haberlerine karşı o kavmin ileri gelenleri O'na dediler ki: “Biz seni beyinsizlik içinde görüyoruz. Seni muhakkak yalancılardan sanıyoruz.” (Araf 66-71)

⁷⁵ Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi*, TDV Yay., Ankara, 1995, s..117

⁷⁶ Asım Köksal, a.g.e., s.118

⁷⁷ Ö. Faruk Harman, “Hud”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 19, İstanbul, 1998, s. 281.

“İşte Ad(kavmi)! Rablerinin ayetlerini inkâr ettiler. Onun peygamberine asi oldular ve her inatçı zorbanın emrine uydular.

(hud 59)

Hud (a.s.) onlara ne kadar doğruları anlatırsa anlatsın inanmadılar. Dediler ki: “O halde doğru söyleyenlerden isen bizi tehdit etmekte olduğun şeyi getir.” Hud (a.s.) “Artık o size hakk oldu. Bende sizinle birlikte bekleyenlerdenim.” dedi. (araf 66,71)

O bölgeye bundan sonra birkaç sene yağmur yağmadı. Pınarlar kurudu, bağ bahçeler sarardı. İnsanlar ürün azlığından lokmaya muhtaç hale geldiler. Fakat inkarlarından dönmediler.

Yağmursuz geçen senelerin sonunda gökyüzünde bulutlar gözüktü. Ad kavmi yağmur geldi diye çok sevindiler. Ayet-i kerimelerde:

“Onlar onu(azabı)vadilerine yönelerek gelen bir bulut halinde görmüşlerdi de ‘bu bize yağmur verici buluttur’ demişlerdi. Hayır! Bu çarçabuk gelmesini istediğiniz şeydir. Kasırgadır ki onda elem verici bir azap vardır. O, rabbinin emriyle her şeyi helak edecektir. İşte onlar o hale geldiler ki meskenlerinden başka bir şey görünmez oldu.” (Ahkaf 24-25)

“Her uğradığı şeyi yerinde bırakmıyor, mutlaka onu kül gibi savuruyordu.” (Zariyat 42)

“Allah o kasırgayı ardı ardına yedi gece, sekiz gündüz onların üzerinde estirdi, öyle ki (orada bulunsaydın) o kavmi devrilmiş hurma kütükleri gibi oracıkta yere serilmiş bir halde görürdün.”

(Hakka 7)

“Emrimiz gelince, Hud’u ve onunla beraber iman edenleri tarafımızdan bir rahmetle kurtardık. Onları, ağır bir azaptan kurtuluşa erdirdik. (hud 58)

Kıssadan Hisse

Bu kıssa öncelikle bu kavmin, içlerindeki zalimlerin emirlerine uyup kendilerini Allah’ın rahmetinden uzaklaştıracak amel ve işlerde bulunmanın sonucunu bize anlatır. Mal varlıkları ile kibir duygusuna kapılan ve azgınlaşan nefislerin güç zehirlenmesi yaşayabileceği ve

zamanla kendi nefislerini putlaştırabileceğini görüyoruz. Çünkü bu insanlar dünyada ebedi kalmak istercesine Hakk'tan, Allah'tan uzaklaştılar.

Ayrıca bu kıssa inanç uğrunda gösterilen cesaret ve mücadelenin devamlı olması gerektiğini, umutsuzluğun mümin ahlakı olmadığını gösterir. Hud (a.s.): “Haydi! Hepiniz toptan bana tuzak kurun. Sonrada bana göz açtırmayın...” diyerek zahiren güçlü olmanın onu korkutmadığını yüzlerine haykırmıştır. Çünkü batıldan, korkmadan çekinmeden Allah'a tam bir iman ve güvenle bağlı bir insan olmak, Müslüman'ın asıl görevlerindendir.

Müslüman olan kişiler, insanların suret ve görüntüsüne aldanmamalıdır. Güzeli, çirkini, zengini, fakiri yaratan Allah'tır.

“Bu bize yağmur getiren buluttur” diye sevinmişlerdi ama o bulut onlar için azap olmuştur. Buradan bolluk ve bereket getirdiğine inanılan ticaretin, mesleğin, makamın, zenginliğin, eşin, evladın vb. Allah'ın bak dediği yerden bakılmadığında bir azaba dönüşebildiğini görmekteyiz.

HZ. SALİH (A.S.)⁷⁸

Kur'ân-ı Kerîm'de Semûd⁷⁹ kabilesine peygamber olarak gönderildiği bildirilen Hz. Sâlih⁸⁰ (a.s.)'ın kavminin en itibarlı ailesine mensup olduğu rivayet edilir. Zât-ı âlileri, kendi milleti arasında güvenilir, hastaları ziyaret eden, zayıfları ve yoksulları gözeten, hayır işleriyle uğraşan bir kişi olarak tanınır; ayrıca "geleceğe dair kendisinden ümit beklenen bir kimse⁸¹" olarak ta bilinirdi.

Semûd Kavmi, bugünkü Güney Arabistan bölgesinde 'Hicr' diye anılan veya Sâlih peygamberle ilgisi dolayısıyla buraya Medâinüsâlih de denilen yerde yaşamışlardır. Bölgelerinde su çok azdır. Buna rağmen suların bol olduğu dönemlerde akıllarını kullanarak suyolları yapmışlar; Bölgelerini bağ ve bahçelerin, pınarların, ekinlik ve hurmalıkların bulunduğu bir yerleşim yerine çevirdikleri veya bu özellikleri olan yerlere sahip⁸² oldukları bildirilen bu kavmin dağlarda kayaları yontarak yaptıkları evler ve düzlüklere kurdukları saraylarla öne çıktıkları anlaşılmaktadır.⁸³

Semûd Kavmi mensupları, taş oymacılığı ve nakkaşlık sanatındaki maharetlerini aynı zamanda meskenlerinin dış cephelerinin nakış ve tasvirlerle süslenmesinde göstermişlerdir.

Kur'an'da bildirildiğine göre bu kavim, başlangıçta tevhid inancına bağlı iken daha sonra kendilerine verilen nimetlere karşı nankörlük ederek Allah'tan başka ilahlara tapmaya ve yaşadıkları yerde bozgunculuk çıkarmaya başlamış, bunun üzerine içlerinden Salih onlara peygamber olarak gönderilmiştir.⁸⁴

⁷⁸ İlçe Müftüsü Mehmet Ersöz Tarafından Kaleme Alınmıştır.

⁷⁹ Kökenleri Hz. İsmail (a.s.) dan önceki döneme dayanan ve nesli kesilmiş eski Arap kabilelerinden biridir.

⁸⁰ A'raf Suresi 7/73; Naml Suresi 27/45.

⁸¹ Hûd Suresi 11/62.

⁸² Şuara Suresi 26/147- 148.

⁸³ A'raf Suresi 7/74; Hicr Suresi 15/82; Şuara Suresi 26/ 149; Fecr Suresi 89/9.

⁸⁴ Hud Suresi 11/61-62.

Semûd Kavmi mensupları, tek bir Allah'a kulluk etmelerini ve aşırılıkta bulunmamalarını isteyen peygamberlerini yalanlamaları, büyüklük taslamaları⁸⁵ bir mucize ve imtihan olmak üzere kayadan çıkarılan ve kendilerinin sorumluluğuna verilen dişi deveyi bütün uyanlara rağmen öldürmeleri⁸⁶ peygamberlerini de öldürmeye kastetmeleri yüzünden helak edilmişlerdir.⁸⁷ Övünerek yaptıkları altı kaya üstü kaya evleri konaklayanın korkusuna dönüşmüştür. Sanki dün orada yokmuş gibi olmuşlardır. Deve onlara sütü bol ve ardı kesilmeyen güzel bir nimet olarak çıkmış ise de Onlar şükretmeyip nankörlük etmişler, nimet nıkmete (cezaya, intikama) dönüşmüştür.

Semûd Kavminin helak ediliş biçimiyle ilgili olarak Kur'an'da, Salih peygamber ve ona tabi olan küçük bir grup hariç onların çok gü-rültülü ve dehşet verici bir sarsıntı (recfe),⁸⁸

Korkunç bir ses, gök gürlemesi (sayha)⁸⁹ ve yıldırımla (saika)⁹⁰ cezalandırdıkları ve üç günün sonunda helak oldukları belirtilmektedir.

Semûd Kavmi mensupları, tek bir Allah'a kulluk etmelerini ve aşırılıkta bulunmamalarını isteyen peygamberlerini yalanlamaları, büyüklük taslamaları vb. Kur'an'da şöylece özetlenmektedir:

- Semûd Kavmine de kardeşleri Salih'i Peygamber olarak gönderdik. Onlara dedi ki: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin; sizin O'ndan başka ilahınız yoktur. Gerçekten size Rabbinizden (Benim Peygamber olduğumu gösterecek) açık bir delil gelmiştir. O da size bir mucize olarak Allah'ın şu devesidir. Onu bırakın, Allah'ın toprağında otlasın. Ona kötülük etmeyin; sonra sizi elem verici bir azap yakalar." "Düşünün ki Allah Âd kavminden sonra yerlerine sizi getirdi ve yeryüzünde sizi yerleştirdi. Yerin düzlüklerinde köşkler saraylar yapıyorsunuz, dağlarında evler kuruyorsunuz. Artık Allah'ın nimetlerini hatırlayın da yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın." Kavmi-

⁸⁵ A'raf Suresi 7 /73-78; Şuara Suresi 26/150-152; Kamer Suresi 54/24.

⁸⁶ A'raf Suresi 7/73, 77; Hud Suresi 11/64; Şuara Suresi 26/155-156.

⁸⁷ Nemil Suresi 27/ 49-53.

⁸⁸ A'raf Suresi 7/78.

⁸⁹ Hud Suresi 11/67; Hicr Suresi 15/83; Kamer Suresi 54/31.

⁹⁰ Fussilet Suresi 41/17; Zariyat Suresi 51/44.

nin ileri gelenlerinden büyüklük taslayanlar, içlerinden zayıf gördükleri kesimden inananlara dediler ki: "Siz Sâlih'in, Rabbi tarafından gönderildiğini biliyor musunuz?" Onlar da "Şüphesiz biz onunla ne gönderilmişse ona inanırız" dediler. Büyüklük taslayanlar ise, "Biz de sizin inandığınızı inkâr ediyoruz" diye karşılık verdiler. Derken o dışı deveyi ayaklarını keserek öldürdüler, böylece Rablerinin emrinden dışarı çıktılar ve "Ey Sâlih! Eğer sen gerçekten peygamberlerden isen, bizi tehdit ettiğin azabı bize getir!" dediler. Bunun üzerine onları o dehşetli sarsıntı yakaladı da yurtlarında yüzüstü hareketsiz çöke kaldılar. Sâlih o zaman onlardan yüz çevirdi ve şöyle dedi: "Ey kavmim! Andolsun ki ben size Rabbimin vahyettiklerini tebliğ ettim ve size öğüt verdim; fakat siz öğüt verenleri sevmiyorsunuz."⁹¹

Hz. Salih (a.s.) mın kavminin kendisine zarar vermemeleri şeklinde uyarılmalarına rağmen deveyi kesmeleri sebebiyle cezalandırılmaları ve cezanın verilmiş şekli suç ceza uygunluğuna bir işarettir. (El cezâu min cinsil amel kaidesine göre) Nitekim ayette devenin öldürülüşünü ifade eden "akaru'n-nâkate" ifadesi devenin bacaklarını kılıçla keserek, onu bağırta bağırta işkenceyle öldürmek demektir. Deve nasıl ki bu şekilde dizüstü çöke kaldı ise Semûd kavmi de yurtlarında dizüstü çöke kalmışlardır. Suçlarına uygun bir karşılık olarak devenin bağırışına denk gelen korkunç bir sesle ve devenin bacaklarının kesilmesine denk bir şekilde dizüstü çökerek helâk olmuşlardır.

-Semûd Kavmi de uyarıları ciddiye almadılar. Dediler ki: "İçimizden tek başına bir beşere mi uyacağız? O takdirde doğru yoldan sapsamış olur, yanarız. İlahi mesaj içimizden Ona mı gönderilmiş? Hayır O, yalancının küstahın biri!"

- Semûd kavmi de peygamberleri yalanladı. Hani kardeşleri Sâlih onlara şu öğütte bulundu: "Artık Allah'tan korkup günahlardan sakınmaz mısınız?" "Şüphesiz ben size gönderilmiş güvenilir bir peygamberim." "O halde Allah'a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin." "Ben tebliğime karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretimi verecek olan, ancak Âlemlerin Rabbi Allah'tır." "Siz burada hep güven içinde kendi hâlinize bırakılacağınızı mı sanıyorsunuz?"

⁹¹ A'raf Suresi 7/73- 79.

“Bağların, bahçelerin içinde, akan pınarların başında.” “Ekili tarhaların ve meyveleri olgunlaşmış, yüklü salkımlarıyla dalları kırılacak derecede sarkmış gönül alıcı hurmalıklar arasında.” “Böyle sandığımız için mi, şımarık kimseler olarak dağlardan büyük bir ustalıkla görkemli evler yontuyorsunuz?” “Artık Allah’a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.” “Sakın, o her işi aşırılık olanların isteklerine uymayın.” “İşi gücü dünyada bozgunculuk çıkarmak olan ve fakat düzeltme adına hiçbir şey yapmayan o kimselerin...” Onlar şöyle karşılık verdiler: “Sen gerçekten iyice büyülenmiş birisin.” “Sen de ancak bizim gibi ölümlü bir insansın. Eğer doğru söyleyenlerden isen, haydi bize bir mûcize getir de görelim!” Sâlih dedi ki: “İstedığınız mûcize işte şu dişi devedir. Kuyudan su içme hakkı bir gün onun, belli bir gün de sizindir.” “Sakın ona bir kötülük yapmayın; yoksa büyük bir günün azabı sizi kısıvrak yakalayacaktır!” Derken onlar deveyi boğazladılar; ne var ki çok geçmeden yaptıklarına pişman oldular. Çünkü azap onları yakalayivermişti. Şüphesiz bütün bu olup bitenlerde pek büyük bir ibret vardır. Ama insanların çoğu yine de iman etmez.⁹²

- Semûd kavmine de, “Allah’a kulluk edin” diye tebliğde bulunması için kardeşleri Sâlih’i gönderdik. Ama çok geçmeden onlar, birbiriyle çekişen iki grup oluverdiler. Sâlih dedi ki: “Ey kavmim! İyilikler dururken, ne diye başınıza acele bir kötülüğün gelmesini istiyorsunuz? Merhametine kavuşmak için Allah’tan affımızı dileseniz olmaz mı?” Onlar: “Sen ve beraberindekiler yüzünden uğursuzluğa uğradık” dediler. Sâlih: “Başınıza gelen uğursuzluk, işlediğiniz günahlar yüzünden size Allah tarafından gelen bir uyarı ve cezadır. Doğrusu siz, iyiniz kötünüzden ayrılınsın diye sınanmakta olan bir topluluksunuz” dedi.⁹³

- Semûd kavmine de kardeşleri Sâlih’i peygamber gönderdik. Onlara şöyle dedi: “Ey kavmim! Allah’a kulluk edin; sizin için O’ndan başka hiçbir ilah yoktur. O, sizi topraktan yarattı ve sizin yeryüzünde ömür sürüp, orayı îmâr etmenizi istedi. O halde O’ndan bağışlanma dileyin; sonra O’na tevbe edin. Çünkü Rabbim kullarına çok yakındır;

⁹² Şuara Suresi 26/ 141-158.

⁹³ Nemil Suresi 27/ 45-48.

onların istek ve dualarına muhakkak cevap verir.” Şöyle dediler: “Ey Sâlih! Sen bundan önce aramızda kendisine umut bağladığımız biriydin. Şimdi ne oldu da bizi atalarımızın taptığı putlara tapmaktan vazgeçirmeye çalışıyorsun? Şunu bil ki biz, bizi inanmaya çağırdığın bu yeni din hususunda çok ciddi bir şüphe içindeyiz.”⁹⁴ dediler.

Hız. Salih (a.s.) kavmini her defasında Allaha kulluğa çağırdığında muhakkak bir bahane bularak inanma ve bu inancın gerekliliklerini yerine getirme konusunda çeşitli mazeretleri ileri sürdüler. Semûd kavminin durumunu özetleyip günümüze gelecek olursak:

Kıssadan Hisse

1-Hız. Salih (a.s.) mın davetini kabul etmeyenlerin öne sürdükleri mazeretler diğer kavimlerin mazeretlerine paralel görünmektedir. Bu kavimde atalarından getirdiklerini Allah’tan gelene tercih etmiştir.

2-İnsanlara örnek olmak üzere içlerinden her defasında kardeşleri olarak ifade edilen bir beşer bir insan kendilerine rehber olmak istemiş buna mukabil inanmak istemeyenler kavminin ileri gelenlerinden değil güya sıradan kişilere gönderilmesini öne sürmüşlerdir. Hitaptan ziyade hatibe bakmışlar ve küçümseyerek hakkı kabul etmemişlerdir.

3- Semûd Kavmi kayaları oyarak gayet sağlam evler, binalar, saraylar yapmışlardır. Buna mukabil bu yaptıkları saraylardan oluşturdukları medeniyetten bir fayda görmemişler yaptıkları dünyalık işler onları helak olmaktan alıkoymamıştır. Bu da bize gösteriyor ki Müslüman hem bu dünyasını mamur etmeli hem de ahiretini mamur etmeli ikisine de değer vermeli. Bu kavim gibi sadece dünyalık yaşarsa bu özellik onu şımartır kibirlendirir. Bu benlik duygusu, ego zamanla kontrolden çıkıp hakkı görmeye engel olur. Biz bu dünyaya Allah’ı tanımak ve ona ibadet etmek üzere gönderildik. Bizi, dünyevi makamlar debdebe şaşalı yaşantı, mal mülk doğruyu bulmaya engel olmamalı. İmkânlarımız bizi şımartmamalı. Toplumdan farklı hissettirmemeli. Bizi toplumdan uzaklaştırmamalı. İnsan olduğumuz çok ama çok aciz olduğumuzu aklımızdan çıkartmamalı. Durumumuz ne olursa olsun biz birebirimize muhtacız.

⁹⁴ Hud Suresi 11/61-62.

4- Geçmişte bu kavmin ataları âd uygarlığını çölün kenarında kurmuşlar ve dillere destan irem bağlarının mucidi olmuşlardır. Ama bu dev uygarlık helak olup gitmişti. Bu helaktan arta kalanların kurduğu Semûd uygarlığının sahipleri, atalarının helak sebebini hakikati ısrarla inkâr etmelerinde değil “inşaat malzemesinde” görmüşlerdi. Semûd halkı ataları gibi evlerini kum malzemesinden değil sert kayalar üzerine inşa edecekler her türlü afete dayanıklı yapacaklardı. Ama onlarda Allah’ı inkâr ettikleri için helak olup gittiler. Kur’an bize bu kavimlerin kalıntılarından ibretler alın onların düştüğü hatalara sizler düşmeyin der.

5-Hz. Salih (a.s.) kavmini imana davet edince hemencecik iki guruba ayrılıp birbirlerini çekemeyen iki toplum olmaları ve birbirlerini dinlemeyen parçalanmış toplumlar toplumun önünü açan ilerleten dayanışmadan yoksun kaldığını anlatıyor. Bölünüp parçalanmak bizi yok olmaya götürür. Tıpkı bu toplum gibi.

6- Bu toplum kendilerine verilen nimetlerin kadr-ü kıymetini bilememişlerdir. Ve nimetler şükredilmezse azap şiddetli olur kaidesince yok olup ibret alınacak konuma düşmüşlerdir.

7- Hz. Salih (a.s.) deve mucize olarak verilmişti. Kavminden hiç kimsenin bu deveye zarar vermemesi istenmiştir. Bun unla birlikte su toplum ile devenin arasında paylaşılmıştır. Onun bir gün su içme hakkı var sizin de bir gün su içme hakkınız var. Sakın ona bir kötülük yapmayın demişti. Fakat o deveyi kestiler. Paylaştıkça çoğalan malları bu kavim paylaştıkça bitecek sanıp nimeti verene güvenmediler. Bu kıssa bize paylaşma kültürünü benimsememizi hatırlatmaktadır.

HZ. İBRAHİM, (A.S.)

(Yahudilik, Hristiyanlık ve İslâm'ın müştereken kabul ettiği büyük peygamber)

Hız. İbrahim Ulü'l-azm (dinin tebliği konusunda azim ve sebat sahibi) peygamberlerin ikincisidir. Hız. Muhammed (s.a.v.)'in büyük dedesidir yani peygamberimizin soyu Hız. İsmail ve oradan da Hız. İbrahim'e dayanır.

Mezopotamya'daki Ur kentindedir. Doğum yerinin bugünkü Urfa kenti olduğu da söylenir. MÖ. 1800 yılı ve sonrasında yaşadığı tahmin edilmektedir. İslâm'da olduğu gibi diğer semavî dinlerde de büyük bir itibara sahiptir.⁹⁵

Hız. Peygamber (s.a.v.)'den sonra insanların en faziletlisidir. Allahü Teâlâ o'na "Halîlim" yani dostum demiştir. Bunun için lakabı Halîlullah⁹⁶ (Allah'ın dostu)'tır. Hız. İbrahim bir de "Ebu'l-enbiya" yani "peygamberler babası" diye de anılır. Bunun sebebi soyundan birçok peygamberin gelmesidir.

Hız. İbrahim'e 10 sayfa indirilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de İbrahim ismi altmış dokuz yerde geçmektedir. Yine Kur'an-ı Kerim'de 14. Sûre İbrahim Sûresi'dir. Kur'an ve hadisler dışındaki islâmî kaynaklarda kelimenin meşhur olan İbrahim şeklinden başka telaffuzları da vardır.⁹⁷

Hız. İbrahim'in babasının adı Kur'an-ı Kerim'de Âzer olarak geçer ve onun putperest olduğu bildirilir:

⁹⁵ Şaban Özkavukçu, *Kur'an-ı Kerim'den Peygamber Kıssaları Günümüz İnsanına Hisseler*, İz Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 123.

⁹⁶ Şaban Özkavukçu, a.g.e., s.123

⁹⁷ Ömer Faruk Harman, "İbrahim", *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 21, İstanbul, 2000, s. 267

“İbrahim, babası Âzer’e: Birtakım putları tanrılar mı ediniyorsun? Doğrusu ben seni de kavmini de apaçık bir sapıklık içinde görüyorum, demişti” (En’am 74)

Hız. İbrahim’in kavmi Irak’ta yaşayan Keldânîler idi. Yıldızlara, gök cisimlerine taptıkları gibi putlara da taparlardı. Hız. İbrahim’in babasının ve kavminin putlara taptıklarını görünce onları sert bir dille kınadı, putların tapılmaya lâayık olmadıklarını, Allah ile insanlar arasında vasıta olamayacaklarını hatta onlardan hiçbir fayda ve zararın gelemeyeceğini bildirdi.⁹⁸

Hız. İbrahim tevhîd ehlinden olmakla birlikte, kavminin bu bâtil inançlarından hareket ederek onları tevhîd akidesine ikna etmek düşüncesiyle önce, belki de yıldızlar içinde en parlak olan birinin, sonra ayın ve ardından da güneşin tanrı olup olamayacağını tartmış; gelip geçici ve değişken bir varlığın tanrı olamayacağı, tanrısal bir sevgiyle benimsenemeyeceği şeklindeki temel gerçeğe dayanarak bunların hiçbirini ilâh diye kabul etmenin mümkün olmadığını, bütün noksan sıfatlardan münezze olan Allah’tan başka gerçek ilâh bulunmadığını ispatlamıştır.⁹⁹

Bu olay Kur’an’da şöyle anlatılır:

“Gecenin karanlığı onu kaplayınca bir yıldız gördü, Rabbim budur, dedi. Yıldız batınca, batanları sevmem, dedi. Ay’ı doğarken görünce, Rabbim budur, dedi. O da batınca, Rabbim bana doğru yolu göstermezse elbette yoldan sapan topluluklardan olurum, dedi. Güneşi doğarken görünce de, Rabbim budur, zira bu daha büyük dedi. O da batınca, dedi ki: Ey kavmim! Ben sizin (Allah’a) ortak koştüğünüz şeylerden uzağım. Ben hanîf olarak, yüzümü gökleri ve yeri yoktan yaratan Allah’a çevirdim ve ben müşriklerden değilim. (En’am 76-79)

⁹⁸ Kur’an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli, TDV Yayınları, Ankara, 2016, s.129

⁹⁹ Kur’an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Cilt: 2, Ankara, 2007, s. 430, 431

Tefsirlerde anlatıldığına göre Hz. İbrahim'in kavminin dinî bir bayramı vardı; her sene kırdan toplanarak bu bayramı kutlardı. Bir defasında yine bayram şenliğine giderken İbrahim'i de götürmek istediler. İbrahim hasta olduğunu ileri sürerek bayrama katılmadı ve halk kırdan çıktıktan sonra puthaneye giderek büyük put hariç hepsini kırdı. Rivayete göre baltayı büyük putun boynuna astı ki (Kurtubî, XI, 296-297) kavmi ona başvurup putları kimin kırdığını sorsun da böylece putun acizliği ortaya çıksın. Halk bayram yerinden döndüklerinde tanrıların başına gelenleri görünce bu işi kimin yaptığını araştırdılar. Daha önce Hz. İbrahim'in putların aleyhindeki konuşmalarını işitmiş olanlar durumdan halkı haberdar ettiler. Halk, İbrahim'in sorgulanmasını ve ona verilecek cezanın başkalarına da ibret olmasını istedi.¹⁰⁰

“Allah’a yemin ederim ki, siz ayrılıp gittikten sonra putlarınıza bir oyun oynayacağım! Sonunda İbrahim onları paramparça etti. Yalnız onların büyüğünü bıraktı; belki ona müracaat ederler diye. Bunu tanrılarımıza kim yaptı? Muhakkak o, zalimlerden biridir, dediler. (Bir kısmı:) Bunları diline dolayan bir genç duyduk; kendisine İbrahim denilirmiş, dediler. O halde, dediler, onu hemen insanların gözü önüne getirin. Belki şahitlik ederler

Bunu ilahlarımıza sen mi yaptın ey İbrahim? dediler.

Belki de bu işi şu büyükleri yapmıştır. Hadi onlara sorun; eğer konuşuyorlarsa! dedi.

Bunun üzerine, kendi vicdanlarına dönüp (Zalimler sizlersiniz, sizler!) dediler.

Sonra tekrar eski inanç ve tartışmalarına döndüler: Sen bunların konuşmadığını pek âlâ biliyorsun, dediler.

¹⁰⁰Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Cilt: 3, Ankara, 2007, s. 687

İbrahim: Öyleyse, dedi, Allah'ı bırakıp da, size hiç fayda ve zarar vermeyen bir şeye hâlâ tapacak mısınız?" (Enbiyâ 57-66)

Aynı şekilde Kur'an'da Hz. İbrahim'in Allah'a ölüleri nasıl dirilttiğini sorması da aslında inandığı halde "kalbinin tatmin olması" şeklinde olumlu bir gerekçeyle açıklanmaktadır.¹⁰¹

"İbrahim Rabbine: Ey Rabbim! Ölüyü nasıl dirilttiğini bana göster, demişti. Rabbi ona: Yoksa inanmadın mı? Dedi. İbrahim: Hayır! İnanırım, fakat kalbimin mutmain olması için (görmek istedim), dedi. Bunun üzerine Allah: Öyleyse dört tane kuş yakala, onları yanına al, sonra (kesip parçala), her dağın başına onlardan bir parça koy. Sonra da onları kendine çağır; koşarak sana gelirler. Bil ki Allah azizdir, hakîmdir, buyurdu." (Bakara 260)

Hz. İbrahim tevhîd, ibadet, ahlâk gibi konulardaki tebliğini halktan başlamak üzere en üst noktalara kadar taşımıştır. Bunun üzerine kendisini, kavmin kral tanrısı ilan etmiş bulunan Nemrut ile mücadelelere girişmiştir.¹⁰² Nemrut, onun ateşe atılmasını teklif etmiştir.

Hz. İbrahim'in kavmi, Hz. İbrahim'in ateşe atılması teklifini kabul ederek onu yakmak için büyük bir ateş hazırladılar ve eli kolu bağlı olarak ateşe attılar. İbrahim (a.s.) ise, "Bana Allah'ın sahip çıkması yeter; O, ne güzel bir sahip!" diyerek Allah'a sığınyordu.¹⁰³ Bu olay Kur'an'da şöyle geçer:

"(Bir kısmı:) Eğer iş yapacaksanız, yakın onu da tanrılarınıza yardım edin! dediler.

"Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!" dedik. Böylece ona bir tuzak kurmak istediler; fakat biz onları, daha çok hüsrana uğrayanlar durumuna soktuk." (Enbiyâ 68-70)

¹⁰¹ Ömer Faruk Harman, a.g.m, s. 270

¹⁰² Şaban Özkavukçu, a.g.e., s.123

¹⁰³ Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli, TDV, Ankara 2016, s.315

Nemrut, onu ateşe attırması ise de ateş kendisini yakmayıp mucizevi olarak kurtulmuştur. Bunun üzerine kendisine iman edenlerle birlikte, büyük sıkıntıların ve zulmün sonrasında Hz. İbrahim hayatını oğulları İsmail, İshak ve yeğeni Lût ile geçirmiştir.¹⁰⁴

Hız. İbrahim'in tebliği Harran, Filistin, Mısır, Medyen ve Mekke bölgesinde yaygınlaşmış, temsil ettiği inanç sistemi Kâbe'nin yeniden inşası ile kalıcı bir şekilde sembolleşmiştir.¹⁰⁵

Hız. İbrahim, kavminden ayrılıp hicret ettikten sonra yaşı bir hayli ilerlemiş olduğu ve hiç çocuğu bulunmadığı için Allah'tan sâlih bir evlât ister; kendisine akıllı bir çocuk müjdelendir.¹⁰⁶

“(Oradan kurtulan İbrahim:) Ben Rabbime gidiyorum. O bana doğru yolu gösterecek. Rabbim! Bana sâlihlerden olacak bir evlât ver, dedi. İşte o zaman biz onu uslu bir oğul ile müjdeledik. (Sâffât 99-101)

Müfessirlerin izahına göre o sırada İbrahim (a.s.) yüz yirmi yaşında, hanımı ise doksan yaşında idi.¹⁰⁷ Evlât müjdesini aldıkları esnada hanımı ayakta idi ve şaşkınlıkla güldü;

“O esnada hanımı ayakta idi ve (bu sözleri duyunca) güldü. Ona da İshak'ı, İshak'ın ardından da Ya'kub'u müjdeledik. (İbrahim'in karısı:) Olacak şey değil! Ben bir koca karı, bu kocam da bir ihtiyar iken çocuk mu doğuracağım? Bu gerçekten şaşılacak bir şey! dedi. (Melekler) dediler ki: Allah'ın emrine şaşıyor musun? Ey ev halkı! Allah'ın rahmeti ve bereketleri sizin üzerinizdedir. Şüphesiz ki O, övülmeye lâyıktır, iyiliği boldur.” (Hüd 71-73)

Hız. İbrahim'in ilk çocuğu hem Tevrat'a hem de Kur'an'a göre İsmail'dir.¹⁰⁸ Hız. İbrahim'in eşi Sâre'den çocuğu olmayınca dönemin teamülleri gereği Hız. Hâcer ile evlenmiştir. Bu evlilikten Hız. İsmail

¹⁰⁴ Şaban Özkavukçu, a.g.e., s.123

¹⁰⁵ Şaban Özkavukçu, a.g.e., s. 124

¹⁰⁶ Ömer Faruk Harman, a.g.m, cilt: 21, s. 270

¹⁰⁷ Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli, TDV, Ankara 2016, s. 216

¹⁰⁸ Ömer Faruk Harman, a.g.m, cilt: 21, s. 270

doğmuştur. Sâre'nin arzusu ve vahyin gereği olarak, Hz. İbrahim tarafından annesi Hâcer ile birlikte doğum yerinden alınarak henüz daha hiçbir yerleşim bulunmadığı Hicaz'a götürülmüş, Hz. İbrahim az bir azıkla onları orada bırakıp, tekrar gelmek üzere geri dönmüştür. Mucizevî bir şekilde bulunan zemzem suyu sayesinde hayatlarını sürdürmüştür. Hz. İbrahim bir zaman sonra Mekke'ye gelerek Hz. İsmail'e kavuşmuştur. Hz. İsmail Kâbe'yi babası Hz. İbrahim'le yeniden inşa etmiştir.¹⁰⁹

Sâffât sûresi 102-111. âyetlerde Hz. İbrahim'in oğlunu kurban etmesi anlatılır. Bu kıssa bir imtihandır. Bu imtihan, peygamber olan baba ile oğlu arasında cereyan etmiştir. Şöyle ki, Hz. İbrahim'in iki oğlu vardı: İsmail ve İshak. Kur'an-ı Kerim'de kurban edilecek çocuğun isminden söz edilmez. Ama tefsircilerin kanaatine göre bu, İsmail'dir. Zira olay göçten hemen sonra olmuştur ki, o zaman İsmail vardı. Ayrıca olay Mekke'de geçmiştir. Mekke'ye gelen de İsmail'dir. İbrahim (a.s.) gece rüyasında, birisinin kendisine, "Allah sana oğlunu boğazlamamı emrediyor" dediğini duymuş, sabah olunca bunun şeytandan mı, Rahmân'dan mı olduğu hususunda tereddüt etmiş, üç gece rüyayı üst üste görünce bunun Allah'tan olduğunu anlamıştır.¹¹⁰

Hz. İbrahim bu imtihanı başarır ve mükâfat olarak geriden gelecekler arasında ismi ebedileştirilir.¹¹¹

"Biz, oğluna bedel ona büyük bir kurban verdik. Geriden gelecekler arasında ona (iyi bir nam) bıraktık: İbrahim'e selâm! dedik. Biz iyileri böyle mükâfatlandırırız. Çünkü o, bizim mü'min kullarımızdandır." (Sâffât 107-111)

Bu âyetlerden de anlaşılacağı üzere Allah, Hz. İbrahim'in oğluna bedel olarak bir kurban verdi.

¹⁰⁹ Şaban Özkavukçu, a.g.e, s. 124

¹¹⁰ Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli, TDV, Ankara 2016, s.440

¹¹¹ Ömer Faruk Harman, a.g.m, cilt: 21, s. 270

Kur'an-ı Kerim'de ismi geçen Hz. İbrahim'in diğeri oğlu Hz. İshâk'tır. Hem babası hem de annesi Sâre'nin ilerleyen yaşlarında dünyaya gelmiştir. Şam halkına peygamber olarak görevlendirilmiştir.¹¹²

Vefât ettiğinde 200 veya 175 yaşında olan İbrahim'in naaşı Hebron'da Sâre'nin yanına defnedilir. (Sa'lebî, s. 98-99; Taberî, I,312)¹¹³

Kıssadan Hisse

*Rabbini arayan bir insan aklını kullanarak Allah'a ulaşabilir. Doğduğumuz ortam ne kadar kötü olursa olsun bu ortamın içerisinde Hz. İbrahim gibi uyanmak ve uyandırmak zaruretimiz vardır.

*Müslüman anlattığına önce bizzat kendisi inanmalıdır.

*Müslüman sadece yolu bulmakla yetinmemeli, hak yolu insanlığa göstermeli, doğru yol olduğu konusunda yolsuzları ikna etmeye gayret etmelidir.

*Hakkı ve bâtılı seçme hususunda ölçü olarak Kur'an ve sünneti almalıyız.

*Akrabalık bağları, dost ve ahabab ilişkileri bozulur endişesiyle islâmi hakikatleri söylemekten kaçınmamalıdır.

*Müslümanlar, cahillerle karşılaştığında, onlarla ağız kavgasına girmeyip kötülüğü en güzel şekilde savmakla emrolunmuştur.

*Hz. İbrahim, insanlara yaklaşımıyla bize, nezaketin ne olduğunu görmemiz bakımından önemli mesajlar verir.

*Allah'ın insanlara en büyük nimeti insanları yaratması, onlara vücut vermesi ve böylece muhatap almasıdır. İnsanları ana babaları ve evlatları üzerinden değil, kendileri üzerinden değerlendirmelidir.

¹¹² Şaban Özkavukçu, a.g.e, s. 124

¹¹³ Ömer Faruk Harman, a.g.m, cilt: 21, s. 271

*İnsanlar arasındaki bağlar doğum ya da kanla değil iman ile alakalıdır.

*İnsanlar, işini, aşını, eşini, çocuklarını, kariyerini, makamını ve daha nicelerini “ilâhlaştırmadan” sadece Allah için sevmelidir.

*Hz. İbrahim Allah’a “nasıl dirilteceğini” sormuş, insanlar da tam bir iman için soru sormaktan çekinmemelidir.

*Allah’tan ümit kesmek imkânsızlık içinde kalmaktır.

*Allah’la olursan ateş seni serinletir. Hakk’a kurban olursan, Allah kurbanlık gönderir. Sen yol üzere ol, yol önünde yürür.

*İman edilen şey, hayata geçirilmediği müddetçe tasdik edilmemiş demektir.

*Hz. İbrahim ve Hz. İsmail’in yaşadığı kurban hadisesi insanlık tarihinin fedakârlık ve teslimiyet hikayesinin en baş örneklerinden birisidir.

*Allah’a dayanan tam bir güven içindedir ve hiçbir şeyden korkmaz.¹¹⁴

*Müslümanım diyen bir kişi; doğru sözlü, yumuşak huylu, sabırlı, şükreden, misafirperver, sözünün eri olmalıdır.

¹¹⁴ Şaban Özkavukçu, a.g.e, s. 132-166

HZ. YA'KÛB VE HZ. YÛSUF (A.S.)

Söze ¹¹⁵ ‘kıssaların en güzeli olan’, hakkında Kuranda müstakil bir süre¹¹⁶ indirilen, içerisinde hepimiz; çoluğumuz çocuğumuz, gencimiz yaşlımız için nice ibretler barındıran, yaşanmış, gerçek bir kıssaya başlıyoruz.¹¹⁷

Hiz. Yusuf (a.s.) babası, kendisi gibi bir peygamberdi. Ne güzel bir aile! İnsanın o aileye mensup olup hayatı o aile ile yaşayası geliyor.

Hiz. Ya’kûb (a.s.), Hiz. İbrahim Peygamberin torunudur. Dedesi, babası gibi kendisi de bir peygamberdir. İbrahim (a.s.) Halilullah, Allah’ın dostu lakabıyla da tanınan bir insan bir Peygamber torunu olan Hiz. Yakûb; kılsız vücutlu, zayıf yapılı, ağır başlı, uzun boylu, güzel yüzlü bir kişiliği vardır.¹¹⁸

Peygamberimizin diliyle ‘insanların en şerefli’ olarak¹¹⁹ tarif edilen bir silsileden gelmiş olması ve İslamî gelenekte sabır kahramanı olması gibi özelliklerinden ötürü Hiz. Yâkub peygamberin hayatı, peygamberliği ve mucizeleriyle edebiyatımızda da mâkes bulmuştur. Fakat onun edebiyatımızdaki asıl şöhreti, oğlu Yusuf’tan ayrı kaldığı sürede yaşadığı üzüntü ve bu üzüntüye karşı gösterdiği sabırdan kaynaklanmaktadır.

Rivayete göre Yâkub (a.s.); Filistin- Şam bölgesinde¹²⁰ - belirli bir zaman yaşamış daha sonra da Harran’da yirmi yıl kaldıktan sonra-¹²¹

¹¹⁵ İlçe Müftüsü Mehmet Ersöz Tarafından Kaleme Alınmıştır.

¹¹⁶ Kur’ân-ı Kerîm âyetlerinin bir araya getirilmesi sonucunda oluşan bölüm demektir.

¹¹⁷ Konu İslam dinin inanç esasları çerçevesinde kalarak anlatılmaya gayret edilecektir.

¹¹⁸ Ö. Faruk Harman, “Ya’kûb”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 43, İstanbul, 2013, s. 275.

¹¹⁹ Buhârî, “Tefsir”, 12/2.

¹²⁰ Şaban Özkavukcu, *Kur’ân-ı Kerîm’den Peygamber Kıssaları*, İz Yayıncılık, İst.,2019, s.167.

¹²¹ M. Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi*, TDV Yayınları, Ankara, 2004, s.263-270.

Ken'an iline¹²² gidip burada hayatını geçirmiştir. Hz. Ya'kûb'un birkaç lakabı vardı. Bunlardan bir tanesi de İsrail'di. Onun soyundan gelenlere de İsrail oğulları denmiştir. Oğlu Yusuf'un kaybolmasına üzülmeleri nedeniyle saçları ağarmış ve beli bükülmüş, ağlamaktan da gözleri görmez olmuştur. Hz. Ya'kûb (a.s.), Babası Hz. İshak (a.s.) ardından Kenan bölgesine Peygamber olmuştur. İsrail Oğullarına İslam'ı tebliğ etmiş ve mısır civarında M.Ö.1600 lü yıllarda yaşamış, bölgede tevhid inancının hâkim olmasını sağlamıştır.

Yine rivayete göre Hz. Ya'kûb (a.s.), 160 yaşlarında iken vefat etmiştir. Vasiyeti gereği Halilurrahman'daki mağaraya dedesi İbrahim (a.s.) yanına gömülmüştür.¹²³

Hz. Ya'kûb (a.s.)ın Rahel adındaki eşinden Yusuf ve Bünyamin İsminde diğer eşinden de toplam 11 çocuğu olmuştur. Yusuf, üvey kardeşleriyle birlikte sürü güden, kardeşlerinin yaptığı kötülükleri babasına ulaştıran on yedi yaşında bir gençtir. Babası, ona yaşlılığında kavuştuğu için onu bütün oğullarından daha fazla sever. Ona uzun, renkli bir elbise yaptırmıştır.

Kur'an-ı Kerim Hz. Ya'kûb'un çok sevdiği oğlu Hz. Yusuf'tan da ayrıntılı bir şekilde bahseder.¹²⁴ Rüyasında on bir yıldızın, güneşin ve ayın kendisine boyun eğdiğini gören Yusuf, bunu babasına anlatır. Babası, Yusuf'tan, rüyasını kardeşlerine anlatmamasını ister. Allah'ın Yusuf'a olayların yorumunu öğreteceğini ve peygamberlik vereceğini belirtir. Yusuf'un kardeşleri onu ve kardeşini (Bünyamin'i) kıskanırlar, babalarının apaçık bir yanılğı içinde olduğunu söylerler. Aralarından bir sözcü Yusuf'u öldürmeleri halinde babalarının sevgisinin kendilerine yöneleceğini söyler. Bir başkası ise onu öldürmek yerine kuyuya atmalarını önerir, böylece geçen kervanlardan birinin onu bulup alacağını söyler. Kardeşler, kendilerinin Yusuf'un iyiliğini istediklerini ileri sürerek babalarının bu konuda neden onlara güvenmediğini so-

¹²² Günümüzde etrafı Filistin, İsrail, Lübnan topraklarıyla çevrili olan bir bölgedir.

¹²³ Şaban Özkavukcu, a.g.e., s.167.

¹²⁴ Yusuf Suresi, 12/1-111.

rarlar. Babalarından Yusuf'la gezip oynamak için izin isterler, onu koruyacaklarını belirtirler. Babaları Yusuf'u kurdun yemesinden korktuğunu söyler. Kardeşler ise kendilerinin kuvvetli bir topluluk olduğunu söyleyerek babalarını ikna ederler. Yusuf'u kuyuya bırakırlar, akşam olunca ağlayarak babalarına gelirler. Onu kurdun yediğini söylerler. Sahte bir kan bulaştırılmış gömleği babalarına verirler. Yakup, nefislerinin onları aldattığını, kendisine de sabretmek düştüğünü söyler. Bir kervanın sucusu, kovasını suya salar ve kuyudan bir oğlan çocuğunun çıktığını müjdeler. Kervandakiler, onu bir ticaret malı olarak saklayıp birkaç dirheme satarlar.

Onu Mısır'da alan kişi, hanımına, ona iyi bakmasını, onu evlat edineceklerini söyler. Olgunluk çağına gelince Allah'tan Yusuf'a hikmet ve ilim verilir. Evinde bulunduğu kadın Yusuf'a gönlünü kaptırır. Kapıları kilitler ve onu kendisiyle birlikte olmaya davet eder. Yusuf, Allah'a sığındığını, efendisinin kendisine iyi baktığını söyler. Kadın ona istek duymuştur. Rabb'inin delilini gördüğü için Yusuf kadına istek duymaz. İkisi de kapıya koşarlar. Kadın, Yusuf'un gömleğini arkadan yırtar. Kapının yanında hanımın efendisine rastlarlar. Kadın, Yusuf'tan önce davranarak efendisine, onun ailesine kötülük yapmak isteyen biri olduğunu, cezasının da ancak zindan ya da can yakıcı bir azap olduğunu söyler. Yusuf, asıl kadının kendisiyle beraber olmak istediğini belirtir.

Kadının ailesinden biri, şayet gömleği önden yırtılmışsa kadının söylediğinin doğru olduğunu, eğer arkadan yırtılmışsa Yusuf'un söylediğinin doğru olduğunu söyler. Kadının kocası Yusuf'un gömleğinin arkadan yırtıldığını görünce durumun kadınların bir tuzağı olduğunu anlar ve Yusuf'tan kimseye bundan bahsetmemesini ister. Kadına da günahından dolayı bağışlanma dilemesini söyler.

Şehirdeki kadınlar Aziz'in karısının, delikanlısından murat almak istediğini konuşurlar ve onu sapıklık içinde görürler. Kadın bu dedikoduları işitince bir haber gönderip hepsini çağırır. Ellerine birer bıçak verdikten sonra Yusuf'u karşlarına çıkartır. Kadınlar Yusuf'u görünce şaşkınlıkla ellerini keserler. Onun insan değil ancak bir melek olabileceğini söylerler. Bunun üzerine kadın onlara hakkında kendisini kınadıkları kimsenin işte böyle biri olduğunu söyler. Kendisinin ondan

murat almak istediğini ancak onun iffetinden dolayı bundan kaçındığını ifade eder. Eğer emrettiğini yapmazsa onun zindana atılacağını belirtir.

Yusuf, Rabbine dua eder; kendisi için zindanın daha hayırlı olduğunu söyler. Rabb'inden onların tuzaklarını kendinden uzaklaştırmasını ister, aksi halde onlara meyledip cahillerden olacağı endişesini dile getirir. Yusuf'un duası kabul edilir ve kadınların tuzakları ondan uzaklaştırılır. Yusuf'un suçsuzluğunu ortaya koyan delilleri görmelelerine rağmen bir süreliğine onu hapse atmayı uygun bulurlar. Yusuf'la beraber zindana iki delikanlı daha girer. Biri, rüyasında şaraplık üzüm sıkıldığını, diğeri de başının üzerinde kuşların yediği bir ekmek taşıdığını söyler. Bu kişiler, rüyalarının yorumunu Yusuf'tan isterler. Yusuf, Allah'ın vahiy yoluyla öğrettikleri sayesinde, zindandakilere, yiyecekleri yemek gelmeden onun ne olduğunu bildiğini söyler. Kendisinin Allah'a inanmayan, ahireti inkâr eden bir milletin dinine iltifat etmediğini, ataları İbrahim, İshak ve Ya'kub'un dinine uyduğunu ifade eder. Zindan arkadaşlarına ayrı ayrı ilahların mı, yoksa mutlak hâkim olan tek Allah'ın mı daha iyi olduğunu sorar. Onların Allah'ı bırakıp hakkında delil olmayan, hayalî tanrılara taptıklarını söyler. Ardından rüyanın yorumuna geçer. Buna göre rüyaları; birinin efendisine şarap sunacağı, diğerrinin ise asılacağı ve kuşların başından yiyeceği şeklinde yorumlar. Kurtulacağını düşündüğü kişiden efendisinin yanında kendisini de hatırlamasını ister. Ancak şeytan onu efendisine hatırlatmayı unutturur, bu yüzden Yusuf birkaç yıl daha zindanda kalır.

Kral, rüyasında yedi zayıf ineğin, yedi semiz ineği yediğini; ayrıca yedi yeşil başak ve yedi kuru başak gördüğünü söyler. Çevresindeki ileri gelenlerden rüyasının yorumlanmasını ister. Ancak bu kişiler rüyanın karışık olduğunu, yorumunu bilmediklerini söylerler. Zindandaki iki kişiden kurtulmuş olanı Yusuf'u hatırlar ve yorum için kendisinin zindana gönderilmesini ister. Zindan'a varınca Yusuf'a rüyanın yorumunu sorar. Yusuf da yedi yıl âdet üzere ekin ekeceklerini söyler ve biçilen ekinlerin az miktarı hariç başağında bırakmalarını tavsiye eder.

Ardından yedi yıl kuraklık olacağını söyler ve kuraklığın biriktirilen ekinleri yiyip bitireceğini belirtir. Sonra insanların yağmura kavuşacağı bir yılın geleceğini, insanların şıra ve yağ sıkacaklarını söyler.

Kral, Yusuf'un yanına getirilmesini emreder. Yusuf, elçiden, ellerini kesen o kadınların derdinin ne olduğunu efendisine sormasını ister. Kral da bunu kadınlara sorar. Kadınlar, onun bir kötülüğünü bilmediklerini söylerler. Aziz'in karısı ise ondan murat almak istediğini ve Yusuf'un doğru söylediğini itiraf eder. Yusuf, Allah'ın hainlerin tuzaklarını başarıya ulaştırmayacağını ve yokluğunda kendisine hainlik etmediğini Aziz'in bilmesi için böyle yaptığını söyler. Yine de kendi nefsinı temize çıkaramayacağını, Allah'ın merhamet ettikleri haricinde, nefsin aşırı derecede kötülüğü emrettiğini söyler. Kral, "Onu bana getirin, onu özel olarak yanıma alayım." der. Kral, yanına getirilen Yusuf'a, yüksek makam sahibi ve güvenilir biri olduğunu söyler. Yusuf, kendisinin bilgili ve koruyucu bir kişi olduğunu söyleyerek kraldan kendisini ülkenin hazinelerine bakmakla görevlendirmesini ister. Böylece Yusuf'a ülkede iktidar ve imkân verilir.

(Derken) Yusuf'un kardeşleri çıkagelir. Yusuf onları tanır, onlar Yusufu tanımazlar. Yusuf onların yüklerini hazırlatınca ölçeği tam doldurduğunu belirtir ve onlardan baba bir kardeşlerini de getirmelerini ister. Eğer onu getirmezlerse bir daha tek ölçek bile zahire alamayacaklarını belirtir. Kardeşler, onu babalarından isteyeceklerini söylerler. Yusuf, kardeşlerin zahireye karşılık ödedikleri bedellerin yüklerinin içine konulmasını emreder. Böylece yeniden erzak istemek için bir sermayeleri olacak ve geri gelebileceklerdir.

Kardeşler babalarına döndüklerinde kardeşlerini (Bünyamin'i) kendileriyle birlikte göndermesini, aksi halde erzak alamayacaklarını söylerler ve onu koruyacaklarını belirtirler. Yakup, onlara ancak daha önce kardeşi (Yusuf) hakkında güvenebildiği kadar güvenebileceğini söyler. Yüklerini açtıklarında zahire bedellerinin kendilerine geri verildiğini görürler. Getirdiklerinin az bir zahire olduğunu, geri ödenen bedelle daha fazla zahire alabileceklerini ifade ederler. Yakup, onu geri getireceklerine dair oğullarından Allah adına söz ve güvence alarak onlara izin verir. Ancak şehre ayrı ayrı kapılardan girmelerini emreder. Kardeşler de babalarının emrettiği şekilde şehre girerler.

Kardeşleri Yusuf'un huzuruna girdiklerinde Yusuf, beraberlerinde Bünyamin'in de olduğu kardeşini bağrına basar. Kendisinin Bünyamin'in öz kardeşi olduğunu, kardeşlerinin yaptıklarına artık üzülmesini (gizlice) söyler. Yusuf, kardeşlerinin yüküne su kabını koydurur. Sonra bir çağrıcı onları hırsızlıkla suçlar. Yusuf'un kardeşleri onlara neyi yitirdiklerini sorar, onlar da hükümdarın su kabını yitirdiklerini, getirene ödül verileceğini söylerler. Kardeşler bu ülkeye fesat çıkarmak için gelmediklerini ve hırsız olmadıklarını ifade ederler.

Görevli, hırsızlıklarının ortaya çıkması durumunda (onların töresince) cezasının ne olacağını sorar. Kardeşler, su kabı kimin yükünde bulunursa, ceza olarak o kimsenin alıkonulması gerektiğini söylerler. Bunun üzerine Yusuf önce diğer kardeşlerin yükünü arar, ardından da su kabını kardeşinin yükünden çıkarır. Kardeşler, onun başka bir kardeşinin de daha önce hırsızlık yaptığını söylerler. Yusuf durumu anlar, ancak belli etmez. İçinden **"Siz kötü bir durumdasınız, anlattıklarınızı Allah çok daha iyi biliyor."** der. Onlar da Yusuf'tan yaşlı babalarını gerekçe göstererek onun yerine kendilerini alkoymalarını isterler. Yusuf, kaybolan malın üstünden çıktığı kişiden başkasını alkoymaktan Allah'a sığındığını, öyle yapması durumunda zulmetmiş olacağını söyler.

Kardeşler ümidi kesince, kendi aralarında konuşmak üzere bir kenara çekilirler. Kardeşlerden büyük olanı babalarının kendilerinden Allah adına söz aldığı söyler ve daha önce Yusuf hakkında işledikleri kusuru hatırlatır. Babasından izin gelinceye ya da Allah hakkında hüküm verinceye kadar oradan ayrılmayacağını söyler.

Babalarına dönünce, oğlunun hırsızlık ettiğini, ona söz verdikleri zamanda gaybı bilmelerinin mümkün olmadığını söylemelerini ister. Yakup, oğullarına, nefislerinin onları yanlış bir iş yapmaya sürüklediğini, kendisine sabretmek düştüğünü söyler. Hakkıyla bilen, hüküm ve hikmet sahibi olan Allah'ın onları kendisine getireceğini umduğunu belirtir. Onlardan yüz çevirir, "Vah! Yusuf'a vah!" der. Üzüntüden gözlerine iki ak düşer. Acısını içinde saklamaya başlar. Oğulları, babalarının halen Yusuf'un adını anmasına şaşırırlar ve üzüntüden eriyip helak olacağından endişe ettiklerini söylerler. Yakup ise kendisinin

tasa ve üzüntüsünü ancak Allah'a arz edeceğini, Allah tarafından kendisine onların bilmediği şeylerin bildirildiğini belirtir. Oğullarından gidip Yusuf'u ve kardeşini araştırmalarını ister. Kâfirler topluluğundan başkasının Allah'tan ümit kesmeyeceğini vurgular.

Bunun üzerine kardeşler Mısır'a dönüp vezirin yanına girerler, başlarına gelen sıkıntı nedeniyle değersiz bir sermayeyle geldiklerini ifade ederler. Zahirenin tam ölçülmesini ve kendilerine sadaka verilmesini isterler. Yusuf: "Siz henüz cahil kimselerken Yusuf ve kardeşlerine neler yaptığınızı biliyor musunuz?" diye sorar. Kardeşleri: "Yoksa sen, sen Yusuf musun?" derler. O da "Ben Yusuf'um, bu da kardeşim. Allah, bize iyilikte bulundu. Çünkü kim kötülükten sakınır ve sabrederse, şüphesiz Allah iyilik yapanların mükâfatını zayi etmez." şeklinde cevap verir. Kardeşler suçlarını itiraf ederler, Allah'ın Yusuf'u kendilerine üstün kıldığını ifade ederler. Yusuf, bugün onlara kınamanın olmadığını söyler ve Allah'tan kardeşlerinin bağışlanmasını ister. Gömleğini onlara verir. Gömleği babalarının yüzüne koymalarını, bu sayede gözlerinin açılacağını söyler ve onlardan bütün aileyi yanına getirmelerini ister.

Kervan ayrılınca babaları bundan dolayı kendisine bunak denilmesinden endişe ederek yanındakilere Yusuf'un kokusunu aldığını söyler. Onlar eski şaşkınlığının halen üzerinde olduğunu söylerler. Müjdeciler gelip gömleği Yakup'un yüzüne koyunca gözleri açılıverir.

Bunun üzerine Yakup, "Ben size, Allah tarafından sizin bilemeyeceğiniz şeyleri bilirim demedim mi?" der. Oğulları Yakup'tan suçlarının bağışlanması için dua etmesini isterler. Yakup da Allah'tan bağışlanmalarını dileyeceğini söyler ve Allah'ın bağışlayıcı ve merhamet edici olduğunu ifade eder.

Aile Yusuf'un huzuruna girdiklerinde, Yusuf anne ve babasını bağrına basar, onları tahtın üzerine çıkarır. Hepsisi ona saygıyla eğilir. Yusuf, şöyle der: "Babacığım! İşte bu, daha önce gördüğüm rüyanın yorumudur. Rabbim onu gerçekleştirdi." Ardından kendisine sözlerin

yorumunu veren Allah'a canını Müslüman olarak alması için dua¹²⁵ eder.¹²⁶

Hayatın akışı içerisinde oğulların babalarına karşı yaptıkları hatalar, pişmanlıklar vb. olaylar...

Bütün bunlardan sonra Ya'küb (a.s.) ölüm döşeginde son nefesini vermek üzere iken yeniden oğullarından söz almak isteyişi, istikamet üzere olmalarını arzu edişi¹²⁷ babaların evlatlarına verdiği önemin, gösterdiği özenin örnekleridir.

Kıssadan Hisse

- Bu Kıssada Ya'küb (a.s.) bize sabır konusunda ne güzel örneklik yapmıştır.

- Yusuf (a.s.) Kardeşleriyle kıskançlık imtihanına girmiştir.

- Yusuf (a.s.) Kölelik durumu bize ibretlik bir olaydır.

- Yusuf (a.s.) Şehvetle imtihanı, iftiraya maruz kalması ve suçsuz olduğunu ispatladığı halde zindana atılması durumu ibretlik bir olaydır.

- Yine bu defa makamla, mal mülkle imtihan olması ve kardeşlerini affetmesi, imkân varken cezayı değil affi tercih etmesi ibretlik bir olaydır.

¹²⁵ Selim Ümütlü, *Bir Kur'an-ı Kerim Kıssasının Romana Dönüşümü: Yusuf kıssası örneği*, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çorum, 2018, s.63-69.

¹²⁶ Yusuf Suresi, 12/1-111.

¹²⁷ Bakara Suresi, 2/133.

HZ. LUD (A.S.)

* Hz. İbrahim'in kardeşi Haran'ın oğludur. Hz. Lut, Sodom kavmine peygamber olarak gönderilmiştir. Kavmi Hz. Lut'un davetini kabul etmeyip, onun peygamberliğini inkâr etmişlerdir. Hz. Lut Sodom (Usdum) tepesine yerleşmiş ve tebliğ görevini orada sürdürmüştür. Hz. Lut'un kavmi daha önce hiçbir kavmin yapmadığı melaneti işlemiş, eşcinselliği yaygınlaştırmışlardı. Hz. Lut'un karısı da dahil olmak üzere kavmi, bütün çabalara rağmen Hz. Lut'un davetini kabul etmiyordu. Allah Cebrail, İsrail ve Mikail oldukları söylenen üç meleği önce Hz. İbrahim'e, sonra da Hz. Lut'a göndermek suretiyle, bu kavim için yapılacak bir şeyin kalmadığını haber vermiş ve Hz. Lut'a içlerinden inanan çok az sayıdaki kişiyle birlikte geceleyin şehri terk etmesini emretmiştir. Sabahleyin, güneşin doğuşu sırasında korkunç derecede şiddetli ve keskin bir ses onları yakalayivermiş ve şehrin altı üstüne getirilmiştir. Hz. Lut helakın ardından, yakınlarıyla beraber Halilurrahman'a gelmiş ve bir süre yaşadktan sonra orada vefat etmiştir.¹²⁸

* Lut'u da (peygamber olarak gönderdik) Hani o, kavmine şöyle demişti: " Göz göre göre, o çirkin işi mi yapıyorsunuz? " " Siz kadınları bırakıp şehvetle erkeklere mi varıyorsunuz? Doğrusu siz ne yaptığınızı bilmez bir toplumsunuz." Bunun üzerine kavmin cevabı ancak şöyle demek oldu: "Lut'un ailesini memleketinizden çıkarın. Çünkü onlar temiz kalmak isteyen insanlarmış(!) " Biz de onu ve ailesini kurtardık. Ancak karısı başka. Onun geride kalıp helak olmasını taktir ettik. Onların üzerine bir yağmur (gibi taş) yağdırdık. (Başlarına gelecekler konusunda) uyarılanların yağmuru ne kötüydü!¹²⁹

* Lut'u da peygamber olarak gönderdik. Hani o, kavmine şöyle demişti. "Gerçekten siz, sizden önce dünyada hiçbir toplumun yapmadığı bir hayasızlığı işliyorsunuz." " Siz hala erkeklere yanaşacak, yol kesecek ve toplantılarınızda edepsizlik yapacak mısınız? Kavminin cevabı, "Eğer doğru söyleyenlerden isen, haydi Allah'ın azabını getir

¹²⁸İbrahim Hatipoğlu, *Din ve insan*, İslama Giriş, Temel Esaslar, DİB, Ankara,2008, s.32.

¹²⁹Neml Suresi 27/54-58.

bize" demeden ibaret oldu. (Lut)" Ey Rabbim! Şu bozguncu kavme karşı bana yardım et." dedi. Elçilerimiz (melekler) İbrahim'e müjdeyi getirdiklerinde, "Biz, bu memleket halkını helak edeceğiz, çünkü oranın ahalisi zalim kimselerdir. İbrahim, " Ama orada Lut var " dedi. Onlar, " Orada kimin bulunduğunu biz daha iyi biliriz. Biz, onu ve ailesini elbette kurtaracağız. Ancak karısı başka. O, geri kalıp helak edilenlerden olacaktır. " Elçilerimiz Lut'a geldiklerinde, Lut onlar yüzünden tasalandı.; onlar hakkında çaresizlik içine düştü. Elçiler ona, "korkma, üzülme. Biz seni ve aileni kurtaracağız. Ancak karın başka. O, geride kalıp helak edilenlerden olacaktır. " Şüphesiz biz, bu memleket halkı üzerine, fasıklık ettiklerinden dolayı gökten bir azap indireceğiz. Andolsun biz, aklını kullanacak bir kavim için o memleketten ibret alınacak apaçık bir delil bıraktık.¹³⁰

Kıssadan Hisse

*Hz. Lut " insan " merkezinde bir örnekliği ifade etmektedir. Tebliğ etmek, adam yerine koymaktır. Allah, Hz. Lut'un örnekliğinde hangi günah işlenirse işlensin herkesin " insan " olarak görülmesi gerektiğini anlatmaktadır. Yani müslüman şu söyle günahkardır, şu söyle kötüdür demeden iyi-kötü ayrımı yapmadan "insan" olarak yaratılan herkese tebliğ yapmakla görevlidir.

* Lut kavmi azgınlıkta zirve yapmış bir kavimdi. Hal böyle iken kıssada Allah, " Kardeşleri Lut " vurgusuyla hitap edilmektedir. Yani kişi iğrenç bir fiil işlese de müslüman, onu dışlamayıp " kardeş " olgusuyla bataklıktan çıkarmak için çaba sarf etmesi gerekmektedir.

* Hz. Lut kavmine elçi olarak gönderildiğinde mealen: Yaptığınız kötülükleri hala bırakmayacak mısınız? Ben sizin için emin bir elçiyim, Allah'tan korkun da bana itaat edin. Bakın, davetim karşılığında sizden hiçbir karşılık/ menfaat istemiyorum. Sizler dünyada şimdiye kadar kimsenin yapmadığı bir kötülüğü yapıyorsunuz. Yani Allah'ın sizler için yarattığı eşleri bırakıp şehvetle erkeklere yanaşıyorsunuz.

¹³⁰Ankebut Suresi, 29/28-35.

Bu yetmezmiş gibi bir de eşkıyalık yapıp, yol kesiyorsunuz ve insanları azgınlık yapmaya, kötülüğe davet ediyorsunuz. Sizler, gerçekten çok azgın ve çok cahil bir kavimsiniz diye uyarıda bulunur. Buna karşılık Hz. Lut'un kavmi de mealen: " Ey Lut! Ağzını topla, işimize karışıp da kafamızı bozup keyfimizi kaçırma, eğlencemizi bozma, sana açıkça söylüyoruz ki ya bu söylemlerini terk edersin ya da seni şehrimizden süreriz diyerek onu tehdit eder. Hz. Lut da " Ben sizin bu işleminizden öğreniyorum deyince onlar, iyice zıvanadan çıkarak, Lut'u kovun, bir daha onu gözümüz görmesin, güya onlar, çok temiz insanlarmış derler.¹³¹

* Hz. Lut, bütün peygamberler gibi tebliği için ücret beklememiştir. Hz. Lut, her türlü kötülüğü yapan kavmini engellemeye gayret etmiştir. Bütün bu çabaya rağmen kavmi Hz. Lut'a teşekkür yerine onu suçlamışlar ve tehdit etmişlerdir.

* Kavmine göre, Hz. Lut'un en büyük suçu " namusluluk suçu! " idi. Hz. Lut'un kirlenen toplumun içerisinde temiz kalması, toplumu için " kirlenmek " anlamına geliyordu. Hz. Lut örneğinde olduğu gibi siyahlar içinde beyaz (saf ve tertemiz) olmaya gayret edilmelidir.¹³²

* Hz. Nuh kıssasında olduğu gibi Hz. Lut'un da eşi Hz. Lut'a inanmamış ve cehennemliklerden olmuştur. Hz. Nuh ve Hz. Lut peygamber olmalarına rağmen eşleri kendilerini helak olmaktan kurtaramamışlardır. Çünkü kurtuluş soya, sopa, akrabalığa değil, imana dayalıdır.

*Hz..Lut kavminin tüm fertleriyle bir anda ahlaksızlığı utanmaksızın işlemesi hemen gerçekleşecek bir durum değildi. Muhtemelen uzun bir sürecin sonunda toplum bu hale gelmişti. Fıtrattan sapma olan böyle bir fiil ilk işlendiğinde ihtimaldir ki gizli işleniyordu. Ancak

¹³¹ Mustafa Hocaoğlu, *Kur'anda peygamber kıssaları*, Hüner Yayınları, Konya,2014, s.51.

¹³²L. Çakan, N. Mehmet Solmaz, *Kur'an-ı Kerime Göre Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi*, İstanbul,1994, s.73.

belli bir yaygınlık kazanınca, bunun sapma olduğunun kabulü ile beraber işlemek insanlara ağır gelmeye başladı. Bunun üzerine bu fiilin doğruluğu veya faydası ile ilgili düşünceler ortaya atıldı. Hevalarına yenik düşen insanlar da bu fiili utanmaksızın işlemek için bu düşüncelere sarıldılar. Nihayetinde artık bunun doğru olduğu kabul edildi. Bundan sonra her yerde açıkça işlenir oldu. Bu fiile karşı çıkanlar dışlandılar. Alay edildiler. Burada hassas olan nokta, fitrata aykırı kötü fiillerin önceleri fitrat tarafından reddedilirken zamanla bu kötü fiiller sürekli yapıldığı takdirde sıradanlaştığı ve alışkanlık peyda etmesidir. Bu anlamda asıl olan kötülüğe hiç başlamamak, başladysak da en azından yol yakınken dönmek en önemli hedef olmalıdır.

* Fıtratın dışında yapılan her fiilin sonucunda fitrat, maddi ya da manevi olarak çok şiddetli bir şekilde hesaplaşır. Lut kavmi de sapkınlıkları nedeniyle fıtratı zorlamış, sonucunda helak olmuştur.

* Hz. Lut'un kavminin saptığı konu, azgınlığın sonucunda varılan kötü akıbetir. Bu bize sadece bu konuda değil her konuda yapılan azgınlığın bir sonucu olacağını göstermektedir. Asıl olan her şeyi yerli yerine koymaktır. Bu yüzden işimize, eşimize, çocuğumuza, fikrimize ve bunun gibi birçok konuda olan sevgilerimizi ölçüler nispetinden yaşamak durumundayız. Yoksa gün gelir, sadece beden obezi değil, servet, şehvet, siyaset ve şöhret obezleri de olabiliriz. Bilmeliyiz ki her fazlalık bir obezliktir. Aynı şekilde ilimden ayrılmış ve rayından çıkmış sahte dindarlığın da "din bazlığa" dönüşmesi bu obezliğe örnektir.

* İnsan sünnetullah diye ifade edilen Allah'ın koyduğu prensiplere uygun hareket etmelidir. Zira aynı cinsten insanların cinsel birliktelik yaşaması Allah'ın koyduğu temel kurallara aykırı olup insan haysiyet ve şerefiyle bağdaşmayan bir durumdur. Bu durum tarihte bir toplumun toplu olarak cezalandırılmasına vesile oluyorsa bunun ne derece büyük bir günah olduğunun bilinmesi gerekir. Bu yüzden davranışla-

rımızda aşırıya gidilmemeli, haram helal sınırının dışına çıkılmamalıdır. Allah katında haddi aşanların cezası helak olmaktır.¹³³

* Bir toplumda imansızlık ve kötülükle aynı şekilde mücadele edilmesi gerekmektedir. Toplumlarda bulunan bazı ahlaksızlıklar ve zulümler toplumu çökertecek seviyeye ulaştığında aynen tevhide davetin yapıldığı gibi bu ahlaksızlıklar ve zulümlerle de mücadele edilmelidir.

* Hz. Lut azgınlık içinde gelen kavmine meşru yolu göstermiştir. İsterseniz size öz kızlarımı ya da manevi babası sayılan ümmetinin kızlarına) vereyim diyerek onlara helal olan nikah yolunu göstermiştir. Böylece onların azgınlıklarını helal daireye çekmeye gayret etmiştir.

* Hz. Lut'un bütün uyarılarına rağmen kavmi onu sürmekle tehdit etmiş ve Hz. Lut üzerinden Allah'a meydan okuyarak azabın bir an önce gelmesini istemişlerdir. Bu meydan okuma her devrin cehaletinin ortaya koyduğu bir sözde cesaret göstergesidir. Gördüklerini var zannedip görmediklerini yok zanneden bu hasta zihniyetin imanla ve imanlılarla güya alay etme yöntemleridir.

* Hz. Lut kıssasında misafire ikram ve mümkün olan her vasıta ile onu himaye etmeye dair önemli bir ders vardır. Hz. Lut misafire ikram himaye ve misafir uğrunda en büyük fedakarlığa katlanma faziletini göstermiştir.

* Hz. Lut kıssası bize Allah'ın bir sünnetini daha öğretmektedir. O da şudur: Allah'ın yardımı insanın tam olarak umudunun tükenmesinden sonra gelmektedir. Kul bittim diyecek ki Allah'ın ilahi yardımı gelecektir. Kul daralınca, bunalınca Allah'a dayanmalı ve umutla beklemelidir.

* Hz. Lut'un kavmi şehvetleri için haramı helal kılmış, sapıklıkta zirveyi zorlamışlar ve helak olmuşlardır. Bu anlamda ticarete, siyasette, ilimde, fikirde ve birçok konuda da haramları kılıfına uydurduğu

¹³³ Burhan Erkuş, *Kur'andan öğütler*, Hz. Lut ve kavmi, DİB, Ankara, 2011, s.317.

zannıyla helal kılmak aynı şekilde sapıklık olup, helakı büyük bir hırs ile çağırmasıdır.

* Nefsini terbiye etmedikleri müddetçe ve haramlardan sakınmadıkları sürece bir toplum helaka, azaba ve ilahi cezaya aday bir toplumdur. Müslüman bu kıssalardan hisse alarak, hayattaki olumsuzluklara bakarak asla yılgınlığa düşmemeli ve iman edenlerin eninde sonunda zafere ulaşacağından asla şüphe duymamalıdır.¹³⁴

¹³⁴ Şükrü Ulutaş, *Kur'an-ı Kerimde Anlatılan Helak Olmuş Kavimler Ortak Özellikleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Ü. Sosyal Bil. Enstitüsü,2006, s.11.

HZ. ŞUAYB (A.S.)

Hız.Şuayb Hız İbrahim'in neslindedir. Ayrıca Hız. Şuayb, Hız.Musa'nın kayınpederidir. Bugünkü Mısır ile Suudi Arabistan arasında kalan bölgede, Eyke ve Medyen denilen iki kavme peygamber olarak gelmiştir.¹³⁵ Bu şehirlerin halkları Allah'a şirk koşmuş, ölçü tartıda adaletsiz davranmış, yolları kesip eşkıyalık yapmışlar, halkın eşyaları ve sahip oldukları mal mülklerine tacizde bulunmuşlardı. Medyen şehri ticaret yolları üzerinde olması hasebiyle halk en çok ticaret ile meşgul oluyordu. Ancak hile öyle çoğalmış idi ki halk kendileri için bir alışverişte bulunduğunda tartıyı fazla tutarlar, aldıklarını az gösterirler, başkalarına bir şey satarken ise eksik verirlerdi. Alış için ayrı, satış için ayrı iki farklı terazi kullanırlar; özellikle yabancı ve gariplerin mallarını çeşitli entrikalarla ellerinden alırlardı.

Onlar böyle bir halde iken Allah onlara Şuayb'ı gönderdi. Ayet-i kerime de:

“Medyen'e kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. Dedi ki:

–“Ey kavmim! Allaha kulluk edin! Sizin için ondan başka ilah yoktur. Ölçüyü ve tartıyı eksik yapmayın. Zira ben sizi hayır(nimet) içinde görüyorum. Ve ben gerçekten sizin için kuşatıcı bir günün azabından korkuyorum.” (84)

Şuayb (a.s.) nasihatlerine şöyle devam ediyordu:

–“Ve ey kavmim! Ölçüyü ve tartıyı adaletle yapın, insanlara eşyalarını eksik vermeyin, yeryüzünde bozguncular olarak dolaşmayın.” (85)

–“Eğer mümin iseniz Allah'ın helalinden bıraktığı (kâr)sizin için daha hayırlıdır. Ben sizin üzerinizde bir bekiçi değilim. (86)

Şuayb (a.s.)'ın daveti oldukça etkili olmuş, insanlar gruplar halinde ziyaretine geliyor, kendisine iman ediyor, onun öğrettiklerini hayatlarına geçiriyorlardı. Ama bu durum iman etmeyenleri rahatsız ediyordu. Şuayb için gelen yolcuların yolları kesiliyor onlara zulüm ediyorlardı.

¹³⁵ Mehmet Ümit, “Şuayb”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 39, İstanbul, 1998, s.222.

Hız.Şuayb iman etmeyenlerin durumunu Allah'a havale etmişti. Artık onları asla doğru yola döndüremiyordu.

“Eğer içinizden bir grup benimle gönderilene inanır, bir grup inanmazsa Allah aranızda hükmedinceye kadar bekleyin! O hâkimlerin en iyisidir. (Araf 87)

“Ey kavmim! Elinizden geleni yapın! Ben de yapacağım. Kimin başına aşağılayıcı bir azap geleceğini ve (böylece)yalancının kim olduğunu yakında öğreneceksiniz! Bekleyin, ben de sizinle beraber beklemekteyim. Emrimiz gelince, Şuayb'ı ve onunla birlikte iman edenleri tarafımızdan bir rahmetle kurtardık, zulmedenleri ise korkunç bir gürültü yakaladı da yurtlarında diz üstü çöke kaldılar.” (Hud 93-94)

Allahu teala yedi gün onların üzerinden tatlı yel esintisini kesti. Son derece kavurucu bir sıcaklık saldı. Sıcaklık kendilerini yakaladı da evlerinin içine girdiler. Evlerinde de bunaldılar. Sonra da yedi gün samyeli esti. Kuyular ve su kaynaklarındaki bütün suları kuruttu. Yerin sıcaklığından ayaklarının etleri döküldü. Ne gölge onları rahatlatı ne de başka bir şey...

Sonra Allah kendilerini gölgeleyecek bir bulut gönderdi. Biraz rahatlık bulunca birbirlerini çağırıp o bulut kümesinin altına toplanmaya başladılar ve her birinin toplanmasıyla altlarından yer sarsıntısı, üstlerinden gelen yerleri gökleri titreten bir ses ile sarsıldılar. Üzerlerindeki gölge dağıldı ve yedi gün çekirgelerin tava içinde piştikleri gibi yanıp kavruldular.

Konuyu özetleyecek olursak;

Hız.Şuayb (a.s.) örneğinde ticaret ahlakının her konusunu bulabiliriz. Alırken malı kötüleyip satarken malı övmenin yanlışlığı, eksik ölçüp tartmanın haksızlığı, başkalarının mallarına el koymanın, bozgunculuk yapmanın kötülüğü vurgulanmıştır. Yalan, hile, sahtekârlık toplumsal bir cinayet olup kârdan ziyade zarar getirir. (hud 85,86)Zulüm ile abad olanların sonu berbat olmaya mahkûmdur.

Ayetlerde kul hakkına dair bilgiler de buluyoruz. Bu anlamda önce hak yememeye azim ve karar vermeli sonra da istemeyerek yapılmış bir hak gaspı varsa onu iade etmeli, hakkı yenen kişi ile helalleşerek daha sonrada pişmanlık ile Allah'tan af dilemelidir. Ayrıca haramdan

kazanılan çok maldan, helalden gelen az mal daha hayırlıdır. (hud 85,86)

Hud 93. ayet-i kerimede de Allah'a tam bir iman bağlanmış kişinin duruşunun nasıl olması gerektiği gösterilmektedir.

“Dediler ki ey Şuayb babalarımızın taptığını yahut mallarımız hakkında dilediğimizi yapmayı terk etmemizi sana namazın mı emrediyor?” (hud 87)

Bu ayeti kerime namaz ibadetinin Şuayb(a.s.) ve ona inananların hayatlarını nasıl değiştirdiği görülmektedir. Demek ki namaz ibadeti insanın tüm hayatını kapsayacak şekilde doğru bir yaşam kazandırır. Böylece inanan ve namaz kılanların hem dünyası hem de ahireti mamur olacaktır.

Kuranda geçen tüm bu kıssalardan çıkarılacak sonucu aslında şu ayette özet olarak bulabiliyoruz;

“ Biz hangi ülkeye bir peygamber gönderdiysek mutlaka ora halkını Allaha yönelip yalvarsın yakarsınlar diye dert ve sıkıntıya uğratmışızdır. Sonra kötülüğü değiştirip yerine iyilik getirdik. Nihayet çoğaldılar ve ‘Atalarımız da böyle sıkıntı ve sevinç yaşamışlardı’ dediler. Biz de onları kendileri farkında olmadan ansızın yakaladık. (Araf 93-95)

Zorluk ve sıkıntılardan sonra toplumlar bolluk ve refahla karşılaşacaklardır. Bu bolluk ve refah düzeyinin yükselmesi onları yeryüzünde şımartır ve sanki hiç ölmeyecekmiş gibi haddi ve hududu olmayan bir dünya hayatı yaşamaya başlarlar. Bu yaşadıklarımızı başımıza getiren Allah'tır, demezler de “Bizden önceki insanlarda bazen zorluk bazen genişlik görmüşlerdir. Bizim de yaşadığımız budur.” deyip Allah'ı hayattan dışlarlar. Bu batıl inanış insanları, önce ahireti sonra peygamberi ve en sonda da Allah'ı inkâr ettirip yok sayarak, hiçbir kural ve sorumluluk kabul etmeyen düzensiz ve karmaşık toplumlar haline getirir.

HZ. DAVUD (A.S.)

İbrânice’de “en çok sevilen kişi, göz bebeği” anlamına gelen bu ismin Kitâb-ı Mukaddes’te Dâvid veya Dâvîd şeklinde geçtiği ve sadece Hz. Dâvûd’a ad olarak verildiği görülmektedir¹³⁶.

Hız. Davut, İsrailoğulları’nın meşhur hükümdarı Talut’un kayın pederidir. MÖ. Onuncu yüzyılda Kudüs civarında doğmuş, dört büyük kitaptan biri olan Zebur kendisine indirilmiştir. Demire şekil verme kabiliyetine sahip olması sayesinde zırh yapmıştır. Hız. Davut Amelikalılar Kavmi Kralı Calutu öldürünce kahraman ilan edilmiştir. Calut İsrâiloğulları’nın savaştıkları düşman kavimlerden birinin reisidir. Daha sonra Tâlût kumandasındaki İsrâil ordusu Câlût ve ordusuyla savaşıp onları yenmiş, Dâvûd da Câlût’u öldürmüştür¹³⁷. Aynı zamanda Hız. Davut da öldürdüğü Calut’un yerine geçmiştir. Hükümdarlığı zamanında ülke sınırlarını da genişletmiş, hüküm vermede adaletten haktan ayrılmamaya özen göstermiştir.¹³⁸

Kurani Kerimde Hız. Davud’ dan ilk defa Câlût’u öldürmesinden dolayı şu şekilde bahsedilir: “Tâlût’un askerleri Câlût ve askerlerine karşı çıktıklarında şöyle dediler: ‘Rabbimiz! Üzerimize sabır yağdır, ayaklarımızı sağlam tut ve o kâfir millete karşı bize yardım et’. Derken Allah’ın izniyle onları bozguna uğrattılar, Dâvûd Câlût’u öldürdü” buyurulmaktadır.¹³⁹

Hız. Dâvûd hükümdarlık yaptığı dönemlerde halkın şikâyet ve isteklerine çözüm bulmaya özen göstermiştir. Bu özelliği Kur’an’da şöyle geçmektedir: “Ey Muhammed! Sana davacıların haberi geldi mi? Hani odasının duvarına tırmanıp Dâvûd’un yanına girmişlerdi de onlardan korkmuştu. ‘Korkma dediler, biz iki davacıyız. Birimiz ötekinin hakkına tecavüz etti. Şimdi sen aramızda hak ile hükmet; zulmetme, bizi doğru yola ilet.’ (Biri dedi ki:) ‘Bu kardeşimin doksan

¹³⁶ Diyanet İslam Ansiklopedisi 9.cilt 21-24

¹³⁷ Bakara 2/250-251

¹³⁸ İbrahim Hatipoğlu Din ve İnsan, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara,2008, sayfa 39

¹³⁹ Bakara 2/250

dokuz koyunu, benimse bir tek koyunum var. Böyle iken onu da bana ver dedi ve tartışmada bana baskın çıktı.’ Dâvûd dedi ki: ‘Andolsun ki o senin koyununu kendi koyunlarına katmayı istemekle sana zulmetmiştir. Zaten mallarını birbirine karıştıran ortakların çoğu birbirine zulmeder. Yalnız inanıp iyi işler yapanlar bunun dışındadır ki onlar da ne kadar azdır; Dâvûd kendisini denediğimizi sandı da rabbinden mağfiret diledi, eğilerek secdeye kapandı ve tevbe edip bize döndü. Biz de ondan bunu affettik. Yanımızda onun yakın bir makamı ve güzel bir dönüş yeri vardır”¹⁴⁰

Kurani kerim ve hadisi Şeriflerin dışında bu kıssada geçen Davut Peygamberin tevbe ediş sebebi ile ilgili birçok iddia bulunmakla birlikte bu iddiaların israiliyat kaynaklı olduğu, uydurma rivayetleriyle ünlenmiş Vehb B Münebbih kaynaklı olduğu ya da Tahrif edilmiş Yahudi din kitapları kaynaklı olduğu görülmektedir. İslâm bilginlerinin çoğunluğuna göre ilgili âyetlerde ilk bakışta Hz. Davud’ un günah işlediği ve sonra tevbe ettiği şeklinde görünse de “Dâvûd onu imtihan ettiğimizi zannetti de rabbinden mağfiret diledi, tövbe etti; biz de ondan bunu affettik” şeklindeki ifadeler gerçekte onun suç işlediğini göstermez. İslam kaynaklarında bu durum şöyle izah edilmektedir. Hz. Dâvûd’un düşmanlarından bir grup, onu öldürmek maksadıyla beklenmedik bir zamanda ve beklenmedik bir yoldan onun bulunduğu odaya tırmanıp içeriye girmişler, Dâvûd onların asıl niyetini anlayınca nefsi kendisini onlardan intikam almaya zorlamış, ancak o bunu yapmamıştır. Zaten içeri girenler de Hz. Dâvûd’un yalnız olmadığını görünce korkarak yalan söylemişler ve söz konusu anlaşmazlığı gündeme getirmişlerdir. Dâvûd da bir an bile olsa intikam duygusuna kapıldığı için tövbe etmiş veya gerçek öyle olmadığı halde onların kendisini öldürmek için geldiklerini zannetmiş ve bu suizan sebebiyle tövbe etmiştir.

Bu kıssanın izahatı şu şekilde yapılması daha isabetli bir bakış açısidir. Kur’ân-ı Kerîm’de de belirtildiği gibi Hz. Dâvûd sadece dava-

¹⁴⁰ Sad 38/21-25

cıyı dinleyip hüküm vermiş, davalıyı dinlememiş, daha sonra bu tutumunun yanlış olduğunu düşünerek tövbe etmiştir. Sonuç olarak kıssa kesinlikle Hz. Dâvûd'un günah işlediğini göstermemektedir).¹⁴¹

Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de, Câlût'u öldürmesinden sonra Dâvûd'a hem hükümdarlık hem de hikmet (nübüvvet) verildiği bildirilir.¹⁴² İsrâiloğulları'nın tarihinde peygamberlikle hükümdarlık ilk defa Hz. Dâvûd'un şahsında bir araya gelmiştir.¹⁴³ Hz. Dâvûd'un Kur'an'da belirtilen özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür: Demiri işleyip zırh yapması. Allah, İsrâiloğulları'nı savaşın şiddetinden korumak için Hz. Dâvûd'a zırh yapmayı öğretmiş, demiri yumuşatmak suretiyle ustaca işlenmiş geniş zırhlar yapmasını bildirmiştir.¹⁴⁴ İslâmî kaynaklarda, Hz. Dâvûd'un hükümdar olduktan sonra tebdilikıyafet ederek halkın arasına karıştığı, hükümdarın ve devletin icraatı hakkında onların düşüncelerini öğrendiği nakledilir. Bir defasında insan suretine girmiş bir melek, Dâvûd'un hem kendisi hem de ümmeti için hayırlı bir insan olduğunu, ancak kendisinin ve ev halkının geçimini devlet hazinesinden karşıladığını söyleyince Dâvûd Allah'a yalvararak geçimini temin edecek bir kazanç yolu ihsan etmesini dilemiş, bunun üzerine kendisine zırh yapma sanatı öğretilmiştir. Rivayete göre zırh yapıp giyen ilk kişi odur. Hz. Peygamber bir hadisinde, "İnsanın yediğinin en güzeli kendi kazandığıdır. Allah'ın nebîsi Dâvûd kendi elinin emeğinden başkasını yemezdi" demiştir.¹⁴⁵

İlk insan Hz. Adem'in toprağı ekip biçtiğı, Hz. Nuh'un ağaca şekil verme noktasındaki yetenekleri, Hz. Lokman'ın terziliğı iyi bilmesi gibi birçok sanat dalı insanlığın var oluşu ile birlikte insanın edindiğı mesleki sanat dalları olmuştur.

¹⁴¹ Râzî, XXVI, 188-198

¹⁴² Bakara 2/251

¹⁴³ İbn Kesîr, Kısasü'l-enbiyâ', s. 248

¹⁴⁴ El-Enbiyâ 21/80; Sebe' 34/10-11

¹⁴⁵ Buhârî, "Büyü", 15, Diyanet İslam Ansiklopedisi 9.cilt 21-24

Hız. Davud' un Allah'ın izniyle demire şekil verme ilmine haiz oluşu ve zırh yapması üzerinde düşünülmesi gereken ince bir husus barındırmaktadır. Çünkü Hz. Davut kendisine verilen demiri işleme ilmini insanlığı korumak adına kullanmış, demirden silah yapmayı tercih etmemiş, insanın korunmasına yönelik zırh imal etmiştir. aslanan insanlığa zarar vermekten ziyade insanı korumak temel ilahi prensiptir. İlahi emirle ki Hz. Davud' a demiri işleme emri verildiğinde zırh yapması yaptığı zırhta ölçülü olması emredilmiştir. Demiri işleme bildiği üzere bir sanat dalıdır. Yüce Allah Davut Peygambere sanat öğretmiştir. Sanat, insanın dünya ve ahiret iâşesini temin noktasında dengeleyici bir unsurdur. İnsan dünya ve ahiret dengesini kurmalı ahiretteki pozisyonunu dünyadaki iş ve işlemlerinin belirleyeceğini bilmelidir. Yani sanatkâr insan aç kalma korkusu yaşamaz, üretir ürettiklerini hem kendisi hem başkaları için harcar.¹⁴⁶

Dağlar ve kuşların onunla beraber Allah'ı tesbih etmesi: Allah dağları ve kuşları Hz. Dâvûd'un buyruğuna vermiş, onlar da akşam sabah onun tesbihine katılmışlardır.¹⁴⁷ İslâmî kaynaklarda nakledildiğine göre Hz. Dâvûd'un sesi hem çok gür hem de çok güzeldi. Dâvûd o gür ve güzel sesiyle Zebûr'u okumaya başladığında kurt kuş durup onu dinler, sesinden dağlar yankılanırdı. Hz. Âişe ve Ebû Hüreyre'den rivayet edilen bir hadise göre Hz. Peygamber Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin sesini işittiğinde, "Ebû Mûsâ'ya Dâvûd'un Mezâmîr'inden verilmiştir".¹⁴⁸; Ebû Mûsâ'nın naklettiği bir başka rivayette de, "Ey Ebû Mûsâ! Sana Âl-i Dâvûd'un Mezâmîr'inden bir mizmar verilmiştir"¹⁴⁹ demiştir. Hz. Dâvûd sesinin güzelliği yanında süratli okuyuşuyla da tanınmıştı. Ebû Hüreyre'den nakledilen bir hadise göre Resûlullah şöyle buyurmuştur: "Dâvûd'a kıraat kolaylaştırılmıştır. O bineğinin hazır-

¹⁴⁶ Şaban Özkavukcu, Kur'an-ı Kerim'den Peygamber Kıssaları, İz Yayıncılık, İstanbul, 2019, S 360

¹⁴⁷ El-Enbiyâ 21/79; Sebe' 34/10; Sâd 38/18-19

¹⁴⁸ *Müsned*, II, 354

¹⁴⁹ Buhârî, Fezâ'ilü'l-Kur'ân, 31

lanmasını emreder ve daha bineği hazırlanmadan Zebûr'u okurdu; ayrıca yalnız kendi el emeğini yerdi".¹⁵⁰ Davut Peygamberin İbadete çok düşkün oluşu, günah işlemekten titizlikle kaçındığı, Allah'ı çok zikrettiği, ibadete ve salih amele düşkün olduğu Kur'ân-ı Kerîm'de belirtilmektedir.¹⁵¹ Hz. Peygamber de onun namazını ve orucunu şu şekilde övmüştür: "Allah'ın en sevdiği namaz Dâvûd'un namazı, en sevdiği oruç yine Dâvûd'un orucudur".¹⁵² Yaşadığı sürece gündüzleri oruç tutacağını, geceleri namaz kılacağını ifade eden Abdullah b. Amr'a Resûl-i Ekrem her ay üç gün oruç tutmasını söylemiş, bunu az görmesi üzerine bir gün oruç tutup iki gün tutmamasını tavsiye etmiş, bunu da kabul etmeyince, "Bir gün tut, bir gün tutma. Bu Dâvûd'un orucudur ve oruçların en faziletlisidir; ondan daha faziletli oruç yoktur" demiştir. Öte yandan Hz. Peygamber, Dâvûd'un her gecenin yarısında uyduğunu, üçte birinde namaz kıldığını, altıda birinde yine uyduğunu haber vermiştir.¹⁵³

Kur'ân-ı Kerîm Hz. Dâvûd'a Zebûr'un verildiğini bildirip içeriğine kısaca değinmekle birlikte ayrıntılı bilgi vermemektedir.¹⁵⁴ Diğer İslâmî kaynaklarda ise Hz. Dâvûd'a verilen Zebûr'un ramazan ayında indirildiği, içinde mev'iza ve hikmetli sözlerin bulunduğu, Dâvûd'un onu genellikle makamla ve bir mûsiki aleti eşliğinde okuduğu nakledilmektedir.¹⁵⁵

Kıssadan Hisse

Hz. Davut kendisine verilen bütün imkanlara rağmen mütevazî bir yaşam sürmüş, Allah'ı zikretmekten bir an olsun bile vaz geçmemiştir. İnsan huzur ve rahata kavuştuğu dönemlerde Allah'ı unutmasıyla dara

¹⁵⁰ Buhârî, Enbiyâ, 37; Tefsîr, 17/6

¹⁵¹ Buhârî, Enbiyâ, 37; Tefsîr, 17/6

¹⁵² Buhârî, "Şavm", 55-57, 59; "Enbiyâ", 37; "Fezâ'ilü'l-Kur'ân", 34; "Edeb", 84

¹⁵³ Buhari, Teheccüd

¹⁵⁴ En-Nisâ 4/163; el-İsrâ 17/55; el-Enbiyâ 21/105

¹⁵⁵ Diyanet İslam Ansiklopedisi 9.cilt 21-24

düştüğünde de Allah'a yönelmesiyle bilinir. İnsanların Allah'ın yardımından ümit kesmemesi gerekmele birlikte aslolan huzur ve rahat anında da onu her an hatırında tutması davranışlarını onun razı olduğu şekilde ifa etmesidir.

Hız. Davut' un ibadetteki titizliğı, Allaha karşı samimi bir kul olmak için çaba sarf edişu bizler için güzel bir örnektir. İnsan dünyada yapıp ettiklerinden hesaba çekilecek bir varlıktır. Hangi makam ve mevkiye olursa olsun bir gün onu yaratan, yediren içiren, doyuran, sıkıntıya düştüğünde onu sıkıntıdan kurtaran yaratıcısı tarafından yapıp ettiklerinden dolayı sorgulanacak bir varlıktır. Bu yüzden insan sahip olduğu güzelliklerden dolayı yaratıcısını unutmamalıdır. Hatta sahip olduğu varlıkları onu razı etmek için bir araç olarak görmelidir.¹⁵⁶

¹⁵⁶ Şaban Özkavukcu, Kur'an-ı Kerim'den Peygamber Kıssaları, İz Yayıncılık, İstanbul, 2019, S 360-365

HZ. SÜLEYMAN (A.S.)

Süleyman isminin İbrânîce'deki karşılığı “barış, selâmet, sükûnet” mânasındaki şalom kelimesinden geldiği ve “barışsever, barışçı” anlamını taşıdığı belirtilmektedir. Hz. Süleyman, Hz. Davud’ un oğludur. Kral olduğunda, Süleyman’ın on iki veya on dört yaşlarında krallık tahtına oturduğu nakledilirse de, kral olduğunda muhtemelen yirmi yaşlarındaydı. Babası Dâvûd’un saltanatının yirminci yılında doğmuş ve onun gibi kırk yıl krallık yapmıştır

Rivayetlerde Hz. Süleyman, kendisine Allah tarafından bilgelik lütfedilmesi için kırk gün oruç tutmuş kendisine “hikmetin babası” diye anılmasına sebep olan üstün bilgelik verilmiştir. Helenistik yazarlar Süleyman’ın bilgeliğini bilim ve felsefe ile ilgili olduğunu söylemektedirler. Hz. Süleyman, isteği kabul edildikten kısa bir süre sonra hikmetini ortaya koyacak bir olayla karşılaşmış, aynı çocuğu paylaşamayan iki kadın arasındaki davayı çözüme kavuşturma şekli âdeta darbimesel haline gelmiş ve “Süleyman’ın hükmü” deyiminin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

İslâm’da, Kur’ân-ı Kerîm başta olmak üzere tefsir, hadis, tarih ve kısas-ı enbiyâ kitaplarında bir hükümdar-peygamber olarak Hz. Süleyman’dan ve onun üstün vasıflarından genişçe bahsedilmektedir. Kur’an’da on altı yerde ismi geçen Süleyman’ın Hz. Dâvûd’un oğlu ve vârisi olduğu, üstün kılındığı, şükreden, sâlih, hakîm, anlayışlı bir kul olduğu bildirilmekte, keskin zekâsı, engin bilgisi ve hikmetiyle karmaşık meseleleri kolayca çözüme kavuşturma yeteneğinden söz edilmektedir

Yüce Allah diğer peygamberlere olduğu gibi vahiy göndermiş ve onu bütün peygamberler gibi doğru yola iletmıştır. Kur’an, Süleyman’ın güzel bir kul olduğunu, daima Allah’a yöneldiğini, Allah katında büyük değeri ve güzel yeri bulunduğunu belirtmektedir Yahudi kaynaklarından olan Ahd-i Atîk’te yer alan, Süleyman’ın son dönemlerinde putlara taptığı, Allah nazarında değerini yitirdiği, hükümdarlığının elinden alınmasıyla tehdit edildiği gibi rivayetler, hem İslâm’ın peygamberlik anlayışıyla hem de Kur’an bilgileriyle çelişmektedir.

Bilindiği üzere kutsal kitaplar içerisinde bir harfi bile değişmeden, bozulmadan tevatür yoluyla günümüze ulaşan tek kutsala kitap Kur'andır. Bu durum Kur'an'a has mucizevi bir durumdur.

Yüce Allah babası Hz.Davut gibi Süleyman-ı hükümdarlık,peygamberlik,ilim ve hikmetle donatmış, saltanat ve peygamberliği onların şahsında bir araya getirmiştir. Hz. Süleyman'ın olayları değerlendirme ve problemleri çözme kabiliyeti babasından daha üstün olduğu nakledilmektedir. Bunun Kur'an'da atfı yapılan bir örneği şöyledir: Bir koyun sürüsü geceleyin bir ekin tarlasına girip zarara yol açmıştır. Ekin sahibi ile sürü sahipleri arasındaki davada hâkimlik yapan Dâvûd ve Süleyman farklı kararlar verirler. Hz. Dâvûd koyunların ekin sahibine tazminat olarak verilmesine hükmeder, oğlu Süleyman ise şu hükme varır: Ekin tarlası sürü sahiplerine verilmeli, onlar ziyandan önceki haline gelinceye kadar tarlanın bakımını üstlenmelidir. Koyunlar da tarla sahibine verilmeli, tarlası eski bakımlı haline gelinceye kadar bu koyunların sütünden, yününden ve yavrularından yararlandırılmalıdır. Hz. Dâvûd oğlunun bu icihadını beğenerek kendi görüşünden vazgeçer.

Hz.Süleyman'a Kuramı Kerimde mahiyeti ve hikmeti henüz kavranılamayan bir biçimde Allah tarafından kasırga gibi esen rüzgâr verildiğinden bahsetmektedir, bu rüzgârın sabah gidişi bir ay, akşam dönüşü de bir ay sürmektedir. Bu âyetin tefsirinde doğruluğu tartışmalı olan çeşitli rivayetler nakledilmiştir. Hz. Süleyman'a kuş dili öğretilmiştir. Kuşlardan meydana gelen ordusunda hüdhüdü göremeyince soruşturmuş, mazeret beyan etmezse cezalandıracağını söylemiş, çok geçmeden hüdhüd ortaya çıkarak Sebe diyarından haber getirmiştir. Kendisine başka hayvanların dili de öğretilmiştir. Ordusuyla birlikte karınca vadisine geldiğinde bir karınca diğerlerini uyarılmış ve Süleyman'ın ordusu tarafından ezilmemeleri için yuvalarına girmelerini istemiş, bunu duyan Süleyman verdiği nimetler için Allah'a şükretmiştir.

Kur'an Süleyman'ın cinlerden, insanlardan ve kuşlardan oluşan ordulara sahip bulunduğunu, bu orduların hep birlikte sefere çıktığını emrinde çalışan cinlerin Süleyman'a yüksek ve görkemli binalardan, heykellerden, havuzlar kadar geniş lengerlerden, sabit kazanlardan ne

dilerse yaptıklarını yine şeytanlar arasında onun için bina kuran, dalgıçlık eden ve başka işler görenlerin olduğunu da bildirmektedir.

Hız. Süleyman, cinlerden ve insanlardan oluşan ordusu sayesinde hâkimiyeti altına aldığı bölgeleri muhteşem bir saraydan yönetiyordu. Bu saray dönemin en ileri tekniği kullanılarak üstün bir estetik anlayışıyla inşa edilmiştir. Sarayda göz alıcı sanat eserleri ve görenleri hayran bırakan değerli eşyalar mevcuttu. Hız. Süleyman, Sebe melikesine (Belkis) onu Müslüman olup Allah'a teslim olmaya davet eden bir mektup göndermiş, melike mektuba karşılık olarak Süleyman'a gönderdiği hediyelerin kendisine geri gelmesi üzerine Süleyman'ı sarayında ziyarete gitmiş ve orada kendi tahtıyla karşılaşınca kendisine gelen bir ilim yoluyla daha önce gerçeği görüp müslüman olduğunu Süleyman'a söylemiştir. Hız. Süleyman'ın krallığının ihtişamının ve zenginliğinin bir kaynağı da bakır madeniydi. Kur'an'da erimiş bakır madeninin onun için sel gibi akıtıldığı belirtilmektedir. Fenikeli ustaların Hız. Süleyman için inşa ettikleri Etsiyon-Geber Limanı'nda çağımızda gerçekleştirilen arkeolojik araştırmalar sonucunda ortaya çıkan bakır dökümhanesi bu gerçeği doğrulamaktadır.

Hız.Süleyman asâsına dayalı vaziyette iken vefat etmiş ve emrinde çalışan cinler, ancak ağaç kurdu asâyı yiyip de Süleyman yere düşünce öldüğünü anlamışlardır. Hız. Süleyman'ın kırk yıl saltanat sürdüğü ve elli üç yaşında (bazı kaynaklarda elli iki yaşında) vefat ettiği nakledilmektedir.

Kıssadan Hisse

Yüce Allah, yarattığı insanın dünya ve ahiret saadeti için peygamberlere göndermiş, peygamberler vasıtasıyla insana bilmediklerini öğretmiştir. aslında peygamberler insanlık içindeki en şiddetli imtihanları yaşayan insanlardır. Onların hayatlarında bizler için birçok örnekler vardır.

Hız.Süleyman'ın onca imkan içerisinde kulluktaki örnekliliği, Peygamber olmasına rağmen duasının kabul olması için günlerce oruç tutması bize bir çok şey öğretir. İnsanın dualarda sabırsız davrandığı, duasının hemen kabul olmadığını söyleyerek dua etmekten vaz geçtiği çokça rastlanan örnektir. Halbuki duanın kabul edilmediği anlamına

gelmediği şeklinde değil de vaktinin gelmediği şeklinde değerlendir-
mek isabetli bir bakış aası olacaktır. İnsan gaybı bilemez neyin ken-
disi için hayır neyin kendisi için şer olduğunu da bilemez. Asıl olan
insanın Allah' a gúvenmesi Allah ile irtibatını her an diri tutması,
úmitsizliđe dúřmemesi, hikmet penceresinden yaşadığı olaylara bak-
mayı prensip edinmesidir.

HZ. YUNUS (A.S.)

Hız. Yakup'un soyundan Matta'nın oğlu olup, İsrailoğulları peygamberlerindenidir. Hız. Yunus Dicle nehri civarındaki Ninova Őehrine peygamber olarak gönderilmiştir. Burada yaşayan Asur halkına otuz u sene tebliğde bulunmuştur. Otuz u sene uđraŐmasına rağmen kavminin sözünü dinlememesine kızıp, vahiy beklemeden görevlendirildiği beldeyi terk etmiş, bunun üzerine cezalandırılması neticesi bir balık tarafından yutulmuŐtur. Pişmanlık duyup, tövbe etikten sonra balık tarafından dışarı atılmıŐtır.

Balık kendisini yuttuğunda " La ilahe illa ente subhanake inni küntü minez-zalimin" duasını okumuŐtur. Balığın karnındaiken güçsüz ve bitap düşen Hız. Yunus'a yeniden güç kuvvet verilmiş ve Ninova halkına davetle görevlendirilmiştir. Bu sefer kavmi ona itaat etmiştir. Şehir zerine ken korkunç kara bulutlar da itaatleri sebebiyle açılmıŐ, belalardan kurtulmuşlardır. Bir müddet daha tebliğ görevine devam eden Hız. Yunus, münzevi bir hayat sürmüş ve bu hal üzere vefat etmiştir.¹⁵⁷

Sen, Rabbinin hükmüne sabret. Balık sahibi (Yunus) gibi olma. Hani o balığın karnında kederli bir halde Rabbine yakarmıştı. Şayet Rabbinden ona bir nimet yetiŐmemiŐ olsaydı, o mutlaka kınanmıŐ bir halde ıssız bir yere atılacaktı. Fakat böyle olmadı. Rabbi onu peygamber olarak seti ve salih kimselerden kıldı¹⁵⁸.

Yunus'un kavminden başka keŐke azabı görmeden iman edip, imanı kendisine fayda veren bir tek memleket halkı olsaydı! Yunus'un kavmi iman edince, dünya hayatında srklenebilecekleri rezillik azabını onlardan uzaklaŐtırmıŐ ve onları belli bir zamana kadar yararlandırdırmıŐtı.¹⁵⁹

Şüphesiz Yunus da peygamberlerdendi. Hani o kaçıp yüklü gemiye binmiŐti. Gemidekilerle kura çekmiŐ ve kaybedenlerden olmuŐtu.

¹⁵⁷İbrahim Hatipoğlu, *Din ve İnsan*, İslam'a Giriş, DİB, Ankara, 2008, s.41.

¹⁵⁸ Kalem Suresi, 68/48-50.

¹⁵⁹ Yunus Suresi, 10/98.

Böylece, Yunus kendini kınayıp dururken balık onu yuttu. Eğer o Allah'ı tesbih edip yüceltenlerden olmasaydı, mutlaka insanların diriltileceği güne kadar balığın karnında kalırdı. Derken biz onu hasta bir halde sahile attık. Üzerine geniş yapraklı bir ağaç bitirdik. Biz onu yüz bin yahut daha fazla insana peygamber olarak gönderdik. Nihayet onlar iman ettiler. Biz de onları bir süreyle kadar geçindirdik.¹⁶⁰

Zünnun'u da hatırla. Hani öfkelenerek (halkından ayrılıp) gitmişti de kendisini asla sıkıştırmayacağımızı sanmıştı. Derken karanlıklar içinde, " Senden başka ilah yoktur. Seni eksikliklerden uzak tutarım. Ben gerçekten (nefsine) zulmedenlerden oldum." diye dua etti.

İşte biz mü'minleri böyle kurtarırız.¹⁶¹

Konuyu günümüze aktaracak olursak;

Hz. Yunus görevini yaptığını düşünerek, izin verilmediği halde görev yerini terk etmiştir. Bu hareketi yüzünden Allah tarafından cezalandırılmıştır. Zünnun'u (Hz. Yunus) da hatırla. Hani öfkelenerek (halkından ayrılıp) gitmişti de kendisini asla sıkıştırmayacağımızı sanmıştı. Derken karanlıklar içinde, " Senden başka hiçbir ilah yoktur. Seni eksikliklerden uzak tutarım. Ben gerçekten (nefsine) zulmedenlerden oldum." diye dua etti. (21/87 Enbiya S) Hz. Yunus izin almadan görev yerini terk etmiş ve karşılığında uyarılmıştır. Bu "terk" Uhud'da Hz. Peygamberin emrine rağmen okçular tepesinden ayrılan sahabe-den, her devirde görevini ihmal eden tüm müslümanlar için bir uyarıdır.

Hz. Yunus muhtemelen halkının duyarsızlığına öfkelenmiş ve bu sebeple görev yerini terk etmiştir. Bu da ceza gerektirmiştir. Müslüman görevini yapmalıdır. Görevini yaparken zaman zaman öfkeye de kapılabilir ancak öfkesine mağlup olmamalıdır. Çünkü öfkenin gelişi, aklın terk edişinin göstergesidir.

" Sen Rabbinin hükmüne sabret. Balık sahibi (Yunus) gibi olma.

¹⁶⁰ Saffat Suresi, 37/139-148.

¹⁶¹ Enbiya Suresi, 21/87,88

Hani o, (balığın karnında) kederli bir halde Rabbine yakarmıştı.¹⁶²

Bu ayette başta Hz. Peygambere, Allah'ın verdiği görevi sabırla yerine getirmesi emredildikten sonra, Hz. Yunus'a atıfta bulunulmakta ve Hz. Peygambere onun hatalı davranışını tekrar etmemesi telkin edilmektedir. Çünkü Hz. Yunus tebliğ ettiği dini, halkın hemen kabul etmediğini görünce, sabır ve azimle görevine devam edeceği yerde, halkına kızarak bölgeyi (Ninova) terk etmiştir. İlgili kıssaya baktığımızda hemen hemen her işte olduğu gibi dini tebliğde de aceleci olmamız, sabırla ve karşımızdakine anlayışla yaklaşmamız gerektiği bizlere açıkça ifade edilmekte, Hz. Yunus'un aceleci yaklaşımı örnek verilerek bu tür yaklaşımların yanlışlığı belirtilmektedir. Her insan "yersiz acelecilik" hastalığı ile hayırlarını şerre dönüştürmemelidir.

Hz. Yunus izinsiz bir şekilde görev yerini terk edişinin bir cezası olarak denize atılmış ve bir balığın karnında karanlığa mahkûm olmuştur. Bu karanlık bizim için de geçerlidir. Yaptığımız her yanlış bizi gaflet karanlığına mahkûm etmektedir. Bu sebeple her insan bir Yunus'tur.¹⁶³

* Peygamberlerin de hata yapabileceği örneği, hatasız insan olmadığı ve olamayacağı vurgusudur. İnsan için asıl mesele, peygamberler gibi hatadan güzel bir tövbeyle dönebilmek, sık hata yapmamak ve hatasını ölmeden, düzeltmek olmalıdır.

Peygamberlerin bile hata yapabilmesi bizim için önemli bir ölçü olmalıdır. Bu bizim için bir emniyet kemeridir. Zira sürekli ve aşırı sevgiler, zamanla sevilenleri aklama ve kutsama hastalığıyla sonu gelmez ilahlaştırmalara yol açabilmektedir. Bu anlamda sevilenler hataları ve sevaplarıyla düşünölmeli saf sevgiler kahreden ya da öldüren sevgiye dönüştürölmemelidir.

Hz. Yunus'un inkârcı ve inatçı kavminden ayrılışına baktığımızda

¹⁶²Kalem Suresi, 68/48.

¹⁶³Tahir Tural, *Kur'andan Öğütler, Dini Tebliğde Aceleci Davranmanın Yanlışlığı*, DİB, Ankara,2011, s.200.

bu davranış, Hz. Yunus dışında herhangi bir salih kul (iyi) bir insandan çıksaydı, bu ondan kendisine sevap verilen bir iyilik olurdu. Çünkü o suçlu milletten dinini kurtarmış olurdu. Fakat Hz. Yunus, Allah'ın kendisini milletine gönderdiği bir peygamberdir. Üzerine düşen Allah'tan geleni tebliğ etmek, tebliğin sonucuna aldırılmaması veya davetin sonuçlarını beklemesidir. Aynı fiiller her zaman aynı sonucu doğurmamaktadır. Belki bir müslüman bunu yapsa yaptığı iş hicrettir ve sevaptır. Bunu bir peygamber yapınca bir itaatsizlik ve günahtır. Sivilde öldürmek ile savaşta vatanını, milletini korumak için öldürmek arasındaki fark gibidir. Zira aynı fiil ile biri katil biri kahraman olur.

Hz. Yunus hatasını anlamış, pişman olmuş ve Allah'a istiğfarda bulunmuştur. Hatsından dönen Hz. Yunus insanlığa hataların yapılabileceğini ve bununla beraber dua ederek hatalardan nasıl dönüleceğini göstermiştir.¹⁶⁴

İlgili ayete baktığımızda, rahatlık anında yapılan ibadetin, sıkıntı ve zorluk anında kurtuluşa sebep olduğunu görebiliriz." Eğer o, Allah'ı tesbih edip yüceltenlerden olmasaydı, mutlaka insanların diriltileceği güne kadar balığın karnında kalırdı."¹⁶⁵ İnsanlar sadece zor günlerinde değil her anında " Allah 'ı yaşmalıdır. Hz. Yunus her anında Allah'ı tesbih edip yücelttiği için Allah'ta zor günlerinde Hz. Yunus'u yalnız bırakmamıştır.

Hz. Yunus, kavminin inkarına, Allah rızası niyetiyle öfkelenmişti. Ve bu sebeple de Allah'ın kendisini hesaba çekmeyeceğini düşünmüştü. Oysa başına gelenlerden sonra anlaşıldı ki durum böyle değildir. Olması gereken Allah'ın kullarına mümkün mertebe merhametli olmak ve onlarla ilgili kararı Allah'a bırakmaktır.

Hz. Yunus'un pişmanlığı Allah tarafından kabul edilmiş ve tekrar görevinin başına dönmüştür. Görevinin başına dönmesiyle kavmi

¹⁶⁴Ahmet Behçet, *Peygamberler Tarihi*, Uysal Kitapevi, konya,1994, s.199

¹⁶⁵Saffat Suresi, 37/ 143-144.

azaptan kurtulmuşlardır. Hz. Yunus kavmine tebliğ etmiş, anlayışsızlıklara öfkelenerek kavmini terk etmiş sonra pişman olmuş geri dönmüş ve tebliğine kaldığı yerden devam etmiştir. Kavmi de Hz. Yunus'un tebliğine iman etmişlerdir. Hicret vardır ama küsüp gitmek yoktur. Çünkü bir kişinin gidişi bir kavmin gaflette kalışına, bir kişinin gelişi bir kavmin uyanışına sebep olabilir.¹⁶⁶

İnsanların durumu ne olursa olsun akıbetin bilinemeyeceğidir. En olumsuz insanların bile ömürlerinin sonunda hidayet bulabileceği gibi en olumlu insanlar da ömürlerinin sonunda olumsuz davranışlarda bulunabilirler. O halde insanların bugünkü hallerine bakıp onlarla ilgili olumsuz değerlendirmelerde bulunmamak ve onların asıl durumunu Allah'ın ilmine vermek en doğrusudur.

Müslüman mevcut konumuna güvenerek kendisini davette bulunduğu insanlardan üstün görmemeli ve onların mevcut durumları için onların asla hidayet bulmayacağı düşüncesine kapılarak onları bütünüyle gözden çıkarmamalıdır. Kimin ne olacağını Allah bilir. Bize düşen merhamet ve göreve odaklanmaktır.

Allahu Teâla, Hz. Yunus'un şahsında Hz. Peygamber'e ve iman edenlere nasıl tövbe edilmesi gerektiğini öğretmektedir. Aynı şekilde Allah, Hz. Peygamber'e ve kendisinin ve iman edenlerin bağışlanması için "istiğfar" dilemesini emretmektedir. Burada önemli olanın hata etmeme değil, hatasından dönme olduğu anlaşılmaktadır. Bu minvalde mü'minlerin özellikleri sıralanırken onların günaha ısrar etmedikleri, günahları fark eder etmez hemen o günahтан, hatadan döndükleri belirtilirken, inkarcıların da günaha ısrar ettikleri ifade edilmektedir.

Hz. Yunus, balığın karnında Allah'ı tesbih ettikten sonra ilk önce hatasını itiraf edip zalimlerden olduğunu kabul etmiştir. Bundan sonra

¹⁶⁶Ahmet Münir, *Psikolojik ve Sosyolojik Tahlillerle Davet Metotları*, Dua Yayınları, İstanbul, 2015, s.447.

duası kabul edilerek bulunduğu yerden kurtulmuştur. Duanın kabulünün şartlarından birisi, kişinin hatasının bilincine vararak pişmanlık içerisinde Allah'a yalvarmasıdır.

Hz. Yunus Kıssası (ve birçok kıssa) bize gösteriyor ki, peygamberler de insan olmaları dolayısıyla hata yapabilirler. Ancak peygamberler örneklikleri nedeniyle hatalarında sabit kalmamışlar ve tam bir içtenlikle tövbe ve istiğfarda bulunmuşlardır.¹⁶⁷

Hz. Yunus kıssası, zaman zaman baskılardan bunalıp daralan Hz. Peygamber'e dine davet yolunda Allah'ın verdiği bela ve musibetlere sabretmesi, aceleci olup da derhal sonuç almayı beklememesi gerektiğini, aksi takdirde Hz. Yunus'un başına gelen kederlerle karşılaşabileceğini hatırlatmaktadır. Hz. Yunus davet yolunda hiç sıkıntı çekmeyeceğini düşünmüş, umduğu olmayınca da adeta Allah'ın emrinden kaçmaya çalışmıştı. Ancak hatasını anladığında Hz. Yunus'un Allah'a yönelerek hemen tövbe etmesi ve bunun sonucunu görmesi, bu duruma düşen mü'minler için önemli bir davranış modelidir.

Kıssadan Hisse

Hz. Yunus kıssası, peygamberlerin de hata yapabileceğinin bir göstergesidir. Zira peygamberlerde insandır, onlar da hata yapabilirler; ancak onlar bir hatayı tekrar tekrar işlemezler, sürekli hata yapmazlar, hatalarından tövbe etmeden ölmezler; çünkü vahiy meleği kendilerini hemen uyarır ve yanlışın ümmete aksetmesi engellenir. Kişi hata ettiğinde kimden bağışlanma dileğinde bulunması gerektiğini unutmamalıdır. Peygamberler de en samimi şekilde bağışlanmayı Allah'tan umarlar. Zira hata yapan Âdem tövbe edince Hz. Âdem olmuş, hatasını kabul etmeyip hatada ısrar eden iblis ise lanet ile anılan şeytan olmuştur.

¹⁶⁷Muhammed Abay, *Kur'an Kıssaları*, Ensar Neşriyat, İstanbul,2007, s.123.

Hepimiz zaman zaman Hz. Yunus gibi karanlıklar içerisinde kalabiliriz. Bunalımlar, iflaslar, hastalıklar, çeşit çeşit acılar, terk edilişler, kaymalar, düşmeler geçirebiliriz. Hepsi imtihan dünyasının bir gerçeğidir.

Bu acılar Hz. Yunus'u yutan balık gibidir. Bu tür balıklar (karanlıklar) olacak, bize düşen Hz. Yunus gibi haddimizi bilip, Allah'a dayanıp bu karanlıklardan çıkmaya gayret etmek olmalıdır. Umut kesmeden, karanlıklarda kararmadan, aydınlığın olduğu bilinciyle aydınlığa doğru koşmalıyız.¹⁶⁸ Rabbim yar ve yardımcımız olsun.¹⁶⁹

¹⁶⁸Zeki Duman, Beyan-ül Hak, *Kur'an-ı Kerim'in Nüzul Sırasına Göre Tefsiri*, İstanbul,2014, cilt:2, s.154.

¹⁶⁹Şaban Özkavukçu, *Kur'an-Kerimden Peygamber Kıssaları*, İz Yay. İstanbul, 2019, s.401.

HZ. ÜZEYİR (A.S.)

Hız. Üzeyr, Hârûn (a.s.)'ın neslindedir. Yahûdilerce “Ezrâ” olarak bilinir. Hız. Üzeyr'in peygamber olup olmadığı husûsunda Kur'ân-ı Kerîm'de kesin bir bilgi yoktur.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) de, kendisine Üzeyr (a.s.) sorulduğunda; **“Üzeyr'in peygamber olup olmadığını bilemiyorum!”**¹⁷⁰ buyurmuştur.

Üzeyr (as); kaybolmuş Tevrat'ı yeniden ortaya çıkaran, Hız. Musa (a.s.)'dan daha önce gelme de Tevrat'a olan bu hizmeti sayesinde Yahudilerin kalbinde taht kurmuş bir insan olarak bilinmektedir.

Hristiyanlar, Hız. İsa (a.s.)'ın harika doğuşunu nazara alarak, ona Allah'ın oğlu dedikleri gibi, Yahudiler de Hız. Üzeyr'in Tevrat'ın yeniden keşfedilmesine vesile olduğu için, ona Allah'ın oğlu demişlerdir. Bu tavır özellikle onun yaşadığı devrin insanları tarafından söz konusudur.

Bu günkü Yahudiler ise, yine Tevrat'ın asıl sahibi olan Hız. Musa'yı esas almaktadır. Hız. Üzeyr'i sevmekle beraber, dinlerinin kurucusu ve onları Firavun'un zulmünden kurtaran ve bir mucize eseri olarak onları Kızıl Deniz'den geçiren Hız. Musa'yı kimse ile kıyaslamayacak kadar üstün görmektedir.

Hazret-i Üzeyr'in yaşadığı devirde de azgınlık ve taşkınlıklarını artıran İsrâîloğulları'na Allâhü Teâlâ, belâ olarak Buhtünnaş'ı vermişti. Buhtünnaş, Şam ve Ürdün bölgelerini istilâ etti. Mescid-i Aksâ'yı yıktı. Bağ ve bahçeleri harâb etti. Savunmasız insanları hunharca öldürüp, genç ve işe yarar gördüğü kimseleri esîr olarak yanında götürdü. Hazret-i Üzeyr de bunların arasındaydı.

Rivâyete göre Üzeyr (a.s.) elli yaşında iken kaçarak esâretten kurtuldu. Bir merkeple Kudüs'e doğru yola çıktı. Kudüs'e yaklaştığı sırada şehrin yıkık binâlarına, harâb olmuş bağ ve bahçelerine bakarak mahzun oldu. Karnı da iyice acıkmış olduğundan, merkebinin bir ağaca bağlayarak orada bir miktar incir toplayıp yedi. Üzüm sıkıp suyunu içti. Sonra bir ağacın altına oturdu. Perişan ve harâb olmuş memlekete,

¹⁷⁰ Ebû Dâvûd, Sünnet, 13/4674; Ali el-Müttakî, XII, 81/34087

çürümüş tenlere, yığılmış kemiklere ibretle baktı. Hakk'ın kudretini tefekkür ederek, her şeyin yeniden nasıl dirileceğini düşünürken uykuya daldı.

Yüce Rabbimiz Kur'an-ı Kerim'de bu duruma şöyle dikkatimizi çekiyor:

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَسْنَنْهُ وَانظُرْ إِلَى حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَانظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
“Yahut altı üstüne gelmiş (ıpıssız duran) bir şehre uğrayan kimseyi görmedin mi? O, "Allah, burayı ölümden sonra nasıl diriletecek (acaba)?" demişti. Bunun üzerine, Allah onu öldürüp yüzyıl ölü bıraktı, sonra diriltti ve ona sordu: "Ne kadar (ölü) kaldın?" O, "Bir gün veya bir günden daha az kaldım" diye cevap verdi. Allah, şöyle dedi: "Hayır, yüz sene kaldın. Böyle iken yiyeceğine ve içeceğine bak, henüz bozulmamış. Bir de eşeğine bak! (Böyle yapmamız) seni insanlara ibret belgesi kılmamız içindir. (Eşeğin) kemikler (in)e de bak, nasıl onları bir araya getiriyor, sonra onlara nasıl et giydiriyoruz?" Kendisine bütün bunlar apaçık belli olunca, şöyle dedi: "Şimdi, biliyorum ki; şüphesiz Allah'ın gücü her şeye hakkıyla yeter."¹⁷¹

İslâmî kaynaklarda verilen bilgilere göre; örnekte geçen kasaba Beytülmakdis, buraya uğrayan şahıs ise bir rivayette Yeremya b. Hilkiyâ, bir başka rivayete göre ise Üzeyr b. Şerhiyâ'dır (Ezrâ b. Serayâ). İbn Âşûr bu kişinin, İsrâiloğulları'na gönderilen peygamberlerden Hezekiel olduğu tespitini tercih etmiştir. Bu peygamber Yeremya ve Dânyâl ile aynı çağda yaşamıştır. Milâttan önce 586'da Kudüs'ü işgal eden Buhtunnasr Beytülmakdis'i tahrip etmiş, halkını da esir ederek Bâbil'e götürmüştü. Hezekiel peygamber bu zalim hükümdarın, Hz. Mûsâ'dan kalan kutsal emanetleri ve sandığı da alıp götürmesinden

¹⁷¹ Bakara, 2/259.

korkmuş, bunları Kudüs'te bir kuyuya atıp üzerine de bir alâmet koymuştu. Esir olarak Bâbil'e gittikten sonra burada vahye dayalı bazı yazılar yazmıştı; bunlardan birinde konumuz olan âyette geçen olayın bir benzeri de vardır. Hezekiel 560 yılında vefat etmiş, Kudüs ise Üzeyir (a.s..) zamanında 458'de yeniden imar edilmiştir. Aradan geçen zaman yaklaşık yüzyıldır. Anlaşılan vefatından yüzyıl sonra AllahüTeâlâ Hezekiel peygamberi diriltmiş, ona ölü kemiklere nasıl can verdiğini, bozulmamış yiyecek ve içeceğini, kendine iade ettiği eşeğini göstermiş ve bütün bunları (peygamberine lutfettiği mucizeleri), öncelikle orada bulunanlara, sonra da Kur'an'ın gelişine kadar vahiy yoluyla bu bilgiye ulaşan insanlara ibret kılmıştır. Bu ibret Allah Teâlâ'nın insanları öldürdükten sonra tekrar diriltmeye kadir olduğunu göstermektedir ve âhiret inancının bir delilidir.¹⁷² Baruch kitabının Habeşçe nüshasına göre Abdel-Melek 66 yıl uyumuş, Bâbil esareti sonrasında uyandığında Kudüs'ü yeniden inşa edilmiş bir halde bulmuş, halbuki mucize eseri ekmeğinin ve incirinin, bir gün önceden kalmış gibi taze olduğunu görmüştür.¹⁷³

Hz. Üzeyir'in Yahudi tarihindeki önemi, onun kaybolan Tevrat'ı yeniden hafızasından yazan kimse olmasından kaynaklanmaktadır. Bunun bir vahiy mi veya bir ilham esri olarak mı gerçekleştiği konusundaki belirsizlik, peygamber olup olmadığının belirsizliğinin de faktörüdür. Hz. Üzeyir'in, Tevrat'ı yeniden ortaya çıkarıp, bu harika işe muvaffak olması, hepsinin değil bazı Yahudiler tarafından "Allah'ın oğlu" olarak vasıflandırılmasına sebep olmuştur.¹⁷⁴

Kur'an-ı Kerim'de bizzat "Üzeyir" isminden bahsetmeden nasıl öldüğü, nasıl diriltildiği ve merkebinin de gözlerinin önünde bir kemik yığını iken nasıl canlandırdığı anlatılmaktadır. Bu örnek üzerinden kıyamete kadar bütün insanlara öldükten sonra yeniden dirilmenin nasıl olacağına dair misal verilmiştir.

¹⁷² Taberî, III, 28 vd.; Şevkânî, I, 307-309; İbn Âşûr, II, s. 35

¹⁷³ Hamîdullah, Le Saint Coran, s. 43

¹⁷⁴ İbn Kesir, Tevbe, 9/30.

Yine Yüce Rabbimiz'in Yasin Sûresi'nde müşriklere verdiği cevap, O'nun eşsiz ve benzersiz olduğunu kâinat'ın yegâne sahibi ve hâlikı olduğunu adeta bize cezbedici ve tefekkürâne bir şekilde resmediyor.

وَصَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ
قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ

Bir de kendi yaratılışını unutarak bize bir örnek getirdi. Dedi ki: “Çürümüşlerken kemikleri kim diriltecek?” De ki: “Onları ilk defa var eden diriltecektir. O, her yaratılmışı hakkıyla bilendir.”

Bu örnekte iki nesne (nutfe ve çürümüş kemik) kıyaslanmaktadır. Bunlardan nutfe, Kur'an'daki kullanımlarına göre döllenmiş hücre (zigot) mânasına gelmektedir. Böylesine önemsiz görünen bir cismin belirli süreçlerden geçtikten sonra yetişkin bir insan haline gelebilmesini sağlayan bir irade ve kudretin yani yaratıcının bulunduğunu kabul eden kişinin, işte bu gücün çürümüş kemiğe de can verebileceğini yadırgamaması gerekir. Tefsirlerde bu âyetlerin nüzûl sebebi olarak şöyle bir olaya yer verilir: Müşriklerin önde gelenlerinden biri Hz. Peygamber'e elinde çürümüş bir kemik parçasıyla gelir ve onu ufalayıp, “Böyle un ufak olduktan sonra Allah bunu diriltecek öyle mi?” der. Resûl-i Ekrem de “Evet. Nitekim O seni de öldürecek, sonra diriltip cehenneme atacak!” cevabını verir.

Bu sebeple; Üzeyr (a.s..) örneğinde olsun, diğer âyetlerin perspektifinde olsun ölen insanı diriltmek veya yeryüzünde cesedi tamamen kaybolursa bile insanı tekrar yaratmak Kâdir-i Mutlak olan Allahü Zülcelâle asla zor gelmeyecektir. Kâinat'ın ve mevcûdat'ın yegâne Rabbi olan Allah Teâlâ akıl sahiplerinin idrakine bu misalleri sunuyor.

Ne mutlu akl eden, tefekkür eden, zikreden ve şükreden iman sahiplerine.

HZ. İSA (A.S.)

Hz. İsa Kur'an-ı Kerim'de İsa, İbn Meryem ve Mesih şeklinde zikredilen, kendisine İncil'in verildiği, Hz. Muhammed'i müjdelediği bildirilen, "Allah'tan bir ruh ve kelime" olarak tavsif edilen, ancak kul olduğu vurgulanan peygamberdir. Hristiyanlıkta ise İsa Mesih Tanrı'nın oğlu, dolayısıyla tanrı kabul edilmektedir.¹⁷⁵

Hristiyanlığın en belirgin vasfı, Hz. İsa ile ilgili inanç ve telakkiler üzerine temellendirilmiş bir din olmasıdır. Bu sebeple İsa'nın kimliği, tabiatı ve mesajı Hristiyanlık tarihi boyunca çok tartışılmış, onun hakkında pek çok eser kaleme alınmıştır. Ancak hayatına, özellikle de çocukluk ve gençlik yıllarına dair birinci derecede kaynaklar oldukça sınırlıdır; çünkü Hristiyanlık teolojisinde İsa'nın dünyevî hayatından çok ölümü, dirilmesi ve semaya urucu önem taşımaktadır.¹⁷⁶ Esasen kaynağını İncillerden alan Hristiyanlık, tanrının yanı başına, O'nun oğlu olan İsa'yı koymaktadır. Geleneksel Yahudi düşüncesine göre o Mesih'tir; İsrail'i kurtarmak için tanrının gönderdiği insandır.¹⁷⁷

İnciller'de İsa'nın Beytlehem'de doğduğu bildirilmekle beraber Nâsıralı diye takdim edilmektedir. Hz. İsa'nın doğum tarihi kesin şekilde bilinmemekteyse de milâdî başlangıç olarak kullanılan tarihin yanlış olduğu kabul edilmektedir. Bugün kullanılan tarih, VI. yüzyılda yaşamış bir papaz olan Dionysius Exiguus tarafından ortaya konulmuştur. Hz. İsa'nın doğduğu ay ve gün konusunda da kesin bilgi yoktur. Batı kiliselerince kabul edilen 25 Aralık ilk defa IV. yüzyılda doğum günü olarak kutlanmış ve Noel kabul edilmiştir. Doğu ve Ermeni kiliselerinde ise İsa'nın doğum günü 6 Ocak kabul edilmektedir. Bu konuda kiliseler arasında ihtilâf vardır.¹⁷⁸

¹⁷⁵ Ömer Faruk Harman, "İsa", TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 22, İstanbul, 2000, s. 465.

¹⁷⁶ Harman, *a.g.e.*, s. 465.

¹⁷⁷ Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, İstanbul, 2015, Literatürk yay., s. 214.

¹⁷⁸ Harman, *a.g.e.*, s. 465.

İnciller'in dördünde de Hz. İsa'nın cuma günü çarmıha gerildiği bildirilmektedir¹⁷⁹. Fakat hadisenin ayın hangi günü gerçekleştiği tartışmalıdır. Yahudi dinî takvimine göre ise Hz. İsa 14 Nisan Cuma günü ölmüştür.¹⁸⁰

İnciller'de verilen bilgiye göre Hz. İsa'nın annesi Meryem, Zeke-riyyâ'nın hanımı Elizabeth'in kız kardeşinin çocuğudur. Meryem, İsa'yı babasız dünyaya getirmiştir. İnciller'de Meryem'in anne ve babasından pek bahsedilmemektedir.¹⁸¹

İsrailoğullarına peygamber olarak gönderilen Hz. İsa, büyük şehirlerden ziyade genellikle köylerde, kasabalarda ve kırsal alanlarda vazlar vererek bölge halkını "yaklaşan son" konusunda uarmış ve onları bir olan Tanrı'ya iman ederek tanrının egemenliğine¹⁸² katılmaya davet etmiştir.¹⁸³

Hıristiyan inancına göre İsa Allah'ın bedenleşmiş kelâmıdır, dolayısıyla tanrıdır. Tanrı'nın yaratılmamış olan ezeli mesajı bedenleşmiş olup İsa olarak insanlar arasında yaşamaktadır (incarnation).¹⁸⁴ Bu sebeple hristiyanlar İsa'ya "Tanrı oğlu, rab, mesih" unvanlarını vermektedir. İnciller'de Tanrı'nın ondan "oğlum", onun da Tanrı'dan "babam" diye bahsettiği çeşitli pasajlar İsa'nın uluhiyyetine delil olarak gösterilmektedir. Hıristiyan inancına göre havâriilerin gözleri önünde semaya urûc eden ve babasının sağ tarafına yerleşen İsa dünyanın sonuna doğru ikinci defa gelecektir. İnciller'de onun çeşitli alâmetlerle geleceği anlatılmaktadır.¹⁸⁵

Hz. İsa Bütün üstün özelliklerine rağmen bir insan ve bir kuldur.¹⁸⁶ Hiçbir zaman kendisinin tanrı edinilmesini söylememiş ve yalnız Allah'a kulluğu öğütlemiştir.¹⁸⁷ Kur'an teslîsi açıkça reddetmekte, temel

¹⁷⁹ Matta, 27/62; Markos, 15/42; Luka, 23/54; Yuhanna, 19/31.

¹⁸⁰ Harman, *a.g.e.*, s. 465.

¹⁸¹ Matta, 13/55.

¹⁸² Matta, 3/2.

¹⁸³ Şinasi Gündüz, "Yaşayan Dünya Dinleri", Ankara, 2016, DİB yay. s. 85.

¹⁸⁴ Harman, *a.g.e.*, s. 465.

¹⁸⁵ Gündüz, *a.g.e.*, s. 225.

¹⁸⁶ Nisâ 4/172; Mâide 5/17, 75; Meryem 19/30; Zuhruf 43/59.

¹⁸⁷ Mâide 5/116-117.

prensip olarak tevhide ortaya koymaktadır.¹⁸⁸ Kur'an'a göre Allah, İsa'ya kitap vermiş ve onu mübarek kılmıştır.¹⁸⁹ O İsrâiloğulları'na gönderilen bir peygamberdir.¹⁹⁰ İnsanları bir olan Allah'a kulluğa çağırılmış¹⁹¹, Tevrat'ı tasdik etmiş, bazı hususlarda onu neshetmiş¹⁹², kavmine namazı ve zekâtı emretmiştir.¹⁹³

Hz. İsa, resullerin en büyükleri olan beş "ülû'l-azm" peygamberden biridir. On beş sûrede doksan üç âyette ismi veya bir sıfatı ile zikredilmektedir. Kur'an'da Hz. İsa hem İsa hem İbn Meryem hem de Mesih olarak adlandırıldığı gibi başka isimlerle de anıldığı görülmektedir. Ancak Kur'an'daki mesih kelimesi hristiyanların bu kelimeye yüklediği anlamda değildir. İsa Mesih diğer peygamberler gibi yaratılmıştır, bir kuldür. Ona ulûhiyyet nisbet etmek, onu rab edinmek kesinlikle doğru değildir.¹⁹⁴

Kur'an-ı Kerim'de âlemlere üstün kılındığı bildirilen¹⁹⁵ dört seçkin aileden biri de Hz. İsa'nın annesi Meryem'in mensubu bulunduğu İmrân ailesidir.¹⁹⁶ Yine Kur'an'da Hz. İsa'nın annesi Meryem hakkında İsa'nın doğumunun müjdelenmesi münasebetiyle de bilgi bulunmaktadır.¹⁹⁷ Kur'an'a göre Meryem, ailesinden ayrılarak kendisine tahsis edilen yerde yaşarken Allah'ın ruhunu (Cebrâil) tastamam bir insan şeklinde karşısında görünce korkudan Allah'a sığınarak ondan kendisine dokunmamasını ister. Melek ise ona tertemiz bir erkek çocuk başışlamak üzere Allah tarafından gönderilmiş bir elçi olduğunu söyler. Meryem'in, kendisine bir erkek eli değmediği, iffetsiz olma-

¹⁸⁸ Nisâ 4/171.

¹⁸⁹ Mâide 5/75; Meryem 19/30-31.

¹⁹⁰ Âl-i İmrân 3/49; Nisâ 4/171.

¹⁹¹ Mâide 5/117.

¹⁹² Âl-i İmrân 3/50; Mâide 5/46.

¹⁹³ Meryem 19/31.

¹⁹⁴ Tevbe 9/30-31.

¹⁹⁵ Âl-i İmrân 3/33.

¹⁹⁶ Abdurrahman Küçük, Günay Tümer, Mehmet Alparslan Küçük, "Dinler Tarihi", Ankara, 2015, Berikan yay., s.371

¹⁹⁷ Harman, a.g.e., s. 465

dığı halde nasıl çocuğu olabileceğini sorması üzerine melek bunun Allah için kolay olduğunu bildirir.¹⁹⁸ Sonuçta Meryem kendisine hiçbir erkek eli değmemişken İsa'ya hamile kalır.¹⁹⁹

Meryem, İsa'yı dünyaya getirdikten sonra kavminin yanına döner. Kavmi, bâkire Meryem'i kucığında çocukla görünce çocuğun gayri meşrû bir ilişkinin ürünü olduğunu sanarak, "Ey Meryem! Gerçekten sen iğrenç bir şey yaptın. Ey Hârûn'un kız kardeşi! Senin baban kötü bir insan değildi, annen de iffetsiz değildi" derler.²⁰⁰ Bunun üzerine beşikteki İsa şunları söyler: "Ben Allah'ın kuluyum. O bana kitabı verdi ve beni peygamber yaptı. Nerede olursam olayım O beni mübarek kıldı; yaşadığım sürece bana namazı ve zekâtı emretti. Beni an-neme saygılı kıldı; beni bedbaht bir zorba yapmadı. Doğduğum gün, öleceğim gün ve diri olarak kabirden kaldırılacağım gün esenlik banadır"²⁰¹. Kur'an-ı Kerim'de İsa'nın doğumundan itibaren tebliğ faaliyetine kadar geçen dönemle ilgili olarak sadece Meryem ve oğlunun iskâna elverişli, suyu bulunan bir tepeye yerleştirildikleri bildirilmektedir.²⁰²

Kur'an'da Hz. İsa'nın doğduğundan, öleceğinden ve tekrar hayata döneceğinden söz edilir.²⁰³ Ancak genel İslâmî telakkiye göre onun bu dirilişi, Hristiyanlıktaki gibi çarmıha gerildikten sonraki diriliş değil kıyamet sonrası diriliştir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'e göre İsa çarmıha gerilmemiştir. Yahudiler, İsa'nın tebliğ ettiği mesajdan hoşlanmamışlar ve onu öldürmek için tuzak kurmuşlardır.²⁰⁴ "Allah elçisi Meryem oğlu İsa'yı öldürdük demeleri yüzünden onları lânetledik. Halbuki onu ne öldürdüler ne de astılar, fakat öldürdükleri onlara İsa gibi gösterildi. Onun hakkında ihtilâfa düşenler bundan dolayı tam bir kararsızlık içindedir; bu hususta zanna uymak dışında hiçbir sağlam bilgileri yoktur. Kesin olarak onu öldürmediler, bilâkis Allah onu kendi nezdine

¹⁹⁸ Meryem 19/16-21.

¹⁹⁹ Meryem 19/22.

²⁰⁰ Meryem 19/27-28.

²⁰¹ Meryem 19/27-33.

²⁰² Mü'minûn 23/50.

²⁰³ Meryem 19/33.

²⁰⁴ Âl-i İmrân 3/54.

kaldırmıştır. Allah izzet ve hikmet sahibidir”²⁰⁵ Böylece Hristiyanlıkta önemli bir dinî inanç olan, insanların günahına kefarete olmak üzere İsa'nın çarmıha gerilmesi hadisesinin İslâm'da kabul edilmediği görülmektedir.

Hz. İsa'nın yahudiler tarafından öldürülmediği ve asılmadığı Kur'an'da açıkça belirtilmekle birlikte âkıbeti, ölüp ölmediği ve semaya ref'inin nasıl olduğu konusu hem müslümanlarla hristiyanlar arasında hem de müslümanların kendi aralarında tartışmalıdır. İsa'nın dünyevî hayatının sonuyla ilgili âyetlerde yer alan iki kavram büyük önem taşımaktadır. Bunlar “teveffî” ve “ref” kavramlarıdır. Âl-i İmrân sûresinde (3/55) Allah, “Ey İsa! Seni vefat ettireceğim (müteveffike), seni nezdime yükselteceğim (râfiuke), seni inkâr edenlerden arındıracağım ve sana uyanları kıyamete kadar kâfirlerden üstün kılacağım” demektedir. Mâide sûresinde ise Allah İsa'ya, “Beni ve anemi Allah'tan başka iki tanrı bilin diye sen mi dedin?” diye sorduğunda İsa, “Ben onlara ancak bana emrettiğini söyledim. Benim de rabbim, sizin de rabbiniz olan Allah'a kulluk edin dedim. İçlerinde bulunduğum müddetçe onları kontrol ediyordum. Beni vefat ettirince artık onların üzerine gözetleyici yalnız sen oldun” diye cevap vermektedir.²⁰⁶

Kuran- Kerim Hristiyanların daldıkları aşırılıklara temas etmekle ve onlara dinde aşırı gitmemelerini, Hz. İsa hakkında tevhid inancına aykırı düşen, (teslis inancı)* şeyleri söylememelerini emretmektedir. Yahudiler, Üzeyr'i Allah'ın oğlu saymışlar, dinden olmayan birçok şeyi dine sokmuşlar, Allah'ın helal kıldığı bazı şeyleri haram, haram kıldığı bazı şeyleri helal saymışlar. Hristiyanlar da Hz. İsa'ya haşa Allah'ın oğlu, uluhiyeti oluşturan üç unsurdan biri gözüyle bakmışlar, onu Allah'ın bir parçası saymışlardır. Bunlar dinde aşırı gitmektir, peygambere sevgi ve saygının putperestliğe dönüştürülmesidir. Sevgi ve saygı tevhide aykırı bir biçim alınca artık saygı sınırını

²⁰⁵ Nisâ 4/157-158.

²⁰⁶ Mâide 5/116-117.

* Sözlükte “üçleme” anlamındaki teslis kelimesi, İslâm geleneğinde Hristiyanlığın üç unsurlu (baba-oğul-kutsal ruh) ilâhlık anlayışını ifade eder.

aşar, küfre dönüşür, haram olur. Bundan dolayı Hz. Peygamber: “siz beni hristiyanların, Meryem oğlu İsa’yı övdükleri gibi övmeyin. Çünkü ben Allah’ın kuluyum. (Benim için) Allah’ın kulu ve Resülü deyin.” buyurmaktadır.²⁰⁷

Kur’ân-ı Kerîm ve hadislerde takdim edilen İsâ, İnciller’de ve hristiyan teolojisindekiinden farklıdır. Hristiyanlık’ta temel inanç esaslarından olan ulûhiyyetin bedenleşmesi, İsâ’nın çarmıha gerilmesi dolayısıyla kurtuluş fidesi oluşu Kur’an tarafından kabul edilmez.²⁰⁸ Hz. İsa baştan beri insanları sadece ve sadece Tanrı’ya iman ederek onun buyruklarına teslim olmaya çağırırken İsa’nın tanrısallaştırılmasına giden yolu hazırlayan ve bu şekilde de günümüz Hıristiyanlığının mimarı olan Pavlus ise insanları İsa’ya iman etmeye çağırmıştır. Yani Hz. İsa’nın mesajının temel vurgusu Tanrı ve onun iradesine teslimiyet iken Pavlus’un ve dolayısıyla onun fikirleri etrafında şekillenen günümüz Hıristiyanlığının misyonerlik faaliyetleri vasıtasıyla yaymaya çalıştığı mesajın temel vurgusu ise İsa’nın şahsında bedenleşen İlahi Oğul Rab Mesih anlayışıdır.²⁰⁹

Hz. İsa’da bütün peygamberler gibi insanlığı tevhide davet için görevlendirilmiştir. Her peygamber insanları, Alemlerin Rabbi olan Allah’a inanmaya, ona hiçbir şeyi ortak koşmamaya ve ona itaat etmeye çağırmıştır.

Kıssadan Hisse

Kıssaya göre Hz. İsa, Hz. Meryem’in oğlu olup babasız olarak dünyaya gelmiştir. Kur’an onun babasız olarak dünyaya gelmesini anlayamayanlara, anasız ve babasız topraktan yarattığı Hz. Adem’i örnek göstermiştir. Kıssada özellikle Hz. İsa’nın doğumundan bahsetmiş ve bu sayede Hıristiyanların Hz. İsa’nın nesebi ve ona tanrılık atfetmele-

²⁰⁷ Buhari, Enbiya, 48.

²⁰⁸ Harman, *a.g.e.*, s. 465.

²⁰⁹ Gündüz, *a.g.e.*, s. 86.

riyle ilgili iddialarına cevap verilmiştir. Allah, Hz. İsa gerçeğinin ayetlerde anlatıldığı gibi olduğunu, Allah'ın bir kulu evlat edinmesinin söz konusu olamayacağını, bu konuda Hıristiyanların iddialarının tutarsız ve bölük pörçük olduğunu ifade etmiştir.

Kuran'ı Kerim'e göre Hz. İsa, Allah tarafından vefat ettirilmiştir. Kur'an'da hiçbir insana ölümsüzlük verilmediği açık bir şekilde ifade edilir. "Senden önce hiçbir insana ölümsüzlük vermedik. Şimdi sen ölürsen, onlar ölümsüz mü olacaklar?" (Enbiya/34)

Hz. İsa beklentisi belki de geçmiş milletlerin kendisine gelmesini istedikleri peygamber beklentisinin, Hz. Peygamber'in gelişiyile yıkılmasının bir çıkış arayışıdır.

Kur'an-ı Kerim Hıristiyanların daldıkları aşırılıklara temas etmekte ve onlara dinde aşırı girmemelerini, Hz. İsa hakkında tevhid inancına aykırı düşen şeyleri söylememelerini emretmektedir.

HZ. MUSA (A.S.)

İsrail oğullarından İmran'ın oğludur. Hz. Şuayb'ın kızlarından birisiyle evlenmiştir. Mısır'da çoğalan on iki İsrail oğulları kabilesinden birine mensuptur. Soylarının aşırı çoğalması Mısırlı yerliler olan Kıptileri aşırı rahatsız etmiş ve asıl yurtları olan Kenan diyarına gitmeleri için Kıptiler onlara baskı yapmıştır. İsrailoğulları soyundan gelen bir erkek çocuğun Firavun tahtını ele geçireceği haberi üzerine kavmin bütün erkek çocukları öldürülmek istenmiş, mucizevi bir şekilde Hz. Musa bizzat Firavun'un evinde büyütülmüştür. Firavun'un sarayından ayrıldıktan sonra kendisine ilim ve hikmet verilmiştir. Gençlik zamanında çıkan kavgada bir Kıpti'nin ölümüne sebebiyet vermiş ve on yıl boyunca kaçıp, Medyen'e sığınmıştır. Daha sonra tekrar Mısır'a gelerek, kardeşi Harun ile birlikte Firavun'u tevhit inancına davet etmişlerse de kendi ilahlığını ilan eden Firavun bu daveti kabul etmemiştir. Bunun üzerine değişik zamanlarda çekirge, haşerat, kurbağa, kan gibi çeşitli azaplarla imtihan edilmiştir, ancak yine inkârlarını sürdürmüşlerdir. Hz. Musa ve kavmi Kızıldeniz boyunca Kenan diyarına giderken Firavun kendini orduyla takip etmiş, mucizevi olarak iki yana açılan Kızıldeniz'den Hz. Musa ve kavminin geçmesinin ardından Firavun ordusu denizin içinde boğularak helak olmuştur.²¹⁰

Hız. Musa dünyaya gelmeden Firavun bir rüya gördü. Rühayı yorumlayanlar İsrailoğullarından doğacak bir erkek çocuğun firavun ve saltanatına son vereceğini söylediler. Bunun için Firavun da doğacak olan İsrailoğullarının bütün erkek çocuklarını öldürme kararı aldı ve kararını uygulamaya başladı.²¹¹ Allah'ü Teâlâ'da Musa'nın annesine; "Onu emzir. Ona (zarar vermelerinden) korktuğun zaman onu denize bırak. Sakın korkma, üzülme. Biz onu geri vereceğiz ve onu Peygamberlerden kılacağız diye vahyetti. Hz. Musa'nın annesi de bir sandığa koyarak Hz. Musa'yı Nil Nehrine bıraktı. Nil Nehri'ndeki sandığı da

²¹⁰ Şaban Özkavukcu, Kur'an-ı Kerim'den Peygamber Kıssaları, İz Yayıncılık, İstanbul, 2019, s.255,256

²¹¹ Bakara 2/49

Firavun'un ailesi buldu. Firavun'un hanımı Firavun'a "Benim ve senin gözün aydın olsun. Bu çocuğu öldürmeyin. Umulur ki O bize faydalı olur veya onu evlat ediniz" dedi.

Hz. Musa'nın annesi Hz. Musa'yı nehre bırakınca üzüntüsünden gönlü bomboş olarak sabahladı. Allah'ü Teâlâ O'nun gönlünü sağlamlaştırmasaydı az kalsın Firavun'un hanımının bulunduğu çocuğun kendi çocuğu olduğunu açıklayacaktı. Musa'nın annesi Musa'nın kız kardeşine Onu takip etmesini söyledi. Oda onlara hissettirmeden onu uzaktan takip etti. Musa'yı emzirmesi için sütanneleri getirdiler. Hz. Musa bunlardan hiçbirini emmeyince kız kardeşi onlara "Sizin için, Ona bakacak ve onu eğitecek bir aileyi göndereyim mi?" dedi. Firavun ve ailesi bu teklifi kabul ettiler. Böylelikle Allah'ü Teâlâ annesinin gözü aydın olsun, üzülmeyin ve va'dinin gerçek olduğunu bilsin diye Hz. Musa'yı annesine geri verdi. Hz. Musa kendisini öldürmek isteyen Firavun'un sarayında annesi tarafından büyüdü.²¹²

Hz. Musa bir zaman şehir halkının haberi olmadığı bir anda şehre girdi. İki adamı kavga ederken buldu. Biri İsrailoğulları'ndan diğeri kıpti'lerdendi. Kendi kavminden olan diğere karşı Hz. Musa'dan yardım istedi. Hz. Musa ona dokununca oda birden ölüverdi. Hz. Musa'nın niyeti Onu öldürmek değil kavgayı bitirmektir. Kıpti ani bir dokunuşla ölünce Musa "bu şeytanın işidir. Şeytan apaçık bir düşmandır. Rabbim ben nefsimi zulmettim. Beni affet. Bana verdiğin nimet hakkı için suçlulara arka çıkmayacağım dedi." Allah'ü Teâlâ'da onu hemen affetti. Bu hadiseden sonra şehirde korkarak ve tedirgin bir şekilde sabahladı. Birde baktı ki dün kendisinden yardım isteyen adam yine Hz. Musa'nın yardım etmesi için bağıyor. Musa bu defa ona yaptığı davranışın yanlış olduğunu söyledi. Hz. Musa onu yakalamak isteyince O "dün bir adamı öldürdüğün gibi, şimdi beni demi öldürmek istiyorsun" dedi. Bu sözü duyanlar öldürülen kimsenin Hz. Musa tarafından öldürüldüğünü anlayınca bunu Firavun'a haber verdiler. Firavun da Musa'nın yakalanması ve gerekli cezanın verilmesi emrini

²¹² Kasas 28/7-13

verdi. Hz. Musa'yı sevenlerden bir adam Hz. Musa'nın yanına gelerek "ileri gelenler seni öldürmek için görüşme yapıyorlar sen bu şehri hemen terk et ben senin iyiliğini istiyorum" dedi. Bunun üzerine Hz. Musa korkarak ve kendisine dikkat ederek şehirden çıktı ve "Rabbim zalim kavimden beni kurtar" diye dua etti.²¹³

Hz. Musa başından geçen olaylardan sonra yaşadığı şehirden çıkınca Medyen'e doğru yöneldi ve "Rabbim bana doğru yolu göstereceğini umarım" diye dua etti. Medyen suyuna gelince davarlarını sulayan bir gurup insanla karşılaştı. Onların az ilerisinde de iki kadın davarlarını sulamak için bekliyordu. Bunu gören Hz. Musa onlara niçin beklediklerini sordu. Onlarda bizim babamız ihtiyardır çobanlar gidinceye kadar biz sürümüzü sulayamayız ancak onlar gittikten sonra sulayabiliriz dediler. Hz. Musa da onların davarlarını sulayıverdi. Eve her zamankinden erken gelen kızlarına babaları niçin erken geldiklerini sorunca kızları durumu anlattı. Babaları bu iyiliği yapanla tanışmak isteyince kızlardan birisi Hz. Musa'nın yanına gelerek babasının kendisiyle tanışmak ve sulama ücretini vermek istediğini söyledi ve onu davet etti. Hz. Musa Şuayb aleyhisselama başından geçenleri anlatınca Şuayb "Korkma zalim toplumdan kurtuldun" dedi.

Kızlarından bir tanesi "Babacığım onu ücretli olarak tut. Şüphesiz ücretle tuttuklarının en hayırlısı bu güçlü ve güvenilir adamdır" dedi. Şuayb Aleyhisselam da Hz. Musa'ya "Şu iki kızımdan birisiyle seni evlendirmek istiyorum. Sen de bana sekiz sene çalışmak üzere (on sene tamamlarsan o senin yapacağın bir iyiliktir.). Ben bu konuda zorluk çıkarmak istemiyorum bu süre içinde benim Salih insanlardan olduğumu göreceksin" dedi. Bu konuda anlaştilar ve aralarında Allah'ı vekil tayin ettiler.²¹⁴

²¹³ Kasas 28/15-21

²¹⁴ Kasas 28/22-28

Hız. Musa ile Şuayb'ın anlaştıkları süre bitince Şuayb kızlarından birisini Hız. Musa ile evlendirdi.²¹⁵

Hız. Musa evlenince Mısır'a doğru yola çıktı. Yolda giderken Tur dağı tarafında bir ateş gördü. Hava soğuk olduğundan ailesine "Ben bir ateş gördüm siz burada beni bekleyin belki size bir haber veya ateşten bir parça getiririm ısınırsınız" dedi. Tur dağına gelince mübarek yerin sağ tarafındaki ağaçtan "Ey Musa şüphesiz ben âlemlerin rabbi olan Allah'ım" diye bir ses duyuldu.

Allah'ü Teâlâ Hız. Musa'ya "Bırak asanı!" diye nida edince Hız. Musa asasını bıraktı. a.s..asının yılan gibi hareket ettiğini görünce dönüp kaçtı. Kaçınca Allah'ü Teâlâ "Ey Musa, dön gel korkma sen güven içindesin. Elini koynuna sok lekesiz bembeyaz çıksın. Bu ikisi Rabbinden, Firavun ve ileri gelenlerine karşı, iki delildir" dedi.

Hız. Musa Harun ile beraber İsrailoğulları'nı kurtarmak üzere Firavun'a gitmekle görevlendirilir.²¹⁶

Hız. Musa Harun ile birlikte Mısır'a dönerek Firavun'a Allah'ın elçileri olduklarını bildirip ondan İsrailoğulları'nı kendileriyle beraber göndermelerini isteyince Firavun şöyle der: "Biz seni çocukken himayemize alıp büyütmedik mi? Hayatının birçok yılını aramızda geçirmedin mi? Sonunda o yaptığın işi de (adam öldürmeyi) yaptın! Sen nankörün birisin" Hız. Musa o işi bilmeden yaptığını korkunca da kaçtığını söyler. Firavun, inkâr ettiği gibi Musa'nın tanrısına çıkmak için Haman'dan bir kule yapmasını ister. Ayrıca kendisini tanrı kabul etmezse onu hapis edeceğini Musa'ya bildirir. Musa Firavun'a Allah'ın elçisi olduğunu söyler ve inanması için ona asa, beyaz el mucizesini gösterir. Bunun üzerine Firavun Mısır'ın önde gelen sihirbazlarını toplar. Sonunda Musa'nın asası sihirbazların oyuncaklarını yutar. Sihirbazlar Musa'ya iman edince, Firavun tarafından cezalandırılırlar. Firavun, küfründe ısrar eder, İsrailoğullarına zulüm daha da artar. Bunun

²¹⁵ Şaban Özkavukcu, Kur'an-ı Kerim'den Peygamber Kıssaları, İz Yayıncılık, İstanbul, 2019, s 237

²¹⁶ T.D.V İslam ansiklopedisi, c.31, s.211

üzerine Musa dokuz mucize gösterir. Bunlar asa, beyaz el, tufan, çerkege, haşere, kurbağa, kan, karanlık, Kızıldeniz'in yarılması olarak gösterildiği gibi, denizin yarılması, kayadan su fişkirması, bulut levhalar, Cenab-ı Hak ile konuşma, bulutun gölge yapması, Musa'nın yetmiş kişiyi seçmesi olarak da gösterilir. Firavun ve Mısır halkına bu musibetlerden her biri geldiğinde, onlar Musa'ya İsrailoğullarını salıvereceklerini söyler, fakat azap kalktığında sözlerinden dönerlerdi.

Bir gece vakti Musa'ya yola çıkması emredilir. Firavun ve adamları da onların peşine düşer. Musa asası ile denize vurur ve deniz yarılr. İsrailoğulları denizi geçer ancak Firavun ve askerleri boğulur. İsrailoğulları denizi geçtikten sonra Musa'nın önderliğinde Tur'a gelirler. Otuz ve on gecelik bir süre ile dağa çağırılan Musa yerine Harun'u bırakarak dağa çıkar. Rabbini görmek isteyince dağa bakması emredilir. Dağ paramparça olur. Daha sonra Hz. Musa'ya ilahi emirleri ihtiva eden levhalar verilir. Tur'dan dönüşte kavminin bir buzağı yapıp taptığını gören Musa öfkelenerek levhaları yere atar ve Harun'u hırpalar. Ardından kavminden seçtiği yetmiş kişiyle tövbe eder. Nihayet Musa kavminden kendilerine vaat edilen topraklara girmelerini ister, fakat onlar kabul etmezler; bunun üzerine oraya girmeleri yasaklanır ve kırk yıl çölde yaşamaya mahkûm edilirler. Hz. Musa'ya karşı çıkan Firavun, Haman ve Karun helak edilir.²¹⁷

Kur'an-ı Kerim'de anlatılan kıssalardan biriside Hz. Musa ve Hızır arasında geçen kıssadır:²¹⁸

Bir gün Hz. Musa Allah'ın kendisine rahmet ve ilim verdiği Hızır'la buluştu. "Ona doğruyu bulmam için sana öğretilenden bana da öğretmen için sana tabi olabilir miyim?" dedi.

²¹⁷ T.D.V İslam ansiklopedisi, c.31, s.211 -212

²¹⁸ Kehf 18/61-82

Hızır (a.s..) Hz. Musa'ya "Sen benimle beraber olmaya sabredermezsın, ilmını kavrayamadığın Şeye nasıl sabredeceksın?" dedi.

Hz. Musa Hızır (a.s.): "İnşallah beni sabredici bulursun sana hiÇbir işte karşı gelmem." dedi.

Hızır "EĒer bana tabi olursan, ben sana anlatıncaya kadar bana hiÇbir Şeyden sorma." dedi.

Bunun ũzerine ikisi yũrũdũler. Gemiye bindiklerinde (Hızır) gemiyi deldi. Musa: "Ahalisini boĒmak iÇin mi deldin? Muhakkak sen Đok kŕtũ bir iş yaptın" dedi.

Hızır: "Ben Sana, benimle beraber sabredemezsin demedim mi?" dedi.

Hz. Musa: "UnuttuĒum iÇin Beni azarlama; bana bu iŐten dolayı gũclũk Đıkarma "dedi.

İkisi yũrũdũler. Bir oĒlan ĐocuĒuna rast geldiler. (Hızır) Hemen o ĐocuĒu ŕldũrdũ. (Musa): Bir can karŐılıĒı olmaksızın (Kimseyi ŕldũrmediĒi halde) tertemiz bir insanı ŕldũrdũn ŕyle mi? Muhakkak sen kŕtũ bir iş yaptın" dedi.

Hızır: "Ben sana benimle beraberliĒe sabredemezsin demedim mi? deyince Hz. Musa: "EĒer bundan sonra herhangi bir Şeyden sorarsam artık benimle arkadaŐlık etme. Muhakkak benim tarafımdan mazur olmaya eriŐtin" dedi.

İkisi yũrũmeye devam ettiler. Bir kŕy halkına uĒradılar ve kŕy halkından yiyecek istediler, kŕy halkı o ikisini misafir etmekten kağındı. Orada yıkılmak ũzere olan bir duvar gŕrdũler ve (Hızır) onu dũzeltiverdi. Musa: "EĒer isteseydin bunun karŐılıĒında bir ũcret alırdın" dedi.

Hızır: "İŞte bu sŕzũn benimle senin aramızın ayrılıŐıdır. Sana bende gŕrũp de sabredemediĒin Şeylerin yorumunu yapacaĒım" dedi.

Kıssadan Hisse

Hızır anlatmaya başladı: “Deldiğim gemi o denizde çalışan yoksulların idi. O gemiyi delerek kusurlu hale getirmek istedim. Çünkü arkalarında her sağlam gemiyi alan bir kral vardı. Öldürdüğüm çocuğa gelince onun annesi ve babası mümin idiler. O ikisini azgınlık ve küfürün sarmasından korktuk. Rableri onlara o çocuktan temizlik yönüyle daha hayırlı merhametçe daha yakın birini versin istedik. Düzelttiğim duvara gelince: O şehirdeki iki yetim çocuğun idi. O duvarın altında o iki çocuğa ait bir hazine vardı. Babaları salih biri idi. Rabbin o iki çocuğun ergenlik çağına erince hazineleri çıkarmalarını istedi. Bunlar Rabbinden bir rahmet olarak gerçekleşti. Ben bunları kendiliğimden yapmadım. İşte o sabredemediğin şeylerin yorumu budur.” dedi.

HZ. EYYUB (A.S.)

Kuran’-ı Kerim’de adı geçen peygamberlerden birisidir.²¹⁹ Hz. İshak’ın oğlu Hz. İlyas’ın evlatlarındanıdır.²²⁰ Kur’an-ı Kerim’de kıssası anlatılan ve özellikle sabrı ile bizlere örnek gösterilen kişilerden biri, Eyüp Peygamber’dir. Kur’an’da, Hz. Eyyub’a Allah tarafından vahiy gönderildiği belirtilir.²²¹ Yüce kitabımızda Eyyub Peygamber’in hidayete erdirildiği ve onun Salih, iyi bir kul olduğu da ifade edilir.²²² Eyyub Peygamber’in Hz. Yakup ile aynı dönemlerde yaşadığı, tevhit dinini yaymak için mücadele ettiği; yumuşak huylu, affedici, sabır timsali bir kişiliğe sahip olduğu belirtilmektedir. Hz. Eyyub’un Şam bölgesinde yaşadığı, geniş bir araziye sahip olduğu, çok sayıda küçükbaş ve büyükbaş hayvanı, hizmetçisi bulunduğu rivayet edilmektedir. Hz. Eyyub takva sahibi, yoksullara karşı merhametli, dulları ve yetimleri kollayan, misafire ikram eden, yolcunun yardımına koşan ve Allah’ın verdiği nimetlere şükreden, iyi bir insandı. Çok zengin bir insan olan Hz. Eyyub’un sahip olduğu zenginliğe, mala, mülke ve aileye herkes gıpta ederdi. Ancak o, sahip olduğu zenginlikten dolayı kibirlenmez, nimetleri verenin Allah olduğunu bilir ve ona şükretmeyi görev bilirdi. Rabbine şükür ve minnetinin bir gereği olarak sahip olduğu şeylerden yoksullara, zor durumda olanlara tasadduk ederdi.

Zenginlik ve refah içinde yaşayan Hz. Eyyub, zaman içinde bütün varlığını kaybetti; malı, mülkü elinden gitti. Ürünleri telef oldu. Sahip olduğu sürüleri, küçükbaş ve büyükbaş hayvanları öldü. Eyyub Peygamber’in yaşadığı olumsuzluklar, başına gelen felaketler bununla da kalmadı. Eyyub şiddetli bir hastalığa yakalandı. Hastalığı sebebiyle büyük sıkıntılar yaşadı, zorluklarla karşı karşıya kaldı. İnsanlar ondan uzaklaştı. Hz. Eyyub’un karşılaştığı zorluklar, yaşadığı sıkıntılı durumlar yıllarca devam etti. Ancak o, yaşadığı bütün güçlüklerle, başına

²¹⁹ T.D.V İslam ansiklopedisi, c.31, s.16

²²⁰ Şaban Özkavukcu, Kur’an-ı Kerim’den Peygamber Kıssaları, İz Yayıncılık, İstanbul, 2019, s 225

²²¹ Nisa 4/163

²²² Enam 6/84

gelen olumsuzluklara, uğradığı bela ve felaketlere sabırla, metanetle karşı koydu. Hiçbir zaman Allah'a isyan etmedi. Başına gelenleri Allah'ın bir imtihanı olarak gördü. Nimetleri verenin de alanın da Allah olduğu bilinciyle davrandı. Her zaman Rabbine sığındı, hâlini ona arz etti, ondan yardım diledi.

Yaşadığı zorluk ve sıkıntılar yıllarca devam edince Eyyub Peygamber, artık dayanma gücünü kaybetmeye başladı. Ellerini açıp her şeyin sahibi, sonsuz merhamet sahibi olan Rabbine yöneldi. Ona dua etti, yaşadığı sıkıntıların son bulması için Allah'a yalvardı. Ondan, kendisine yardım etmesini diledi. Merhameti sınırsız olan Yüce Allah da onun duasını karşılıksız bırakmadı. Hem ailesini hem de sahip olduğu mal ve mülkün daha fazlasını sevgili nebisine tekrar verdi. Kur'an-ı Kerim'de bu konuda şöyle buyrulur: "Eyyub'u de (an). Hani Rabbine, 'Başıma bu dert geldi. Sen, merhametlilerin en merhametlisin.' diye niyaz etmişti. Bunun üzerine biz, tarafımızdan bir rahmet ve kulluk edenler için bir hatıra olmak üzere onun duasını kabul ettik; kendisinde dert ve sıkıntı olarak ne varsa giderdik ve ona aile efradını, ayrıca bunlarla birlikte bir mislini daha verdik."²²³

Kur'an-ı Kerim'de belirtildiğine göre Allah, Hz. Eyyub'tan ayağını yere vurmasını istemiştir. Eyyub Peygamber de söyleneni yapınca yerden bir su fişkırmıştır. Bu suyu içen ve su ile vücudunu yıkayan Hz. Eyyub, bütün hastalıklarından kurtulmuş, vücudu sıhhat bulmuş, eski sağlığına yeniden kavuşmuştur. "(Resulüm!) Kulumuz Eyyub'u da an. O, Rabbine, 'Doğrusu şeytan bana bir yorgunluk ve eziyet verdi.' diye seslenmişti. 'Ayağımı yere vur! İşte yıkanacak ve içilecek soğuk bir su!' (dedik). Bizden bir rahmet ve olgun akıl sahipleri için de bir ibret olmak üzere ona hem ailesini hem de onlarla beraber bir mislini bağışladık. Eline bir demet sap al da onunla vur, yeminini böyle yerine getir. Gerçekten biz Eyüp'ü sabırlı (bir kul) bulmuştuk. O, ne iyi kuldu! Daima Allah'a yönelirdi."²²⁴

²²³ Enbiya 21/83-84

²²⁴ Sad 38/41-42

Kıssadan Hisse

“Biz de onun duasını kabul edip kendisinde dert namına ne varsa gidermiştik. Tarafımızdan bir rahmet ve kullukta bulunanlar için de bir ibret olmak üzere ona ailesini ve onlarla beraber bir mislini daha vermiştik.”²²⁵ “Katımızdan bir rahmet ve akıl sahiplerine bir öğüt olmak üzere, ona tekrar ailesini ve geçmiş olanlarla bir mislini daha vermiştik.”²²⁶ Ayetlere bakıldığında Hz.Eyyub’a verilen külfetlerin hepsi zaman içerisinde kaldırılmış ve fazlasıyla nimetler verilmiştir. Allah bizden bir verdiğini aldığında, bilmeliyiz ki inşallah dünya ve ahiret dengesi içerisinde şimdi çok daha iyisini verecektir. Çünkü: mülkün sahibi Allah’tır. Mülkü dilediğine verir, o mülkü dilediğinden alır. Dilediğini aziz eder, dilediğini zelil eder. Hayır, onun elindedir.²²⁷ Kul burada alınandan ziyade alana (Her şeyin yegâne sahibi olana) odaklanmalı sabrına ve şükrünü arttırmalıdır.²²⁸

Allah İnsanları bazen bolluk ile bazen de darlık ile imtihan eder. Hz.Eyyub bu darlık ile imtihana örnektir. Allah’ın bu imtihanı ile ilgili ayetlerden bazıları şöyledir: “O, hanginizin daha güzel amel yapacağına sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır. O, Mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır.”²²⁹ “Andolsun ki sizi biraz korku ve açlıkla, bir de mallar, canlar ve ürünlerden eksilterek deneriz. Sabredenleri müjdele.”²³⁰ Bu anlamda her insan bazen varlıkla bazen darlıkla imtihan edilecektir. Başımıza gelmiş ve gelecek imtihanlara tam iman çağrısı arayan aktif bir sabır gösterilmeli, sebeplere sarılarak elimizden geldiğince Hz.Eyyub Örneği ile hareket edilmelidir.²³¹

²²⁵ Enbiya 21/84

²²⁶ Sad 38/43

²²⁷ Al-i İmran 3/26

²²⁸ Şaban Özkavukcu, Kur’an-ı Kerim’den Peygamber Kıssaları, İz Yayıncılık, İstanbul, 2019, s 229

²²⁹ Mülk 67/2

²³⁰ Bakara 2/155

²³¹ Şaban Özkavukcu, Kur’an-ı Kerim’den Peygamber Kıssaları, İz Yayıncılık, İstanbul, 2019, s 231

KAYNAKÇA

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Cilt 21
Hadislerle İslam C. 6 S. 16-17-121, C. 7 S. 348.
Peygamberler Tarihi, Asım KÖKSAL
Fususu'l Hikem Şerhi, (Hz.İdris), Cemalnur SARGUT
Nebiler Silsilesi 1, Osman Nuri Topbaş, Erkam Yayınları